Nezihe Meriç

Korsan Çıkmazı

ROMAN

NEZİHE MERİÇ • KORSAN ÇIKMAZI

YK

Nezihe Meriç'in
YKY'deki öteki kitapları:

Küçük Bir Kız Tanıyorum Altı Yaşında *(1992; 3. baskı, 1995)*
Küçük Bir Kız Tanıyorum Yedi Yaşında *(1992; 3. baskı, 1995)*
Küçük Bir Kız Tanıyorum Sekiz Yaşında *(1993; 2. baskı, 1995)*
Küçük Bir Kız Tanıyorum Dokuz Yaşında *(1994; 2. baskı, 1997)*
Küçük Bir Kız Tanıyorum On Yaşında *(1995)*
Küçük Bir Kız Tanıyorum On Bir Yaşında *(1996)*
Ahmet Adında Bir Çocuk *(1998)*
Yandırma *(1998)*
Toplu Öyküler I *(1998)*
Toplu Öyküler II *(1998)*
Dur Dünya Çocukları Bekle *(1999)*

NEZİHE MERİÇ

Korsan Çıkmazı

ROMAN

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları
Edebiyat - 338

Korsan Çıkmazı / Nezihe Meriç

Kitap Editörü: Ayfer Tunç
Düzelti: Alev Özgüner

Genel Tasarım: Faruk Ulay
Kapak Tasarımı: Nahide Dikel
Baskı: Şefik Matbaası

1. Baskı: Dost, 1961
2. Baskı: Can, 1990
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Ekim 1999
ISBN 975-363-988-0

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 1998

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Plaza E Blok Manolya Sokak 1. Levent 80620 İstanbul
Telefon: (0 212) 280 65 55 (pbx) Faks: (0 212) 279 59 64
http://www.ykykultur.com.tr
http://www.shop.superonline.com/yky
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr

KORSAN ÇIKMAZI

Otobüs biraz daha gecikirse, ben bir yerlere oturmalıyım. Dikilmekten topuklarım ağrıdı. Tam kırk beş dakikadır, binlerce anayolun ortasında otobüs bekliyorum. İstanbul yıkılıyor. Bu yıkılış ilk gençlik anılarımızın da yıkılması demek oluyor. Sevdiğimiz eski İstanbul yokuşları, yüzümüzü yıkadığımız hayrat çeşmeler yok artık. "Elma ağacının pembe çiçeklerini görür görmez, yokuşu da göreceksin. Bu, taşlarının arasından şırıl şırıl sular akan, yeşermiş bir eski zaman yokuşudur. İki yanında yüksek, sağlam taş duvarlar vardır..." diye anlatamayacağız evimizin yolunu. Artık böyle hikâyeler yazamadığımız gibi. Yeni açılan geniş asfalt yollar, göz alabildiğince dört bir yana çekip gidiyorlar. Onlarla pek tanışamayacağız. Yeni dostluklar kuracak yürek kalmadı artık bizde. İşimiz çok üstelik; yorgunuz.

Çok yorgunum. Hele bugün hiç iyi değilim. On beşyirmi dakika önce tanımadığım bir akşam güneşi açtı burada. Birden bütün camlar, çatılar, tramvay rayları ve kuşlar, portakal rengi bir ışık içinde kaldılar. Sonra hava yavaş yavaş yağmurumsu bir renk aldı. Şu önümdeki yamru yumru kavruk işçi, havaya bakıp, "Tütün tavı" dedi. "Tam tütün tavı bir yağmur." Bunu hiç unutamayacağım. Yok, daha duygulara yer var yüreğimizin aydınlık köşesinde. Tütün tavı bir yağmur ha! İşte bu.

Yollar yapıldığından otobüsün ne zaman geleceği belli değil. Çok geciktim. Çevrem çukurlar, taş yığınları ile dolu. İstanbul yıkıla yıkıla her gün biraz daha gidiyor elimizden: Acı, ağlamaklı bir sızı dolanıyor bize. Yalnızlık gibi bir duygu bu. Artık ölülerimiz de var bizim. Anneler, babalar bizi bırakıp gidiyorlar. Onlardan da ayrılıyoruz. Çocukken yalnız ihtiyarlar

ölür sanırdık. Onların da bir gün ihtiyarlayacağını düşünmezdik. Al, bir de tren düdükleri üstelik! Uzun uzun, garip garip. Aman be! Üf! Bir mezarlık görünce, sevinçle bağırırdık: "A... Anne bak mezarlık!" Annelerimiz karşılık vermezlerdi. Şimdi anlıyorum o susmaların sessizliğini. Hiç sevmem işte böyle saatlerce dikilmeyi. Gene yanıma para almamışım. Ben adam olmam. Otobüs parasını zor denkleştirdim. İyi ki çantanın dibine dökülüyor bazı ufak paralar.

Demek ki az önce buralardan, tütün tavı bir yağmur geçti ha! Bu yağmur tanımına bittim. Yorgunluktan bittim dediğimiz zaman; bir de tükenmek anlamına gelen tükenmekle, önceki bitmek zaten tükenmek anlamında, hem de... Üf! Allah kahretsin, otobüsünü de, beklemeyi de. Kafam karmakarışık.

Hava kararıyor. Az sonra ışıklar yanacak... Dün oturup Berni'ye boncuk dizdim. Bir kutu elvan çeşit boncuk vermişti bana. İçinden yeşillerini ayırıp, bir ipe dizecekmişim. O minicik minicik şeylerin arasında, parmaklarım Güliver'in dev parmaklarına benziyordu. İşime öyle dalmışım ki, bir ara baktım, şaşılaştırdığım gözlerimle, sarkıttığım dudaklarımdan çocukluğum çıkmış gelmiş, yanıma oturmuş. Bir de ilk gençlik yıllarımızdan bir film şarkısı: O lo ho. Dün bir dergide okudum; reçine ağaçları, ay ışığında kesilirmiş. En çok o zaman parlarmış çünkü. Yıllarca önce de gazetede bir haber okumuştum. Akdeniz'deki adalardan birinde, gece yarısından sonra olan deprem; birden bütün kiliselerin çanları çalmaya başlıyor. Karanlık deniz, karanlıkta sokak fenerleriyle aydınlanan sessiz bir ada, sonra kiliselerin çan seslerinin karanlıkta yankılanışı. Bunların üzerine, bir de tütün tavı yağmur gelince, aldı beni bir dalgalanma, o lo ho. Ya! Gayret etsen, beni ağlatabilirsin. Sarp kayaların denize indiği yerlerde, beyaz çiçekler açar mı bilmem. Hiç denize inen sarp kaya görmedim ki. 1959 yılı Türkiyesi'nde yıkılan bir İstanbul'a karşı durmuş, topuklarımın ağrısını dinliyorum. Yorgunum diyorum anlamıyorlar. Durmadan dört bir yandan gelip, dört bir yana giden insanlar, dolmuşlar, itişip kakışmalar, ter kokuları, küfürler küfürden beter anlamsız suratlarla dolu çevrem. Kocaman bir gürültü içindeyim. Ben Meli'yim, o lo ho. Bildin mi? Hani Berni'nin Meli'si. Berni mi? Sorma, uzun iş. Yo,

konservatuvarı bitirdi. Bitirdi ama, müzik şimdi onun için yoğunlaşmış bir ağrı.

İşte ışıklar da yandı. Karanlık koyulaştıkça ışığın onu böyle pencerelerle, sokak lambalarıyla aydınlatmasını seyretmek çok hoşuma gidiyor. Bir evde bulsam kendimi. Eve girer girmez rahatlıyorum. Ayaklarımı, elimi yüzümü yıkıyorum. Üzerime ter kokmayan, serin, bol bir entari giyiyorum. Saçlarımı pırıl pırıl oluncaya değin fırçalıyorum. Masanın üzerinde beni bekleyen kitabıma şöyle uzaktan bakıyorum. Sofrayı kurarken, mutfakta yemek hazırlarken, kulaklarım hep ayak seslerinde oluyor. Adnan'ın ayak seslerini orduların içinde bile tanırım. Ne laf! Bunu Berni'ye söyleyeyim de gülsün. Koşa koşa çıkar merdivenleri. Gelirken mutfak penceresinde gördüğü 110 x 130 ölçüsündeki ışık onu sevindirmiştir. Kapıyı gülerek açarım, o hemen kapar. Bir elimde bıçak, bir elimde patates, boynuna sarılır, vücudumu ona bırakırım. Tıraşı uzamıştır, terlidir. Bir yeşili belli olmayan toprak görünür, iyi bakmayınca, ilk bakışta belli olmayan, toprak rengi bir eski ateş görünür. Çok eski yıllardan beri var olan, bir yalnız servi, rüzgârını herkesin duyamadığı, eski zamanları yaşayan yepyeni bir gül pembesi, güneş açmış da sanki, dağlara, ovalara, pınarlara, oralardan insanlara bir kocaman soluk getirmiş, cana can katan. Düden, düden diye yankılanmış, uzaklara doğru yayılmış rahat yürek atışları getirmiş, kan en has rengiyle gürül gürül akmaya başlamış benim damarlarımdan onunkine... Gözlerimi kapar, yanağımı yanağına dayarım. Bu her doğan günle yenilenen, her akşam bitmeyen sevgi, içimi su gibi aydınlatır. Derin su. Derin sulara bırakırım kendimi.

Otobüs biraz daha gelmezse ağlayabilirim. Geç de kalıyorum. Berni söyleniyordur şimdi. Bu gece çocuklara ben bakacağım. Onlar sinemaya gidecekler. İkisi bir araya gelince ama ne azmışlardır. Berni'de suç. Çok yüz veriyor çocuklara. Ben de yüz veriyorum ama benden korkuyorlar. Benim bir kara kızım var. İnan olsun, tıpkı şeytanın çocukluğu. Her çocuk güzeldir. Şeytan da güzeldi zahir. Yuvarlacık, küçücük, bebecik bir şey benim kızım. Hem de güzel. Yok, çok güzel değil ama, çok şirin. Yapmaması gereken bir şey yaptı değil mi? Kaldırıp eline

vurdunuz. Kahverengi gözlerini açarak, şaşırmış bir halle sorar: "N'aptım?" Karşılık vermediniz mi, üsteler: "Annecim, n'aptım?" "Ne yapacaksın şekeri döktün!" Eğer dökmemişse, hemen karşı çıkar: "Ben dökmedim ki!" "Sen döktün." "Ben dökmedim." "Sen döktün işte. Bir de yalan söyleme." Alt dudağı titremeye başlar, gözleri dolar ve susar. Yerinden kalkar, gider, arkasını ev halkına dönerek duvarın dibine çömelir, hadi bakalım, kaldırabilirseniz kaldırın, özür dilemeniz gerek. Evet! Yok, eğer o dökmüşse, pembe yanaklarında, kalın siyah kaşlarında, ışıklı, neşeli bir şeyler uçuşarak, gamzeleri çukur çukur gelir, elinizi yanağınızı okşar; boynunu büker: "Bir daha dökmeyim e mi, e mi ha? Dökmeyim e mi!" Hep derin sulardayım onunla da. Berni'nin de bir oğlu var. Bir ahir zaman cücesi. Siyah çekirdekli sarı bir karpuz düşünün. İşte Berni'nin oğlu. Adı Bora. Bora da ad olur muymuş! Berni bu. Benim kızımın adı Su oysa. Su işte. Ben sarı saçlı mavi gözlüyüm. Adnan kumral. Berni simsiyah saçlı, simsiyah gözlü. Turan kara oğlan. Nereden çıktı bu çocuklar böyle tersine anlayamıyorum.

Biraz daha gecikirsem Berni'nin bütün cinleri azacak. Yoruldum da üstelik. Bora şimdi yumrukları indiriyordur Su'ya. O da: "Berni'cim Berni'cim..." diye avaz avaz bağırdıkça... Ama otobüs geciktiyse ben ne yapayım. Ben artık amma ağırbaşlı oldum. Ağırbaşlılık da değil. "Bir hoş" durum bu. Olura olmaza gülmeler, her gördüğü insanı sevmeler, alay edişler, çok bilmişlikler, birden sinirleniverişler kalmadı. Hoşgörürlülüğüm arttı. Bir olay karşısında duygularımdan önce kafamla davranıp işin nedenlerini, içyüzünü inceleyebiliyorum.

Bu durumda ilerleyişimi gördükçe, gündelik, kalıplaşmış, bizden öncekilere uygun, onlara göre biçim almış düşüncelerden sıyrıldığımı, kafamın iyi işlediğini gördükçe kendime güvenim artıyor. Ama, bir kitabımı okurken, bir de derste mutlu buluyorum kendimi. Adnan ve Su var tabii. Onlar başka. Onlar bana dayanak oluyorlar. Gücümü artırıyorlar. Beş on yıl önce, örneğin şu ağacın altında dikilen çürük dişli kadına kim bilir nasıl içerlerdim. Bir ninecikle beraberdiler az önce. Nineciğin öyle bir durulmuş bakışları vardı ki, köşe penceresinin oradaki sedire oturt, eline limon kolonyası serp, sonra yat sedire, başını

yumuşak dizine koy, o saçlarını okşasın, sen nezleli, hafif ateşli düşler içine bırak kendini. Uyandığında, o sana, ışıkları yeni yeni yanan evlere değgin bak neler anlatır. Balkonlarda oturanları, perdeyi açık unutanları, sokağın yeni nişanlılarını... Sessiz, anlayışla, dişsiz ağzıyla gülerek her şeyi hoş görerek; olayları insanları kendine göre tanımlayarak ne tatlı anlatır. Ha, ikisi, şu çürük dişli yellozla öyle duruyor, otobüs bekliyorlardı. İhtiyarın elinde bir file, içinde torunlar için üç dört mısırla, bir kilo kadar yamru yumru fukara elmalar vardı. Siyah başörtücüğünü bağlamış, sıcaktan yumuşacık yanakları pembe pembe olmuş, polise, şehire, kalabalığa karşı öyle sessiz, çekingen, ihtiyar, saygılı duruyor. Bir ara yanlarına genç bir kadın geldi. Yorgun ama, güleç yüzlü, şişman bir kadın. Saçlarını kıvırttırmak istermiş. Aksaray'daki Mehmet çok iyi demişler. Bu benim çürük dişli, kemikli elini eşarbının uçlarından iki yana çekip, ilmeğini sıkıştırarak berberi övdü. Sigaradan kalınlaşmış sesiyle, ikide bir, "A şekerim, ayol vallahi..." diyerek yolunu tanımladı. "Kıvırttır, kıvırttır. Kolaylık vallahi. Islatıveriyorum sabahları, olup bitiyor" diyordu. Sonradan gelen genç kadın, kararını pekiştirmenin rahatlığı içinde, elinde filesi, yürüdü gitti. Bu, arkasından bakıyordu. "Güle güle. Bize de gel. Selam söyle" demişti. Uzaklaştığına iyice inanınca: "İşte bunlara kızıyorum ben" dedi, "ayranı yok içmeye... senin nene ondüle... Herifi görsen sıskası çıkmış çalışmaktan. Kıçının deliğini bilmez, kalkar saç kıvırttırmaya..." Kolundaki altın bilezikleri şıkırdatarak bir kere daha eşarbının ilmeğini sıkıştırdı hırsla. "Karı arsız. Gene mayalar gibi olmuş." Kuru yanakları, damarları parmak parmak kabarmış boynuyla cadının eskimişi. Ama ihtiyar o durulmuş, tatlı bakışlarıyla otobüsü gözleyerek, "Genç" dedi, "n'apsın, o da süs ister." Canım ninecik. Bu çürük dişliye gelince, öyle baktım ona da, kızamadım. Duruluyoruz artık. Alasulu yaşımızı aştık bir kere.

Oh! Otobüs geldi. Neyse çok fazla gecikmiş sayılmam.

Nerede kaldı bu Meli de! Anlatacak ne çok şey var. Gelip de Su'ya diktiğim bu iç eteğini görünce, oooh!..

Geciktiği için şimdi nasıl sinirlidir kim bilir. Bu yollar deli ediyor insanı. Dumanı tüte tüte gelir neredeyse. Meli bu. Sinirlenmek onun tekelindedir. Oysa ben Berni'yim. Berni demek, çevresindekiler için, sessizlik örneği, sabır örneği demek. Ben çocukluğumdan beri böyleyim. Meli en küçük ateşle parlayıverir. Bir anda tozutur. Bir anda her şeyi yok edebilir. Ben susarım oysa. Ben alınırım, içlenirim. Kendi kendime ağlarım. Perdeleri örterim, ışıkları kısarım, müzik dinlerim. Nakış işler, dikiş dikerim. Saçlarımı bigudiye sarar, bütün bir gün öyle gezebilirim. Kocaman bir haftayı Su'ya, kırmalı kabarık bir önlük dikmekle geçirebilirim. Üzerine minicik minicik dört yapraklı çiçekler işlerim. Halıları çırptırdıktan sonra, sirkeli suyla silmeye bayılırım. Aklıma esti de, mayonez yapacağım değil mi, sabahtan akşama değin mutfaktayımdır. On beş günde bir, büyük temizlik yapılmazsa ölürüm. Hemen her gün, sandıkta dolapta yerleştirilecek şeyler vardır. Cumartesi günü sokağa çıkacaksam perşembe günü banyo yapıp saçlarımı sarmam, cuma günü ütü yapmam gerekir. İşimin olmadığı boş bir günümü boncukların içinde geçirebilirim. Daha önceki boş bir günümde, uzun uzun bir çiçeğin tohumlarına bakmışımdır. Sonra boncukları dizerim. O çiçekle bu boncuklar arasında bir şeyler olur. Sonuçta, çiçek Meli'ye benziyorsa Meli, bana benziyorsa ben bir kolye kazanmış oluruz. Ben bu yüzyılda yaşamak için gelmemeliydim yeryüzüne zaten canım! Gözlerim simsiyah, yüzüm fazla beyaz. Bu iyi. Saçlarımı hiç kesmedim. Onlar çocukluğumdan beri omuzlarımda. Ben uzun fistolu elbiseler, iç etekleri, danteller, kurdeleler devrinde yaşamalıydım. Omuzlarımda bir şal, vadiye, ya da göle bakan pencerenin önünde oturmalıydım, bir eski zaman koltuğunda. Eteklerim kat kat, uzun, yerlerde. Dizlerimde bir kitap, pencerede sonbahar, tral lal la... Başladık gene. Meli duymasın. Çok gecikti ama. Şimdi nasıl telaşlıdır. Oysa sinemaya gidemeyeceğiz. Ayakkabıcı ayakkabılarımı yapmamış. Sandaletle de gidemem ya. Az önce amma sinirlenmiştim. Şimdi geçti. Aynanın karşısında saçlarımı çözüyorum. Bu en çok hoşlandığım işlerden biri. Çoğu zaman bir konu uyduruyorum. O günkü ruh durumuma göre. Hemen oynamaya başlıyorum. Ama hiçbir seferinde, Meli gibi tam bu yüzyıla göre olamıyorum.

Meli benim üç saatte yaptığım işi, üç tane on dakikada yapar. Meli döşemeyi bir boydan bir boya kaplayan büyük halılara illet olur. Onun halıları küçük, çırpılması kolay, el kadar şeylerdir. Meli muşambaları, uzun saplı fırçayla şöyle süpürür geçer. Üzerinden de nemli bir bez geçirir, tamam. Benim uzun uzun muşamba cilalamam sinirine dokunur. Meli yorgan kaplamaz: Çarşafı otellerdeki gibi kullanır. Aman Allahım, yapamam. Meli'nin saçları, her zaman yüzüne en çok yakışan, ama taranıp fırçalanması en kolay olan biçimdedir. Meli ayakkabısı yoksa, sandaletle rahatça sinemaya gidebilir. Meli, Su'ya yarım günde bir entari diker. Öyle değişik, kolay bir biçim uydurur, öyle renkler seçer ki, Su hep iyi giydirilmiş bir çocuk olur. Elbise de çok ucuza gelmiştir. Yastık kılıfı gibi bir şeydir ama güzeldir işte.

Yıllar geçti gitti. Otuz yaşına geleceğimiz, geçeceğimiz hiç aklımıza gelmezdi. Ne güzelim. Güzelliğimi doyasıya yaşamak istiyorum. Sevdiğim her şeyi alabilmeliyim. Örneğin, o deniz gibi koyu mavi hışıl hışıl kumaşı alabilmeliyim. Belimden aşağı dökülmeli; incecik beyaz elim, pırıl pırıl uzun tırnaklarımla kumaşı okşamalıyım. Tanrının yarattığı, o güzel beyaz güller, benim bu tertemiz evimde, o elimle boyadığım vazolarımda olmalı bol bol. Hiç gül gördüğüm yok. "Gül mevsiminde ölmek isterim" diyordu Sahir'in halası. Eskiden kalma bir İstanbul hanımı. Ben hayal kurarken nasıl anlardı kristal vazoları. O kadar çırpındım, gül bulamadım kadıncağıza. Çiçekçidekiler de, aman Tanrım, ne para o öyle. Tırnaklarım bir türlü uzamıyor iş yapmaktan, eskiden ne güzeldi. Gökyüzünü işte şimdi aynanın içinde görüyorum. Dün yeniay çıktı. O ne? Aman Tanrım! Bora... Su...

Dün Meli'nin aklına gelen o lo ho'yu bugün Su ağzının içinde yuvarlayarak söylemeye çalışıyordu. Berni sordu: "Nedir Su o söylediğin şarkı?" Su bebeğinin banyosunu yarıda bırakarak, "O lo ho" dedi. "Kızılderili!" "Kim kızılderili?" Su işine döndü: "İşte!" Berni bir zaman gülümseyerek durdu. O lo ho, yavaş yavaş, kış ortalarında ayaza çekmiş bir bahar koku-

sunun kendini duyuruşu gibi, anıların arasında duyulmaya başladı. Akşamüzeri, Berni bütün sözleriyle hatırlamıştı onu. Merhaba o lo ho! Duygulanmak bana düşmez. Ben Meli ile Berni'nin dostluğuyum. Dengeyim ben. Onlara çok küçük yaşlarından beri dayanak oldum. Onların en güvendikleri kişiyim. Biraz Meli'yim, biraz Berni. Bir Meli'yim, bir Berni. Bir Meli'yim, bir Berni. Ama ikisinden de ayrı, tek başıma, ikisinin de inandıkları, sevdikleri, saygı duydukları biriyim.

Örneğin ben şöyle biriyim: Diyelim bir yer arıyorsunuz. Sıcak bir gün. Ter içinde, tozlanmış, yorulmuş, sokakların arasında dolaşıyorsunuz. Hem de ne sokaklar. Dikine inen, bayır yukarı çıkan, eski zaman sokakları. Eskiden parke döşeliyken, şimdi takuş takuş bir halde. Kaldırım falan kalmamış. Ahşap, eski biçim bir evin yanında, acı pembe boyalı, mimarının ya da kalfasının, bu işi yaparken ne düşündüğü bir türlü anlaşılmayan bir beton ev. Az ötede çöplük bir arsayla, üç gecekondu. Arsanın öbür ucunda on katlı bir apartman. Sonra bir sıra, tozlanmış, kara tahtalı ev daha. Bir mahalle bakkalı vitrini ki... O yorgunluğun üzerine tıkayabilir insanı. Sinek pislikleri içindeki tozlu bir pencereden, birbirine karışmış leblebi şekerleri, dura dura kararmış, sıcaktan yağını salıverip tozlanmış cevizler, yapış yapış kuru üzümler, toz içinde bisküvi kutuları görünür. Sineklerin vızıl vızıl toplandığı bir karpuz çekirdeği karşısında, anasından tıpkı böyle sıska, sakalı uzamış, renksiz doğmuş olan bakkal uyuklar. Düşünün, bütün perdeler kapalı. Sonra, bir tane bile, serin sofaları, çocuğunu uyutan bir kadını, ya da bu sıcakta, arkadaki yatak odalarında üzerlerine ince bir örtü almış, açık pencereden içeri doğru uzanan asma yapraklarının gölgesinde sevişen bir kadınla erkeği düşündürecek bir perdeye rastlamadınız. Silinmemiş camlar, solmuş perdeler, güneşten kızmış beton duvarlar. Aramaktan geçtiniz artık. Beyniniz ağrıyor, diliniz yapışıyor, ayaklarınız yürümez oldu. Asabınız öyle bozuldu ki, o anda, her şeyi bir yumrukta yok edebilirsiniz. Bu arama işine çıktığınız için bela üstüne bela okuyorsunuz. Ayaklarınızı sürüye sürüye yürürken, bir ara ansızın içinizde pir pır bir sevinç. Bu ne! Kuş sesleri. Elinizde olmadan o yana doğru yürüyorsunuz. Bir sokak, sokağı geçiyorsunuz, biter bitmez...

Karşınızda ben varım. Küçük bir meydanlık bu, sulanıp süpürülmüş. Bir çınar; çok eski çağların çınarı ama, yepyeni. Hem büyük, hem yeşil, hem güzel. Oracıkta bir kır kahvesi, üç masalık. Denize karşı. Bir ihtiyar kahveci, kırmızı sakallı. Kurucuk, sıskacık ama, bir dinç, bir şakacı, git sakalının ucundan öp. Bir çırak, durmadan ustasını kızdırıp, otuz iki dişiyle çocuk çocuk gülüyor. Usta kovalıyor, o kaçıyor. Çay mı? Taze demlenmiş. Limonata? Buz! İhtiyar kahvecinin, özel olarak yedi dağın limonundan yaptığı limonatası. Bir de, "bir şey" daha. Bilin bakalım ne? Bir mermer çeşme. Musluğu falan yok. Ha akar, ha akar. Yemyeşil çayır çimen akar, mavi gökyüzü akar, ışık almaz çam ormanları akar. Oh! Yıkayın ellerinizi; bol bol su çarpın yüzünüze... Islatın saçlarınızı, ensenizi? Ha şöyle canım! Uzatıp bacaklarınızı oturun şimdi. "Aman usta bana bir şeyler getir. Kuzum. Ne getirirsen getir. Bir şiir getir, biraz deminki sevinçten, getir işte. Ve demli bir çay!"

Bir şeyi ille de tanımlamak mı gerekir? Bu bana Meli'den geçmedir. Yok canım! Ben bu anlattığım şey değilim. Hiç değilim. Bu Berni'ye göre oldu zati. Oysa Meli için bu arayış, yorgunluk, günlerce süren bir karabasan olurdu. Meli söylenirdi. Ama ne söylenmek! Mimar arkadaşlarıyla uzun tartışmalara girerdi. "Bu şehir böyle rezil edilmemelidir. Ne hakları var efendim..." Oturur konuşurlar; ilin o parçasını, kafalarındaki büyük il planına göre biçime sokmaya kalkarlar. Tartışma sürer gider. Meli, neden yazmıyorlar, neden gürültü etmiyorlar diye, hepsine çatar. Bir süre gazetelerde, dergilerde "İmar Meseleleri" üzerine yazılar görürsünüz. Sonra yavaş yavaş her şey eski haline döner. Bir öğrenci, bu yazıları okur. Mimar olmayı aklına koymuştur. Bu yazılar yıllarca sonra bile onda yaşayacaktır. Meli'nin aklının köşesinden böyle bir şeyler geçer.

Ben Meli'yle Berni'yi, böyle, duygulandıkları günlerde, daha çok seviyorum. Ya da onlar beni... Bu akşam bırakmamalıyım onları.

İşte Meli, otobüse biniyor. Zorla bindi. Çok terlemiş. Belli etmeden kuşağını çözdü. Bol, rahat dümdüz bir giysi oldu sırtındaki. Sandaletlerinin içinde, parmaklarını oynatarak serinletmeye çalışıyor ayaklarını. Meli hoş kız. Kendi de bilir bunu.

"Küçük sarı bir kediyim ben" der. "Adıma da Boncuk diyelim. Gözlerim çok güzel; çekik, maviş gözler. Ya gülüşüm?" Alın bu Boncuk'u, götürün Berni'ye. Üç gün sonra seyredin: Kolalanmış, parlak kurdeleler, kırmalı minderler içinde mır mır da mır mır... Bir yavru kedisi var Berni'nin, adı Can. Boynunda kocaman, kırmızı bir kurdele. Meli köpeği seçer oysa. Gene de ikisini de eve uğratmaz. Yoo! Hiç uğraşacak vakti yok. Hem Berni doğuracak, Meli sevecek. Kavilleri böyle. Su, her kadın doğurmalıdır, diye düşündüğü için doğdu. Ama iyi ki doğdu. Nasıl değişti Meli, ben bilirim. Duruluverdi. Bir zamanlar herkese kapadığı kapılarını, yavaş yavaş araladı. Bir zamanlar öylesine kızdığı birtakım insanlara, artık sadece acır oldu. Onları zavallılıkları içinde görüverdi. Gücünü buradan alıyor şimdi. "Bu insanları zavallılıklarından kurtarmalı. Yoo bu böyle sürgit diyemez." Şu anda bunu düşünüyor işte. "Oy, daha neler!" der tartışırken. "Nerede görülmüş, eskinin, batılın, gerinin, yobazın, yeniyi, ileriyi, bilimi yendiği. Onun karşısında direnebildiği. Ne demek! Buyurun, doğanın oluşundan, ilk insandan bugüne dek insanoğlu karşımızda. Toplumbilim kitapları işte. Biz mi, onlar mı?" Ağzı böyle sımsıkı kapanıp, gözleri bıçak mavisi olup kısıldı mı, bilin ki, bir çağrışım, bilinçaltına tıkılmış bir hırs gelip önüne durmuştur. Az önce, önümüzdeki adamın gazetesinde bir haber okudu: "Fatih'te, B. adında bir kadın... DOSTUYLA BASILDI." Renkler kaybolur ya, deniz tükenir ya, orta direk bel verir ya... Uzanıp, Adnan'ın, yanağına dayıyor yüzünü. Dağlar koyağında yavrusunu bulup, eğiliyor, ter kokulu beşiğinde, terli dudak üstünü öpüyor, alnına yapışan saçlarını sıvazlıyor. Git akkuş, akkuşlar gidin...

Gücü hep böyle hırsında pekişiyor. İşte, gözlerini bir iki kere açıp kapadı, ayağına basan kadının omzuna tık tık vurarak, "Daha dikkatli olun lütfen" dedi. Onun olmayan bilmiş bir ses. Kafasındakilerden kurtulmaya çalışıyor. "Yıkılmadım ya, yıkılmadım ya..." diye tutturdu içinden. Nasıl tanırım şu Meli'yi. Hiç gereği yokken, ineceği durağa daha, oo, bir dolu yol varken, bir uçtan bir uca, iniş kapısına doğru yola çıktı. Arka sıralardan birinden, onun suratını kırıştırarak, kitaplarını korumaya çalışarak, kalabalıktan geçmeye çalıştığını gören bir arkadaşı

seslendi: Meli! Meli görmedi ama, sesi tanıdı: Ahmet. Bir çarpıntı kalktı yüreğinden ağzına doğru. Kimseyi görmek istemiyor. Bozuk bir suratla Ahmet'in yanına vardı.

— Gel şu köşeye geç, biraz daha rahat.

— Sağ ol. Neredesin kuzum? Kaç hafta oldu görmeyeli? Ahmet gülümsüyor. Boynunu büküyor.

— İşte. Sorma. E, ne var ne yok?

Meli dudağını büküyor.

— Hiç. İyi değilim bugün gene Ahmet.

— İyisin. Yorulmuşsundur biraz, ondandır.

— Ne okuyorsun?

Ahmet kitabını gösteriyor. Meli gülerek, kolundaki kitaplardan birini çekti. Ahmet'in kitabının eşi. Gülüyorlar. Yeni çıkan bir kitap.

— Nasıl gidiyor?

— İyidir.

Meli az önce yüreğinden kalkan çarpıntıyı anladı. Ahmet'i, Ahmet'le oturup konuşmayı özlemiş. Soruyor:

— Nereye?

— Bilmem. Şöyle çıktım.

— Hadi gel bize gidelim. Berni'deyim bu akşam. Onlar sinemaya gidecekler. Adnan da özlemiştir seni.

— Az önce Turan'ı gördüm. Gitmeyeceklermiş sinemaya. Turan gülüyordu. Berni'nin ayakkabıları eskicide mi kalmış ne; böyle bir şeyler anlattı, ama, pek anlamadım.

— Turan ne biliyormuş?

— Berni telefon etmiş.

Meli gülmeye başladı. Aydınlık, neşeli bir gülüş değil elbet. Hırçınlığı iyice üzerinde. Ama gene de gülmesi iyi. Kesik kesik, başını iki yana sallayarak gülüyor.

— Tanrım! Deli bir tane olsa. Bu ne demek bak: Berni'nin, yalnız bir çift ayakkabısı var. Bir de, çarşıya pazara, denize falan sandalet. İyi mi! Ayakkabılar tamirde. Berni'yi öldürsen, sandaletle sinemaya gidemez. Hazır değildir sandaletle sokağa çıkmaya efendim! Bilirsin ya o prensesler gibi kabarık elbiselerini...

Ahmet, dağınık kara saçları, melez ela gözleriyle ince ince gülüyor...

— Öyle büyütülmüş ne yapsın.

— Yok canım! İkimiz beraber büyüdük biliyorsun.

"İkimiz beraber büyüdük biliyorsun." Alıp bu cümleyi, çıkmalıyım otobüsün penceresinden. Bunaldım. Yoruluveriyorum. En çok Meli yoruyor insanı. Alıp başımı gideyim. Korsan Çıkmazı'nda ormana karşı oturayım, pencerenin önünde. Işıkları yakmam. Oturup düşünürüm. Bir bardak eski şarap içerim, ağır ağır. Ama, bilirim bu sefer de Berni rahat vermez. Berni olursam, ayaklarımı pembe geceliğimin içinde toplar, büzülür otururum. İnce danteller, parlak kurdeleler boynumda, kollarımda, düşler içinde, dalgın, düşünceli görünürler. Gözyaşlarım yanaklarımdan, pembe pembe, parlak parlak dökülür. Hiç sesim çıkmaz.

Günler boyunca, küçük küçük birçok şey birikiyor. Özleyişler, anlaşmazlıkların getirdiği kırılışlar, parasızlığın getirdiği, insanın mutlu olma gücünü zorlayan sıkıntılar, içlenmeler, çağrışımlarla gelen anılar diye başlarım... Evim fındık büyüklüğünde. Ana yola dikey inen, asfalt yollardan birine sapın. Doğru yürüyün, çevrenize iyi bakın. Kolacı, büyük bakkaliye, eczane, manav, terzi, ne ararsanız vardır bu yolda. Benim böyle bir yerde oturamayacağım besbelli: Buradan durmadan taksiler, kocaman yük kamyonları; at arabaları geçebilir. Evimi bulmak istiyorsanız, başınızı zorla gökyüzüne, karga sürülerine, deniz kokusuna çevirtecek sokağı ve dünyanın en temiz, en neşeli manavını buluncaya değin yürüyün. Anayolla hiçbir benzerliği yoktur bu sokağın. Karşılıklı iki sıra apartman, bütün apartmanlarda pencerelere sarılmış Burgonya gülleri –burasını uyduruyorum– vardır. Biz en üst katta, bizim Korsan Çıkmazı'nda oturuyoruz. Ben, Bora, Turan, Cimcim ve Cin. Böylece beş kişiyiz. Birbirimizi hem çok severiz, hem –aman Allahım, beni sinirli etti, deli etti bunlar– asla anlaşamayız. Ben anne, Turan baba, Bora çocuk, Cin kara yavru kedi, Cimcim sarı yavru kedi'yi oynuyoruz. Sokağın sonundan deniz görünür. –İşte burasını da uydurdum.– Ama bizim Korsan Çıkmazı'ndan deniz görünür sahiden.

Bu, içi dışı parlatılmış fındık kabuğunda sessizce dolaşırken, kendi kendimle konuşur dururum. Günümün kendim

için, çevremdekiler için faydalı geçmesini sağlamaya çalışırım. Ağustosböceğinin türküsüyle, karıncanın dolu ambarını bir araya getirmeye çabalarım. Çevremde olup bitenlere bakar bakar, akıllı olduğum için sevinirim. Kendimi akıllı ve güçlü bulurum. Ama her zaman, Meli'yle çocukları yıkadığımız zamanlar olduğu gibi, çığlık çığlık neşeli değiliz elbet. Ben her zaman karşı komşunun rüküşlüklerini anlatıp, satıcıları yansılayıp, gülünçlü şeyler bulup güldürmem onları.

Çevremiz öyle mutsuzluklarla dolu ki Berni, kasıla kasıla yaşıyoruz. Sevincimiz çocuksu bir sevinç. Gençlik derler ya, o işte. Ben Meli'ysem, sen de Berni'ysen, bu hiç olmazsa bizim için böyle. Koltukta oturup, ayaklarımı uzatacağım bu gece Korsan Çıkmazı'nda, ormana karşı ben de. Bu sabah seyrettiğimi düşüneceğimi. Mavi bir dünyaydı sabah erkenden buraları, yemyeşil. Ağzımı açıp bulutlara baktım. Yeşil döne döne uzaklaştıkça, vadiye, ormana doğru soluklar aldım, papatya kokulu. Papatyaları toplayıp vazoya koymaya utandım. Topraktan ayıramazdım böyle bir sabahta onları. Bağırdım sesimin yettiğince: Heey! Sesimin yankısını beklerken, onu gördüm birden. Duruyordu. Çok uzaklarda bembeyaz bir at duruyordu. İstediği zaman dörtnal ufka doğru uzaklaşıp, oradan gökyüzüne uçabilirdi. Ben uçamam. Ellerimi, kasılan parmaklarımı ona doğru uzattım. Kapısında çiçek ve badem satılan, ızgara balık kokan o pasajdaki adama, "Susun" dedim. "Susun artık dayanamıyorum." Işıklar karardı, biraların köpüğü kesildi, taze bademler kupkuru oldu. Kimse seçemiyordu onları. Adamlar sarhoş olmuşlardı. Gülüyorlar, günlerce içlerine tıktıkları her şeyi, en gizli şeylerini, şimdi birbirlerini dost bilerek, düşünmeden rastgele, sevgilerini harcayarak anlatıyorlardı. Ama, o adam ağlıyordu. Kocaman bir adamdı. Mavi gözleri, kabarık saçları, iri omuzlarıyla oturuyordu. Kadehini sımsıkı kavramıştı. "Benim beyaz tahta atımı kırdılar" diyordu. Bozuk, kahırlı bir sesle. "Ne hakları var? Sonunda bir tahta at yapmıştım her şeyden geçip. Bana göre bir at. Özgür bir at. Beyaz tahta atım benim. Ne hakları var? Hem biliyorum, bir sürü, sürüyle yüreksiz he-

rif, aşksız herif yaptı bunu." Tanınmış bir oyuncuydu o adam. Bütün tiyatroların kapıları kapanmıştı ona. Ağlıyordu.

Ne Berni, ne Meli. En iyisi yalnız kalmak. Oturup dinlenmek istiyorum ben. Ben ne Berni'nin sabır taşı yüreği, ne Meli'nin birden boşanan, kırıp geçiren, uçup yok olan siniri, taşmış ırmakları, fırtınalı denizleriyim. Ben duru bir suyum Korsan Çıkmazı'nda. Duru bir su.

Oturup kendime hikâyeler anlatırım en iyisi. Dinlenirim. Her hikâyenin sonuna bir, "Onlar ermiş muradına" koyarım, becerebilirsem.

Çok eski yıllarda, 1935 yılında da gene böyle mavi bir gökyüzü vardı. Bir kardan memlekette, iki küçük kız yaşardı, o gökyüzünün altında. Kar birden kalkar, aylardır mavimsi bir beyazlık olan dünya, birden değişir, ne bahara, ne yaza benzemeyen bir mevsim gelirdi. Bu uzak, doğu ilinde, sıcak yaz öğlelerinin gevşetici sinek vızıltıları, köylere inen sıcaklarda yayılmış manda pisliklerinin, uzak horoz seslerinin, vadiye inen yollarda tozlanmış böğürtlenlerin can sıkıntısı olmazdı. Hep bahara yeni çıkılmışlığın sevinci olurdu. Tandır ekmeğinin kokusu, tarlalara yayılırdı.

Bu iki küçük kızdan biri, simsiyah uzun saçları, solgun yüzünde uçuk pembe yanakları olan bir kızdı. Entarisinin kırmalarını düzelterek kurdelesinin bozulmaması için, başını dik tutmaya çalışarak, bir toprak evin önünde duruyordu. Beyaz, yumuşak elleriyle bir dürüm tutuyor, ama yemiyordu. Yandaki avluda bir gürültü oldu. Kaçışan, bağrışan tavukların gürültüsü içinden, kırpık kâküllü, mavi gözlü bir kız çocuğu fırladı. "Oh ya, oh ya..." diye bağırıyordu, olduğu yerde zıplayarak. Elinde kocaman bir dürüm vardı. Arkasından gülerek koşan ihtiyar kadın, "Uyh! Uyh seni baba çıkasıca..." diye söylenerek geri döndü. Mavi kız dürümden avurdunu şişirecek kocaman bir lokma ısırarak; kapının önünde ona bakan, kıkır kıkır gülen kızın yanına geldi. Ama, onun elindeki dürümü görünce suratı değişti.

— Kim verdi onu sana?

— Müsemma nine. Sana?

Mavi kız, dudağını ısırarak durdu. Bozulmuş bir hali vardı.

— Çelho anneme yapıyordu, kapıp kaçtım.

Az önceki durumu yaşayarak, gülmeye başladı. O arada, bozum

oluşunu da unuttu. Sonra gidip kesilmiş ağaç kütüklerinin üzerine oturarak dürümlerini yemeye başladılar. Mavi kız arkadaşına baktı baktı, parmağını onun lülelerinden birine sokup, gözlerini şaşılaştırarak, seyretti. Sonra:

— Sen, dedi, Rozalya'sın. Hani bir kitap okuyorum ya ben, işte orada. Prenses.

— Sen okuyup bitirince, ben de okuyayım mı?

— Oku. Çok güzel. Tam sekiz tane oldu.

— Kim? Prenses mi?

— Okuduğum kitap.

İkisi birden gülmeye başladılar. Birbirlerine baktıkça gülmeleri artıyordu. Gözleri kızardı, sulandı, lokmaları boğazlarına kaçıp öksürtmeye başladı. Öyle çok güldüler ki, sonunda yorulup sustular. Siyah gözlü kız:

— Hadi gel şarkı söyleyelim, dedi.

Başladılar. Bu gramofondan dinleyip öğrendikleri, müzikle hiç ilgisi olmayan, alaturka bir şarkıydı. Bağırarak, seslerinin yetmediği yerlerde zorlanarak söylüyorlardı. Sesleri, bostanların arasında, karlı dağlara doğru yayılıp kayboluyordu. Böyle biraz arsız bir sesle söylenen şarkı, kırpık kâküllü kıza oldukça yakışıyordu ama, siyah saçlı lüleli kızın üstünden akıyordu. Bu şarkının onunla hiç ilgisi yoktu. Mavi kızın adı Meli'ydi. Öbürünün Berni. Meli:

— Berni, dedi, gel gidip ışkın alalım. Sonra da gidip yerelması çıkaralım. Ha?

Bir iki saat sonra, Karakaya dibinde; acı çeşmede yerelması yıkayan bu iki küçük kız, tam bir işbirliği yapmış görünüyorlardı. Biri, yerelmalarını yıkıyor, öbürü, büyükleriyle küçüklerini ayırıyordu. Meli, yerelmalarının yıkanmasını bitirince çeşmede yüzünü yıkadı. Bu, bir toprak yığınından çıkmış, demir bir boruydu. Saçlarını ıslattı, eliyle arkaya doğru sıvazladı. Sonra entarisinin eteğini kaldırarak yüzünü kuruladı. O sırada yanlarındaki bahçeden bir ses geldi: "O ho! He marrat o ho..."

Birbirlerine bakarak sessizce güldüler. Meli bağırdı:

— O ho...

Gene güldüler. Siyah gözlü kız, parmağını dudaklarına götürdü:

— Susss! Memmed'in ninesi o. Deli valla.

Biri, sarı tüylü o ince bacaklarını yıkarken, öbürü yerelmalarını,

eteğinin kırmalarından birine doldurdu. İşleri bitince, eski ayakkabılarını sürükleyerek yola çıktılar. Meli, yan gözle Berni'ye baktı:

— Ama, Rozalya'nın ayakkabıları, hep elmas, pırlanta işlemeli.

Berni bir tane yerelması ısırmıştı. Meli karşı çıktı:

— Dur ama, daha pay etmedik.

— Bir tane de sen al. Bu zamanda, elmas işlemeli falan ayakkabı giyilmez ki.

— Giyilir!

— Giyilmez.

— Balolarda falan... Giyilir.

— Sen balo gördün mü hiç?

— Gördüm tabii.

Berni güldü. Bu gülüş Meli'yi çil içinde bıraktı. Sesi aksilendi:

— Tabii diyorum. Görmedim mi sanıyorsun? Yalan mı söylüyoruz biz şimdi burada?

Berni, gene pembe yanaklarına uygun düşen, duru bir sesle:

— İnanmam, dedi. Yerelmasını ısırdı.

Berni bunu söyler söylemez, Meli birden soldu. Birden, yerelmaları bir yana, Berni'nin lüleleri bir yana savruldu. Meli Berni'nin koluna yapışmıştı, eve doğru uçuyorlardı.

Meli önde, Berni bir adım arkada, soluk soluğa bir toprak avluya girdiler. Meli, oğlan çocuğu sesine benzeyen, nezleli gibi, kalın sesiyle bağıra bağıra boşandı.

— Anne ben, geçen yıl, 30 Ağustos'ta, sizinle beraber baloya gitmedim mi? Şiir okumadım mı?

Bir kütük üzerine oturmuş, dantel ören, zayıf, esmer kadın güldü:

— Deli, dedi. Ne bu hal gene? Nerelerdeydiniz kaç saattir?

Meli topuğunu yere vurarak sabırsızlandı:

— Üf! Hadi söyle, gitmedim mi?

— Gittin. Git bak bakalım kardeşin uyanmış mı?

Meli mavi gözleri kısılmış, ağzı sımsıkı, Berni'ye döndü:

— Gördünüz mü Berni hanım? Biz yalan söylemeyiz.

Sonra topuklarını vura vura, çıktı gitti. Berni önce önüne, sonra, usulca çevresine baktı. Kimse olup bitenle ilgilenmiş görünmüyordu. Hamur açılıyordu tandırın çevresinde, ekmek pişiriliyordu. Meli'nin annesi sordu:

— Annen ne yapıyor?

Berni sesinin titrememesine çalıştı ama, olmadı. Bozuk bir sesle:

— Evde, dedi.

Döndü, ağır ağır evine doğru yürüdü. Kaşlarını çatmıştı. İçinden, "Ben de yalan söylemem hiç" dedi. "Asker kızı yalan söylemez çünkü."

Lüleli saçlarıyla, ayağındaki partal ayakkabıları hiç birbirini tutmuyordu ama, sahiden Prenses Rozalya mıydı ne!

O kardan memlekette, karlar içinde bir ses çınlardı:

— Berni! Berni! Koş koş, kızağa bineceğiz. Çabuk.

Kürklü başlıklar, kalın yün eldivenler, koşuşurdu karlarda. Bir çift hırçın mavi gözle, bir çift parlak kara göz, her zaman yan yana bu buz tutmuş dünyaya bakarlardı. Önce Meli gülerdi bağıra bağıra, arkadan Berni. Önce Meli koşardı dağlara doğru, sonra Berni. Kar ayazından yanmış subaylar, yorgun atlarını onlara bırakırlardı. Meli bağırırdı o zaman çalımla.

— Anne! Biz Berni'yle ata binmeye gidiyoruz.

Çalımından sesi titrerdi. Sonra bir gün gene, parmağını siyah lülelerden birine sokarak:

— Berni sen varsın ya, derdi, sen Elizabet'sin. Kraliçe. Onun da saçları lüleli. Ama onun pembe ipekli elbisesi var, senin yok.

Berni sessiz sessiz gülerdi. Meli'nin kavga çıkarmasını önlemek için,

— Hadi gidip evcilik oynayalım, derdi.

Avluya serilen kilimin üzerine, Berni küçücük bir ev kurardı. Oturma odası, yatak odası, konuk odası olurdu evinin.

Meli taşları üst üste koyar, beline ağaç dalından tüfeğini asar; gözlerine, babasının okuduğu polis romanlarından öğrendiği, kâğıt maskeyi takar, durumunun tamam olduğunu aklı kesince, geçip gözleme kulesine otururdu.

— Kraliçem, köleniz İsor, düşmanlarınıza karşı her zaman sizi koruyacaktır!

Şatonun büyük demir kapısı ağır ağır kapanırdı sonra.

Berni çalı çırpı yakar, çorbanın suyunu hazırlar. Ama maydanoz yok! Meli o zaman kitabından başını kaldırarak bakar:

— O çorbaya maydanoz konmaz?

— Ne biliyorsun?

— Biliyorum.

Zaman zaman içindeyken, Meli kitabını ara vermeden okurken bir gün Berni, lülelerini tepesine toplamış, sıcaktan yanakları solmuş dünya güzeli bir genç kadın olarak gelir, sorar:

— Meli, nane mi konurdu o senin uydurduğun çorbaya, maydanoz mu?

Meli aklına ilk geleni söyler. Berni inanmaz, yan yan bakar:

— İyi biliyor musun?

Meli gülüverir.

— Bilmiyorum tabii. Hangisini koysan olur. Uydur gitsin yahu.

Berni uydurmaya karşı çıkar. Kendi kendine söylene söylene gider:

— İkisi birbirinin yerine kullanılacak olduktan sonra, hem maydanoz hem nane neden yaratılmış olsun! Adam edemedim seni Meli, of of...

Su yansıtır:

— Ofp, ofp...

Bora şımarır:

— Pof, pof...

Meli bağırır:

— Uçun! Çalışıyoruz burada. Uçun bakalım. Su, yavaş sesle güler, omuzlarını kısarak.

— Uç, uç...

Bora koşa koşa kaçarken bağırır:

— Uçmam ben, uçmam işte...

Meli fırlar, kitabını bırakıp:

— Kim bu? Kim bu bana karşı gelen?

Bora'nın en sevdiği oyun: "Ben, ben..." diye bağırarak, ağzını bir karış açıp, kesik kesik gülerek kaçacak. Bir sarı karpuz yuvarlanacak odaların arasında. Yakalandığı zaman, halının üzerinde beş kedi yavrusu görülecek. Berni, "Meli, Meli... Tanrım ne delisin..." diye gelinceye dek, bu beş kedi yavrusu, vapur düdükleri, tren sesleri, havlamalar, kuş sesleri içinde oynaşacak. Bütün halılar çayır çimen, bütün motifler hazır; perdeler pırrr, yukarı kaçacak, tüller puf puf rüzgârlarla dolacak, kanepelerin, koltukların yayları boşanacak sevinçten. Sular beyaz

köpükler içinde bardaklardan taşacak... Meli soluk soluğa kalınca bağıracak:

— Hey Berni yetiş, beni kurtar...

Su'yla Bora çıngır mıngır zillerini çalacaklar:

— Kurtarma kurtarma Berni, biz Meli'yi esir aldık esir...

Yumrukları indirecekler.

O karlar memleketinde yaşayan bu iki küçük kız, yanlarına, o yıllardan, dünyalarını kaplayan karın beyazlığını, kızakları, kurt korkusunu, büyük sarı semaverleri, demli çayları, kışın kapanan, geçit vermeyen yolların anısını alarak, bir kamyonla yola çıktılar. Tekerleklerine zincir takılmış, kocaman bir kamyondu bu. Arkasından, Antep kilimleriyle yapılmış denkler görülüyordu, kırmızılı, mavili. Sıcacık yatakları, hafiften bir tezek kokusu sinmiş, tenteneli yastık kılıfları, kalın yorganları bu denklere konmuş olurdu. Annelerinin dizine yatmış, battaniyelere, pöstekilere, kürklere sarılıp sarmalanmış uyurlardı; bütün uçurumlara, bütün korkulara karşı. Büyük bir sepetten, söğüş et, ayva, cevizli sucuk çıkarırdı anneleri. Uykularının arasında, Çelho'ya Müsemma nineye benzeyen kadınlar, bakır bilezikleri çangıldayarak, başlıklarındaki altınlar, renkli yemenilerinin arasında parlayarak, başlarını sallardı: "Görecağimiz gelecak, uyh çok görecağimiz gelecak." Sandıkları, çay bardakları, bebekleri, bakır leğenleri uzun kış gecesinde elde örülmüş tül perdeleri, kaçak ipekli kumaşlarıyla yola çıktılar böylece, yıllarca... Kamyon gitti, onlar büyüdü, kamyon gitti, onlar büyüdü.

Batı Anadolu illerinden birinde, bir gün, on üç, on dört yaşlarında bir kız çocuğu, yolun karşısına geçmek için, kaldırımın kenarında durmuş otobüsün geçmesini bekliyordu. İnce kollarını arkasında kavuşturmuştu. Kumral saçları dümdüz, ensesine doğru iniyordu. Üzerinde, ince bacaklarını ve dizkapaklarını açıkta bırakan, kısa bir ipekli entari vardı. Ayakkabısının ucuyla yere bir şeyler çizerken bıraktı, hafifçe iki yana sallanmaya başladı. Bu sallanışa uygun olarak, gidip gelen eteklerini seyrederken, hafifçe gülümsüyordu. Sessiz, içine kapalı bir görünüşü vardı.

Yol açılır açılmaz, bu görünüşe hiç uymayan bir şey oldu. Kız, çelimsiz görünüşünden umulmayan bir çeviklikle yerinden fırladı, karşıya geçti. Sokağa sapıncaya değin hızlı hızlı yürüdü. Ama, sokağa sapar

sapmaz, uçar gibi bir koşu tutturdu. Bu koşu sırasında, beton bir yere rastlayınca, kaçmıyor, vızzzt, bir baştan öbür uca kayıyor, bu arada önüne çıkan karpuz kabuklarını, sigara paketlerini, ayağının ucuyla vurduğu gibi, yolun sonuna yolluyordu. Sonunda iki katlı, yeşil badanalı bir evin önünde durdu. Zili, hiç ara vermeksizin çalmaya başladı. İkinci kattan bir pencere açıldı. Zayıf, esmer bir kadın başı uzandı.

— O tabii. Kim olur! Dur dur deli.

Kız dilini çıkarıp, başını iki yana sallayarak, bağırdı:

— Açın bakalım, açın. Neler olmuş neler. Öleceksiniz duyunca... Birisinin merdivenlerden, yuvarlanıyormuş gibi indiği duyuldu. Kapı birden sonuna dek açıldı. Kâkülleri gözlerinin içine giren, kara gözlü, pembe yanaklı bir oğlan çocuğu, bir eliyle lastiği kopuk pijamasını toplamaya çalışarak, öbür eliyle kızın kuşağını yakalayıp çekti:

— Neredesin be? Çilli!

Kız, "Yapma" diyerek kuşağını kurtardı, içeri girip, merdivene oturdu, lastik ayakkabılarını çözmeye başladı. Oğlan bir an, avurdunu ısırarak durdu. Sonra, hırsından gözlerini açıp kapayarak bağırdı:

— Senin yüzünden gidemedik? Cavit abi bir saat bekledi. Anladın mı?

Kızın ses çıkarmayışına bozuluyordu. Uzanıp kızın entarisinin karpuz koluna yapışıp çekerek, yeniden bağırdı:

— Sana söylüyoruz.

— Ee, yapma be!

Kız, oğlanın beklemediği bir anda; omzunu silkerek kolunu kurtardı, ayakkabılarını çabucak çıkararak merdivene fırladı. Oğlan birden şaşırdı. Daha ayakkabıların çözülmesi bitmedi sanıyordu çünkü. Kız birden fırlayıp merdivenleri çıkmaya başlayınca, boş bulunup elden kaçırmanın verdiği hırsla, merdivene atıldı.

—Ben buradayken sen geçemezsin, anlaşıldı mı? diye bağırarak, yetişip bacağından yakaladı. Kız:

— Anne be, şu Yavuz'a baksana...

diye bağırırken, az önceki aldatmacasını bir kere daha kullanıp hızla eğildi, dişlerini oğlanın koluna geçirdi, aynı hızla bacağını kurtarıp, yeniden fırladı. Oğlan ona oda kapısında ancak yetişti. Yere yıkmak için atıldı, ama, ayakları halıya takıldığından ikisi birden yuvarlanarak içeri girmiş oldular. Gürültü olur olmaz dışarıda keskin çığlıklar yükseldi:

— Ne oldu? Kim düştü?Ay bayılıyorum şimdi...

Bir kapı kapandı. Koşa koşa biri geldi. Şişman, büyük kara gözleri olan bir kadındı. Saçlarından, yüzünden sular damlıyordu. Çocukların durumunu görünce bağırdı:

— Allah kahretmesin sizi inşallah! Ay çarpıntım tuttu vallahi. Meli artık koca kız oldun canım. Ayıp vallahi. Sen buna ne diye uyuyorsun?

O anda, büyük bir gürültü koptu. Yere yuvarlanan iki çocuk, yüksek sesle, kendilerini savunuyorlardı. Sözcükler, iki ayrı yönden bir kuvvette boşanıyor, üst üste yığılıyor, sonra başka bir kuvvet onları, havaya püskürtüyordu. Bunlar elvan çeşit küçük baloncuklardı sanki. Odanın içinde gittikçe çoğalarak uçuşuyorlardı: " Ben yapmadım... sen dedin... ki... olmaz... ya... olur... dedim... demiştim... Bırt!.. Bacağımı. Hayır işte!.. pis sensin; anne be... vay efendim... kabahat... evet, evet, evet işte... karışamazsın... n'olcak... pişt!.. aman aman... zaman zaman küçük hanım... of be!.. zıkkımın dibi... marrat çıka..."

Derken balonların arasında gök gürültüleri duyulmaya başladı. Masanın başında kahvaltı eden üç küçük çocuk, önce el çırparak balonları kutlarken, sonra, o karışıklıkta, onlar da yumurtalarını, reçellerini birbirine katan bir anlaşmazlığa düştüler. Balonların arasında, parlak küçük uçaklar uçmaya, püskürtülmüş, yumurta sarısından yapılma benek benek, oldukça sulu, yuvarlak bir şeyler dolaşıp, oraya buraya yapışmaya başladı. Hepsinin altından, ağır ağır, çilek rengi bir deniz kabarıyordu. Sedirin üzerinde kundağı bağlanan bebeğin gülücüklerinden, gamzelerinden küçük melekler uçup, bu şenliğe katılıyorlardı. Görülmemiş bir şenlikti bu. Bebeğin kundağını bağlayan zayıf kadın, onu, Al Bediş şunu, al şunu, al şunu..." diye hoplatarak, bu şenliği düzenlemeye çalışan, elinde sabunlu bezle dört bir yana yetişmeye uğraşan, şişman, kara gözlü kadının eline tutuşturarak, minderin üzerine yan gelip yattı. Olanların onunla hiç ilgisi yokmuş gibi, kayıtsızca esnedi. Şişman kadın, bebeğin de yüzünü silerek, güldü:

— Aman Nermin abla... Çok gamsızsın. Tevekkeli sen böyle durmadan doğuruyorsun...

Şenlik durulmuştu. Üç küçük çocuk sofrada kahvaltı ediyorlardı. Odaya, saçları uzun uzun omuzlarına dökülmüş, memeleri hafifçe be-

lirmiş, soluk pembe yanaklı bir peri kızı girmişti çünkü. Onunla beraber, süslü kutular, ipek kurdeleler, renkli iplikler ve sessizlik de girmişti. Berni gelişivermişti.

Meli yirmi beş kuruş almadan vermedi haberini. Yirmi beş kuruş az önce barış imzaladıkları için, düşmana rahatça inanarak verilebilirdi. Sıkı pazarlıklar sonucunda, dondurma, çikolata, renkli kalem almaya gönderildi Yavuz.

Meli'nin haberi, iki kadını küçük haykırışlar, ahlanıp vahlanmalar içinde bıraktı.

"Bernilerin olduğu ile gidiyoruz" diye, Meli'nin evreninde bütün ırmaklar taşmıştı günlerce. İki yıl ayrı düşmüşlerdi. Meli gittikleri ilin çocuklarına katılmış, çatal bebek için ağaçlara tırmanmış, çelik çomak oynamış, boş tarlalar arasında kavurga kavurmuştu. Toprak avluya bir kilim sermiş, bebeklerini yaymış, sonra oturup günlerce, yemeden içmeden kitap okumuştu. Freni bozuk, kırık dökük bisikletlerden yuvarlana yuvarlana, dizleri, kolları çizik içinde, yara bere içinde kalmıştı. Yaramaz, hırçın bir kız büyüyordu. Çevresindekilere ilgiyle bakan, konuşulanları hiç dinlemiyormuş gibi görünürken, birden tartışmaya katılıveren, dünya coğrafyasını su gibi bilen bir kız.

Oysa Berni, bir başka ilde, arkaya düşen odalara girmiş, kapıları kapamış, annesinin sandığında bulduğu ipeklileri, kurdeleleri, kumaşları alıp oturmuştu. Periler ülkesinde kurduğu bebek evi için bir şeyler hazırlamıştı durmadan. Bebeklerini kendininkiler gibi kırmalı elbiselerle süslemeye, bir kitabı ağır ağır okumaya, uzun uzun düşünmeye bayılıyordu. Oturduğu odanın tahtalarını siliyor, camlarını parlatıyor, çiçeklerini suluyor, sonra oturup siyah saçlarını tarıyordu. Uzun uzun tarıyordu. Onları kurdelelerle süslüyor, alnına kâküller kesiyor, sonra Meli'nin sesiyle bir şarkı söylemeye başlıyordu. "Laylaylay lom! Laylaylay lom!" diye bağırmaya başlayınca, annesinin sesi geliyordu sofalardan:

— Destur Bismillah, Meli'nin cinleri toplandı kıza...

Bazen de tutturur, sessizce ağlardı. "Meli'yi çok özledim."

Tam birbirlerine kavuşmuşken, kamyon gelip evlerinin önünde duralı daha on beş gün olmamışken bir haber:

— Babam dedi ki, şey dedi, sakın gidip eve pey verilmesin dedi. Yarın gelen işçi kadınlar geri gönderilecek. Tayin oluyormuşuz yeniden.

Sonra gene yıllarca kamyonlar gidip gelmeye başladı Türkiye'nin yollarında. Arkalarından Antep kilimleriyle yapılmış tozlu denkler görünen kamyonlar:

Evler tutulur, pencere kenarları, tahta kapılar, kaynar sodalı sularla, sabunlu yün bezlerle ovulur, döşeme tahtaları fırçalanır, evin içinden ıslanmış tahta, sulanmış toprak kokusunun karışımı, temiz, ferah bir koku yükselirdi. Sonra günlerce bir kadın, sandıklar, tabaklar, bardaklar arasında, gelip geçecek yer bulamayarak, pompalı gaz ocağında tenekelerle su ısıtır, yemek tenceresini fokur fokur kaynatarak, ille de sofrasını kurardı.

Berni'yle Meli'nin çocukluklarını düşündüğüm zaman, bir sızıdır düşer içime...

Otobüs gereğinden fazla dolunca, inip yürümeye başladılar. Meli yakınıyor:

— Nasıl içerliyorum bazen, bilmezsin Ahmet. Bize hiçbir şey ama hiçbir şey öğretmediler. Ne hakları var? Tevfik Fikret, Aşiyan, Mehmet Âkif, Tevfik Fikret... Vallahi lise edebiyat bölümü denince aklıma hep bu gelir. Ben tahtaya kalkar, uzun uzun zilleri, pilleri anlatırdım. Şimdi evde elektrik kontak yapsa, elektrikçi çağırıyoruz. Ne aileden bir şey gördük ne de... Şu bizi yetiştiren kuşağı kınıyorum ben en çok. Bizim bugün duyduğumuz sorumluluğu duymamış bu kuşak. Kendi kendimize oluruz sandılar. Olmaz işte. Seninle ben olmuşuz diyelim, gerisi? Şöyle düşünüyorum: Biz ilk Cumhuriyet kuşağıyız diyelim, değil mi? Şimdi bu kuşağın içinde özellik gösteren, yüzde on ancak? Geri kalanlar, analarını babalarını sürdürüyorlar. Öyleyse kaç kuşak sonra bu memleket olacak, söyle bakalım? Bir kere, bunlar, yani bu eskiyi sürdürenler, değişmeye zorunlular. Onlara bu duyguyu bizi yetiştiren kuşak verecekti, vermedi. Öyleyse biz, sen, ben, bunu yapacağız diyorum. Tanrıya şükür, benim öğrencilerim var. Ama, yetmez. Yetmiyor ki... Ben kendi kuşağımızı tutup şöyle bir silkelemek istiyorum. "Kalkın, kalkın, gözünüzü açın biraz."

Sözünü bırakıp gülmeye başladı Meli.

— Berni ne yapmış biliyor musun? dedi.

Ama, üç beş dakika, bir türlü sözünü tamamlayamadı.

Gülmekten, başlayıp başlayıp yarıda bırakıyor, baştan alıyor, gene yarıda kalıyor, Meli gözlerinden yaşlar sızarak gülüyor. Bir iki dayandı, Ahmet de gülmeye başladı. Çok sevdikleri Unkapanı Köprüsü boyunca güldüler. Meli gözlerini siliyor:

— Oh Tanrım! Bugün hem asabım bozuk, hem şu Berni'nin o ağırbaşlılığı içinde, öyle bir çocukça şaşkınlığı, öyle işleri var ki, işi gücü bırak, o anlatsın sen gül. Kız dünyaya karikatür açısından bakıyor. Bak ne yapmış anlatayım sana...

Geçen kasım yaklaşırken, Berni kıpır kıpır bir tedirginliğe düştü. Sık sık parasını hesaplamaya başladı. Diline taktığı, "Bu yaz portakal rengi bir kuşağım olmalı" sözünden vazgeçti. Turan'la tutuştukları konuyu Turan kaybettiği için, kuşak parasını almıştı ondan ama, kuşak görünmedi ortalarda. İkide bir çarşıya iniyordu. Üstelik, çocuklarla inmek zor olduğu halde, onları da beraber götürüyordu. Çocuklarla onun arasında, üçünü birbirine daha çok yaklaştıran bir giz var gibiydi. Kitapçı dükkânlarına girip çıkıyor, bir şey aranıyordu. Sonunda anlaşıldı: Gümüş bir çerçeve alındı eve, içine Atatürk'ün, az görülmüş, çok güzel bir resmi kondu. Duvardaki Atatürk resmi kaldırıldı.

Berni günlerce bu resim için konuştu, açıklamalar yaptı. Gelip geçerken çerçeveyi okşuyordu. Bir iki gün sonra da, çocuklara, lisede öğrendikleri ağıtı öğretmeye başladı. "Ey ulu Atam, birinci vazifem Türk istiklalini, Türk cumhuriyetini, dünya durdukça korumaktır." Berni çocukları karşısına alıp çalıştırmaya başlayınca, Meli, kendiliğinden, bacak bacak üstüne atıp kaykılmış durumunu değiştiriyor, toparlanıyor, kitabını bırakarak, dalgın dalgın Berni'yi seyrediyordu. Berni lülelerinden birini ağır ağır parmağına sararak, bıkmadan, sinirlenmeden sürdürüyordu: "Ey Ulu Atam..." Berni'nin soprano sesi yavaş yavaş yükselirken, hafifleyip kaybolurken, iki bebecik çocuk, gözlerini ona dikerek ona karışıyor, üçü arasında anlaşılmaz bir şeyler oluyordu. Meli'nin hemen burnu sızlar, gözleri yanmaya başlardı. Yol boyunca askere alınanlar geçmeye başlardı omuzlarında torbalarıyla, bir de sıra olmuş, tören yerine giden ilkokul çocukları, ille ilk sınıfların acemileri... Meli burnunu çeker, sağa sola bakar geçiştirirdi.

Meli, Adnan, Turan, çocukları Berni'ye bırakıp Ankara'ya

gittiler bir iş için o günlerde. 10 Kasım geldiğinde ağıt, üçünün birden söylediği bir duruma gelmişti. Söylerken Su'yla Bora gözlerini Berni'nin ağzından ayırmıyorlardı. 10 Kasım sabahı, Berni, Bora, Su, Cin, Cimcim erken kalktılar. Kahvaltı oldukça aceleye geldi. Eller yüzler yeniden yıkandı, kolonyalar döküldü, saçlar bir kere daha tarandı. En güzel elbiselerini giymişlerdi.

Saat tam, 9'u 10 geçe, Berni, bütün İstanbul ilini saran uğultuları dinleyerek, iki çocuğun elinden tuttu, Atatürk'ün resminin karşısında saygı duruşunda durdular. Berni yavaş sesle başladı ağıtı söylemeye. Yedinci sınıftayken günlerce döktüğü göz yaşları da gelmişti bu törene. Yedinci sınıftaki, o hiç ağlamayan, kızınca, ağlayacağını anlayıp ortadan kaybolan Meli de yanında ağlıyordu.

Ağıt bitince Su hemen eteklerine sarılıp sordu:

— Berni'cim, ama, neden sen ağlıyorsun?

Bora bağırdı:

— Yeni elbiselerimizi giydik, gezmeye gidecek miyiz ha anne? Ha?

Berni alnını ovuşturuyordu. Meli, Ankara'da saygı duruşu biter bitmez, üç sigara içti peş peşe. Bir pencerenin önünde, dikildi kaldı düşünceler içinde.

Olanlar o sırada oldu işte. Berni'nin gözü, karşı apartmanın penceresine ilişti. Panjurları açıyordu komşu. Yataktan yeni kalkmıştı. Genç bir kadındı. Karmakarışık saçlarıyla pencereden bakmaya başladı. Ağzını açarak esnedi. Berni dudağının ucunu ısırarak öyle bakıyordu. Komşunun daha okula gitmeyen küçük kızı da geldi yanına. Elinde bir dilim yağlı ekmek vardı. Onun da yüzü yıkanmamış, saçları taranmamıştı. Kadın elini sırtına sokup bir güzel kaşıdı. Bol sabahlığının yakasından memeleri görünerek eğildi. Bağıra bağıra, bakkala, "Francala geldi mi?" diye sordu. Berni taş olup kalmıştı yerinde. Kadınla aşağı yukarı bir yaştaydılar. Ayrıca üniversite kapısından girip çıkmışlığı da vardı. Bir gün, "Evlenince bıraktım" demişti. Berni, ayaklarının arasında oynaşan Cin'le Cimcim'e sesinin yettiğince bağırdı:

— Çekilin ayağımın dibinden, üf!..

Sonra kendi kendine kafasını sallayarak kararını verdi. Yoğurtçunun sesi uzaklaşıncaya dek bekledi. Ama, kadın onu daha önce görmüştü. Elini sallıyordu. Berni işaret etti: "Oturmaya geliyorum." Kadın gülerek, parmaklarını bitiştirip sallayarak, bu kararı pek beğendiğini açıkladı. Berni biraz dolaştıktan sonra, kanepenin üzerinde, Neyyire halanın deyimiyle, "Terbiyeli maymun" gibi oturup, gözleriyle onu izleyen Bora'yla, Su'yu çağırdı. Suratında sindirilmiş, yatıştırılmış bir kızgınlık vardı.

Bir on dakika sonra, komşunun evinde, şöyle bir oyun sahneye uygulanıyordu: Berni elleri cebinde odada dolaşıyor, Bora'yla Su, evdeki gibi, koltukta yan yana oturuyor, odayı ilgiyle gözden geçiriyorlar. Ev sahibi mutfakta bir şeyler yapıyor, ara sıra, "Şimdi geliyorum canım", "Beklettim sizi" diye sesleniyor. Sonunda içeri girdi. Yüzünü yıkayıp saçlarını taramış. Sırtına biçimi hiç de fena olmayan bir entari giymiş. Yüzü güleç, konuksever. Berni'nin eli ayağı çözüldü. Siniri falanı sindi. Kısa bir şaşkınlık geçirdi. Konuşma, anlatılamaz bir tatsızlıkla başladı. Berni içinden, Meli'nin cinlerini ayaklandırmaya bakıyor. Kendine diyor ki: "Aman Allahım, işte annemle komşusu." Komşu konuşuyor: "Aman ne iyi ettiniz. Ben de hep çağırayım diyorum, ya da ben gideyim. Bir türlü olmuyor. Sizi hep görüyorum pencerede." "Ah minikler... Ne de tatlı şeyler. Küçüklerin ikisi de sizin mi?" "Solmaz! Gel kızım bak, kardeşler gelmiş. Aman ne tatlı şeyler, gel bak." Biraz sonra içeriye küçük kız da giriyor. Önce gidip annesinin arkasına saklandı, sonra gidip Berni'nin elini sıktı, dilini bir utanma belirtisi olacak biçimde çıkararak. Onun da başı taranmış, kurdelesi bağlanmış. Berni içinden, "Meli" diyor, "bari kadın biraz pasaklıca olsa, hırsım kabaracak. Değil! Hani evi de bayağı derli toplu."

Berni, sonunda kendini de şaşırtan bir damdan düşmelikle konuştu:

— Biz size bugün, Atatürk'ün ölüm günü olduğu için geldik.

Söyler söylemez, pişman olup sustu. Bir şeyler bozuluyor, bir şeyler kayboluyor. Günlerce düşünülen, konuşulan, hazırlanılan, şu iki bebecik çocukla kendi arasında olan tılsım bozuluyor. Kadın hiç anlamadığını açıkça belirten gözlerle bakıyor.

Anlamsız bir sesle konuşuyor:

— Ya! Sahi. Bugün şeydi, sahi...

Berni, birbirine geçirdiği parmaklarını kıracak gibi sıkarak, oturduğu koltukta kıpırdanıyor. Komşu, az önceki aydınlık gülüşüne benzemeyen, şaşalamış bir gülümseyişle, sözünü sürdürüyor:

— Ben de düdüklerin sesiyle uyandım. Tersim döndü. Bir zaman toparlayamadım kendimi. Sonradan aklıma geldi.

Berni artık ne yapacağını bilemiyor. Avuçları ter içinde. Bir an önce bitirmek isteğiyle çabuk çabuk konuşmaya başladı:

— Biz erkenden kalktık çocuklarla; yıkandık, tarandık, yeni elbiselerimizi giydik, saygı duruşundan sonra, çocuklarla Ata'nın resminin karşısında, ağıtı söyledik. Çocuklara bir yücelik duygusu, büyük insanlara, iyi olana karşı, iyiye, güzele doğru, böyle bir, böyle bir yücelik duygusu vermeli, küçük yaşta bu olmalı diye düşünüyorum. Nasıl anlatayım, böyle...

İşte Berni'nin hiç beklemediği bir durum: Kadının rengi soluverdi:

— Çok haklısınız. Benim de milli duygularım çok kuvvetlidir. Bayramlarda falan hep bayrak asarım. Türklüğüme falan hiç söz söyletmem doğrusu.

Berni içinden, "Hey Meli, Tanrı adına yetiş!" diye bağırıyor. Artık bu oyunun, ne olursa olsun sonu gelmeli. Diyor ki:

— Sizin küçüğe de öğretelim...

— Ya, teyzesi, iyi olur, teşekkür ederiz. Bak Solmaz, teyze sana güzel bir şarkı öğretecek.

Berni ter içinde. Hiç aklında kalmayacak olan konularda konuşuyor kadın. Dayanamayıp kalktı Berni. Geniş bir soluk alması gerek, sıkıştı kaldı göğsü. Kadın içtenlikle bekiniyor ama, yok artık duramaz. Kapıda oyunun son cümlesini gene kadın söylüyor.

— Vallahi şekerim, doğrusu sizi çok takdir ettim.

Nasıl gülmesinler? Şimdi Ahmet de kahkahalarla gülüyor, yoldan geçenler, dönüp bakıyor, gülümseyerek uzaklaşıyorlar. Meli gözlerini silerek, sözleri püskürterek anlattıkça, kahkahaları boşanıyor.

Tepebaşı'nın ışıklarına çıkınca, Meli geniş bir "Oh!" çekti.

Hava karardıkça, iyice yanmış olan yüzü daha koyu, gözleri daha açık görünüyor. Yolun kenarında dikilerek, çukurda yayılan, Hasköy, Kasımpaşa semtlerini seyretmeye başladılar. Arkalarındaki, geniş, yerleşmiş, oturaklı asfalttan peş peşe taksiler, apartman ışıkları, tiyatro afişleri, en son biçim arabalar, büyük paraların, büyük dalaverelerin döndüğü çalgılı gazinolar geçiyor.

Önlerindeki semt fakir oysa. Akşam koyu mavi, dumanlı. Orada ağaçlar iyice koyu yeşil. Yirmi beş mumluk ampullerle aydınlanıyor akşamın karanlığı. Ucuz balıklar yağda kızarıyor. En ucuz, en karışık zeytinyağında. Ara sokaklar dar. Kadınların basma entarilerinin önü yağlı. Dünyaya gelişi de, yaşayışı da hiç kimseyi ilgilendirmemiş bir ihtiyar emekli, soluk almakta güçlük çekerek, eski bir yokuşu tırmanmaya çalışıyor. En ucuzundan bir çikolata almış torununa. Torun, ağzının kenarında domates suları, elleri kirli, pencerenin içine konulan mindere oturmuş, onu bekliyor. Bir çocukların sesleri ve çiçekler, akşama karşın, çın çın parlak. Çöp tenekeleri sineklenmiş, üstelik kediler hepsini devirmişler. Karafatmalar, fareler, sinekler, karpuz kabukları, tahtakuruları karanlığı için için kemiriyor. Meli'yle Ahmet'in dikildiği yerden görünüş ne güzel oysa. Işıkları yanmış, hafif dumanlı bir İstanbul parçası, deniz boyunca uzanıp giden. Tahta evlerinin kırık dökük saçakları, kararmış tahtaları görünmeyen.

Meli içini çekti. Dudakları gene sımsıkı kapalı. Ahmet'in kısılmış gözlerinden, dudağının kenarında tütüp duran sigarasından, ne düşündüğü belli olmuyor. Yoldan geçen bir serseri laf atıyor:

— Allah birbirinize bağışlasın!

Meli hafifçe gülüyor:

— Amin!

Sonra Ahmet'e bakıyor:

— Ahmet, sahi bizim gibi arkadaş olanlar ne az biliyor musun? Arkadaşsız nasıl yaşarlar anlayamıyorum.

Sonra yavaş sesle ekledi:

— Biz dostuz, ne iyi.

— Bana bak eve gitmesek olmaz mı?

Yürümeye başladılar. Ahmet susuyor. Sigarasını attı, durdu:

— Ah, hem de ne iyi olur. Gidip bir yerde içelim. Deniz kenarı olsun. Fındıklı'da böyle bir yer biliyorum.

Ahmet sigarasını arayarak gülüyor:

— Ohoo, sen benden hazırmışsın. Hadi düzenle bakalım işleri.

— Evet. Şimdi önce Adnan'a telefon etmem gerek, sonra Berni'ye. Turan bu saatte çıkmıştır, öyleyse Berni'nin ünlü dostu manava ederim. Ama, ya Berni kızarsa? Kızmaz ama, canı sıkılıyordur şimdi. Ayakkabıcıya fena halde içerlemiştir. Peki ne yapmalıyım öyleyse? Veletler de onun başında. Şey yaparım, neyse ki...

— Hadi gel önce telefon edilecek bir yer bulalım, sen gene düşünedur.

Hızlı hızlı, az önceki yürüyüşlerine benzemeyen bir yürüyüşle yürümeye başladılar. İçlerine temiz havalar doldu. Çocuklar, öğle sıcağında, ırmakta yıkanmaya başladılar. Bağırışarak birbirlerine su atıyorlardı. Berni'nin evinde, Bora, Su'yu ısırdı. Su öyle bir bağırışla bağırdı ki, Berni kahkahalarla gülüyor. Adnan çalan telefona uzanıyor. Meli'nin sesiyle bir aydınlık geldi yüzüne:

— Söyle canım?

Meli sözcükleri birbirine katarak, uzatarak, ama suratında rahat bir nazlanış, lafı uzatıyor:

— Tam akıllı uslu eve giderken, birden, nasıl oldu bilmiyoruz, birden aklımıza geldi ki...

Adnan gülmeye başladı. Annesinden şeker isteyen bir çocuğa döner Meli onun yanında. Gülümseyerek dinliyor, ama, Meli'nin bitireceği yok, Adnan, kestirmeden sonuca vardı:

— Anlaşıldı. Siz Ahmet'le gidin. Ben ne yazık ki bir iş yemeğine gitmeye zorunluyum. Nereye gideceksiniz? Âlâ. Olur. Erken kurtulmaya çalışırım. Peki canım.

Meli boş bir telefon kulübesi bulmuşken sözü uzatıyor gibi görünüyor ama değil. Sözü bir yerlere getirmeye çalışıyor, beceremiyor. Ara sıra göz ucuyla Ahmet'e bakıyor. Ahmet, sigarası dudaklarında, elleri cebinde, ilerdeki ağaca dayandı, yolu

seyrediyor. Meli'nin sesini duyup duymadığı belli değil. Adnan Meli'nin sözü uzatışından mı esintilendi, aklına mı geldi ne, soruyor?

— Ha, bak iyi ama, yahu, ya çocuğun parası yoksa? Meli rahat bir soluk alıyor.

— Dur, bir sorayım.

— Sakın ha! Yahu, sorulur mu? Dur, bak.

Meli kapıyı iteleyip seslendi bile:

— Ahmet! Ama para var mı?·Adnan gelemiyor da.

Ahmet biçimini bozmadan başını sallıyor:

— Var. Hem de gereğinden çok bugün.

Otobüs durağında sıraya girdiler. O bozuk sıkıntı, gene geldi buldu Meli'yi. Ahmet'le ayrı düştüler, kalabalığın kaynaşmasından. Meli suratını kırıştırarak düşünüyor. Berni'den yana gönlü rahat. Telefon etmeyi unuttu ama, Berni bekler bekler, gelmeyeceklerini aklı kesince, sofrayı kurar... Çocukları yatırdıktan sonra da, alır romanını oturur. Turan köşesinde işine dalmıştır. Islık çalar. Öyle çalar ki, Korsan Çıkmazı, büyük yolculuk düşleri içinde, bazen denizlerde, bazen Kaliforniya yollarında görülür; Almanya'dayken, Azerbaycan'a, oradan Karadeniz'de bir kasabaya geçerler. Berni bir ara, uzun uzun Turan'a bakar:

— Turan, yeryüzünde hiç kimse senin gibi ıslık çalamaz, inan bana. Vallahi!

Turan ya Su'yun bebeğine görülmemiş biçimde bir karyola çiziyordur, ya Bora'ya bir yük kamyonu. Yeryüzündeki yük kamyonlarına benzemeyen bir yük kamyonu elbette. Günlerdir kafasını işleten iş, sonunda kâğıda geçmiştir işte. Turan, koltuğa yan gelip oturmuştur, ıslığı havadan havaya geçerken, gözlerini kırpıştırır, aklı yaptığı işe iyice dalmış, çizer bozar, çizer bozar... Berni bir ara başını kitabından kaldırıp sorar:

— Turan, hani Roma İmparatorluğu ikiye ayrılmıştı ya... Turan duymaz. Duymadığı için sesi de çıkmaz. Berni yan yan bakar:

— Turan sanki duymadın mı? Ama şimdi, Turan çay mı yapayım, ıhlamur mu desem, hemen duyarsın.

Turan gene duymaz.

— Hişt, aman Tanrım, çatlatır insanı. Turan bak ama, vallahi kızıyorum.

Turan sahiden duymaz. Gelgelelim bu sözlere, bu ses tonuna öylesine alışıktır ki, bir ara, son cümlenin son sözcüğünü yakalar. Bu yakalanan sözcüğün havasına göre, konunun tümünü kavrar. Gülerek, "İnan olsun duymadım" demek ister. Ne demek! Berni kırılmıştır çoktan. "Bırak Tanrı adına!" der. Suratında, burnunun iki yanından çenesine doğru inen, kırık, bezgin iki çizgi görülür. Turan kalkar yanına gelir, öpmek ister. Gider çaydanlığı ocağa koyar. Yeniden gelir, gözleri ışıl ışıl, odanın ortasında, kafasını kaşıyarak dikilir. Radyoyu açar, Berni'ye bakar, yanma oturur, dizine yatar, Berni'yi güldürür. Berni de güler. Turan rahatlar. Yok canım! Şaka yapıyor, diye düşünür. Eskisinden daha kıvançlı, başlar işini sürdürmeye. Çaydanlığı ocağa koymuş, hemen unutmuştur.

Berni gider, çocukların üzerini örter, ikisini de öper. Çayı demler. Bardakların, kaşıkların çıngıltılı sesleri çağrışımlar yapar, Turan'm ıslığı delirir, şenlenir iyice. Berni çayı getirir. Ayaklarını toplayıp oturur gene. Parmağı lülelerinden birinde kitabına döner. O bezgin iki çizgi, belli belirsizdir ama, vardır. Bezgin iki çizgi. Gece böyle uzar gider. Bernilerin Korsan Çıkmazı'nda hayat her şeye karşın duru, içten içe ışıklı, kıvançlı, renklidir. Korsan Çıkmazı'nın ırmakları hiç öyle deli deli taşmaz. Suyun başında Berni vardır çünkü. Korsan Çıkmazı bir has sudur. Biçim biçim çakılı vardır. Akar, küçük köpükler, minicik çağlayanlar yaparak akar. Hiç durmaz, hep akar. Gide gide denize varır. Denize vardığı yerde, her sabah güneş doğar. İlle de güneş doğar. Amanın Korsan Çıkmazı'nın ırmakları. Yeşili yeşil, gökyüzü büyük, ineklerinin memeleri süt dolu... İnsanları insan, çocukları mutlu, kedileri mırnav mırnav, bayrağı al ipekten, ay yıldızlı...

Berni başını kitaptan kaldırır, gülümser. Uzun uzun gerinir. Turan'a bakarak, kendi kendine söylüyormuş gibi, esneyerek konuşur:

— Boris'i seviyormuş meğer.

Turan gözlerinin altından bakar, güler. Bu gülüşte çok tatlı bir "serseri" deyiş saklıdır. Sorar:

— Kim? Nerede? Nasıl? Neden?

Berni, saçlarını büküp büküp tokalarla tutturur.

— Bu romandaki kız, İspanya'da, delice işte, der.

Güler. Bu romanda da yoktur Prenses Rozalya'nın aradığı adam. Berni içini çeker, saçlarını sarmaya bakar. İşi bitince gidip Turan'ın yanına oturacaktır. Başını koluna dayar, elini gömleğinin açık yakasından içeri sokar, gıdıklamadan oturur. Uslu uslu oturur. Cin'le Cimcim'in çıkardığı mır mır sesleri, arada esneyerek, Turan'ın çizdiklerine bakar. Ama biraz sonra gıdıklayacaktır. Biraz sonra bu gıdıklayıştan, küçük bir fırtına kopacaktır. Berni kaçacak, Turan kovalayacak, yakalayıp esir edecek. Biçimini, kendi çizdiği sedirde istediği gibi öpecek, sevecek. Berni'nin eliyle diktiği güzel gömleğinin askısı kopacak. Berni yenilmiş, yanağı kolunda, lüleleri dağılmış, yüzükoyun yatacak; sedirden sarkıp, halının saçaklarıyla oynayarak, aklında kopuk kopuk bir dolu düşünce uykuya hazırlanacak.

Meli gözleriyle Ahmet'i arayarak otobüse bindi. Kalabalıkta bir sıkıntıdır basıyor. Terleyiveriyor birden. Boynundan, göğsünden hızlı bir ter boşanıyor. "Asabi" demişti doktor. Dayanacak bir yer bulup yerleşti. Ahmet geride kaldı. "Ahmet zayıflamış" diye düşünüyor Meli. "Üç dört yıl önceki Ahmet değil artık Ahmet. Hiçbirimiz değiliz..." Ahmet bir arkadaşıyla konuşuyor. Suratı daha bir incelmiş. Gözleri her zamanki gibi ışıklı ama bu olumlu bir ışıltı değil. Olumsuz da denemez. Olgunluk çağı dedikleri yaşın verdiği bir şeyler mi var bu ışıkta ne. "Ahmet'in Korsan Çıkmazı var mı?" Meli öyle bakıyor uzaktan ona. Ahmet onların Korsan Çıkmazı'nda değildi. Yeşil minderli, kayın ağacı koltukları hiç düşünmedi o. Halı yerde toprak rengi, perdeler de incecik kumaşlardan esintili olmalı, ya da ağır ağır, yukardan aşağıya inmeli, kalın olmalı, evi dışarının gürültüsünden, tozundan korumalı diye düşünmedi. Kitapları toz içinde yığıldı kaldı. Delinen çoraplarını, ortalığı temizlemeye gelen kadın aşırdıkça, "Hırsız bu kadın yahu" diye düşündü; bir şey yapmadı ama. Korsan Çıkmazı'nın kuşları, ormanları, denizleri, ırmakları, boynu kurdeleli kedileri, meyve suyu çıkaracak aletleri, karabiber, kırmızıbiber, kimyon şişeleri, tavşan biçimi tuzlukları, sebze çorbaları, yağmuru, selleri, dört

yapraklı niyet çiçekleri hiç tanımadı Ahmet'i. Ahmet şehirde, işinde ve işte otobüste Meli'nin karşısında.

Meli eğilip pencereden baktı. Geliyorlar. Kalabalığın arasında gene iniş kapısına doğru yola çıktı. Ahmet, "Geliyorum" diye işaret etti. Meli ayağına basan birine, dişlerinin arasından ileniyor: "Allah belanı versin." Adnan kadehini masaya bırakıp "Meli!" diyor. Meli kendini savunuyor: "Peki ama efendim neden ben kimsenin ayağına basmıyorum? Önlerine baksınlar." Gene de söz veriyor kendine: "Canım bu adam bela sözünden hoşlanmıyorsa, sen de söylemeyiver. Bir daha söylemeyeceğim."

Denize doğru uzanmış; yosunlu balık kokan, ağaçlık bir bahçe bu. İçeri girdikleri zaman yüzlerine çarpan serin esintiye "Oh!" diyorlar. Bahçede kimseler yok. En kuytu köşeye gidip oturdular. Asma yaprakları, kapkara bir deniz, parlak; sallanıp duran küçük bir sandal, kocaman bir "Oh!" daha. Oldu bu sefer.

Ahmet garsona diyor ki:

— Bak paşam, gürültüden, otobüsten, tozdan, işten yıldık. Ha, bak, bu kız benim kardeşim. Görüyorsun sıskanın biri. Şimdi biz iki kardeş, şurada yiyip içip, bir güzel dertleşeceğiz; oldu mu? Hadi paşam.

Garson bir Rum gülüşüyle gülüyor:

— Şimdi beyim. Şimdi. Bizim de vardı, ana, baba, kardeş... Eski, çok eski... Biz de biliriz.

Onlara bir de çoban salata getirecek, kendinden. Garson gidince Meli eğilip sordu:

— O kardeş hikâyesi de ne oluyor?

Ahmet arkasına yaslanıp rahat rahat bir sigara yaktı. Gülüyor.

— Adam bizim Kudret beye benziyor. Sen tanımadın onu. Baba adam. Görünce içim ısındı, bir sesleneyim dedim yüreğine. Tutarsa tutar. Tuttu gitti bakalım, anlarız...

— Pek anlamadım ya, neyse bakalım.

Geldiklerine öyle sevindiler ki, rahat rahat yiyip içiyorlar. Niyet de tuttular üstelik. Garson sofrayı düzenleyip, "Afiyet olsun" diye çekilince, Ahmet, Meli'yi sorguya çekiyor:

— Tamam. Bak bakalım sofraya. Anla bakalım. Hani demin pek anlamadım demiştin ya.

Meli sofrayı gözden geçiriyor: Biraz beyaz peynir, bir tabak garsonun ikramı çoban salatası, bir dilim kavun, bir küçük şişe de rakı. Garson giderken de, "Size istavrit yaptırıyorum" demişti. "Taze taze, çok beğeneceksiniz. Fazla bir şey istemez. Balık çok güzel çünkü. Göreceksiniz." Ahmet:

— İstavrit de mevsimin en ucuz balığı, diyor.

Meli anladı, gülüyor.

— Anladım, yani adamın biri buraya, bir kadınla gelseydi...

— Ve, hadi paşam, çabuk, rakı, beyaz peynir, salata tabii, ne balığınız var? Kavun, iyi mi kavununuz? Hadi bunları getir, bir büyük, Kulüp tabii canım, hadi, gerisini düşünürüz deseydi...

Ahmet ilk olarak, gözleriyle dişleri parlayarak güldü. Meli de gülüyor:

— Bakıyorum kimseleri yansımak değil bu. Efendimiz böyle konuşmaya alışıklar.

Ahmet'in ışıklarının ta derinlerinde karanlık bir yağmur yağıyor oysa, verimsiz bir toprağa. Meli gördü. İçi sızladı. Sözü değiştiriyor:

— Bana dünyayı verseler böyle sevinmezdim. Amma özlemişim böyle oturup konuşmayı. Kadehlerini kaldırıyorlar. Meli:

— Bu sefer de aklımın sağlığına içelim, diyor.

Ama öyle bir öksürüğe tutuldu ki, Ahmet kahkahalarla gülmeye başladı. Ağzına kocaman bir kavun atarak, kadehini ikinci defa, bahçenin uzak bir köşesinden onlara bakan garsona kaldırdı. Garson da onları niyet tutmuştu sanki. "Yalan olur mu böyle yürekten konuşan adam? Ben müşteriyi bakınca anlarım, iyi çocuktur bunlar." Başını eğerek, kırçıl kırçıl güldü:

— Afiyet olsun paşam.

Meli yerini sevip rahatlayınca, konuşmaya başladı. Mavi gözlerinden küçük küçük, kıvılcım gibi bir şeyler saçarak, aydınlık gülüşlerle usul usul Korsan Çıkmazı'nın kapılarını araladı. Ahmet'e hiç belli etmeden, elinden tuttu, Korsan Çıkma-

zı'na giriyorlar işte: Meli şimdi "r"leri söylemeyen Bora. Poposunu sallaya sallaya koşarken küt düşüyorsa, Su. Kollarını iki yana kaldırıp, kabarmış bir etek oluyorsa, Prenses Rozalya geliyor. Turan ömrü boyunca, elinde kıl testere, çekip yabancı diyarlara gitme düşlerine mi dalacak? Cık cık... Sonra, Berni mutlu mu değil mi? Ya Ahmet? Oyuncak sepetlerinden, Turan'ın yaktığı, eline yalnız beş dakika için verilmiş patates köftesi tavasından, Bora'dan yumruğu yiyince, inadı tutup, anası gibi alt dudağını ısıran Su'dan, ikisini birden durmadan güldüren, bir dolu küçük şeyden ayrılıp, masa başına geliyorlar. Balıklar da geldi zati. Taze taze istavrit tava. Bir iki masa daha doldu, o arada. Mutlu olmak edimi gelip aralarına durdu. Ahmet üç beş yıl önceki Ahmet değil elbet, Meli de. Gözlerinde büyük gölgeler var; yer yer güneşli büyük gölgeler. Ahmet, bir zaman çatalıyla belirsiz bir şeyler çizdi tabağına. Berni'nin burnundan çenesine doğru inen, iki çizgi, iyice belirli olarak gelip yüzüne yerleşti. Sigarasını yaktı, Meli'ye uzattı, sonra konuştu. Bu Meli'nin az önce bıraktığı konuşmaya benzemiyor. Hiçbir aralık kapısı yok. Ama bunlar, insana tokmağını vurmak arzusu veren, güzel, sağlam, güven verici kapılar.

Ahmet Meli'ye doğru eğiliyor:

— Mutluluk, mutsuzluk... Bunlar büyük kavramlar. Senin anlattıkların iyiydi. Hem güldük, hem düşündük. Walt Disney'i yaşadık biraz. Ben konuşursam... Ama, kaç zamandır da seninle oturup, böyle konuşmaya öyle hasrettim ki...

Meli başını Adnan'ın omzundan çekti. Utanarak toplandı. Bir yönden gönenmiş, kendini bırakmıştı. Ahmet'i aramamıştı eskisi gibi. Mavi gözlerini çil basarak sustu.

Ahmet konuşmaya başlayınca, önce kafaları karıştı. Yıllardır düşündükleri, istedikleri, istemedikleri, kahırlandıkları şeyler, çevrelerine üst üste, üst üste yığıldı. Karmakarışık. Sonra yavaş yavaş bir düzen belirmeye başladı. Ahmet bir ara, Meli'ye dikkatle bakarak sordu:

— Sen yaşamayı seviyor musun?

Meli dudağının ucunu ısırarak durdu. Dudakları kıpırdadı, omzu belli belirsiz oynadı, hafifçe kaşını kaldırdı:

— Evet. Sevmiyorum denemez.

— Öyle. Sevmiyoruz denemez. Önce bu var. Yaşamayı sevmek. Bunu hayatı anlayışımıza, yaratılışımıza, içinde yaşamaya zorunlu olduğumuz durumlara göre, örneğin aile bağları, para kazanma durumumuz v..s.'ye göre bir anlayışa, bir düzene götürmek var. Benim şanslı olduğum bir yön var. Ya da, belki değil, elbet, kesin bir şanssızlık ailemin olmayışı. Ama insana Mahmut'un çıkmazını yaşatacak bir aile de zor. İnmeli bir koca nine, parasızlık, köyde, duvarına tezekler yapıştırılmış bir evle, gözlerine sinekler konan bir ihtiyar baba... Her neyse, şans derken belki bunu demek istiyordum. Evet okuyabilmiş, bir iş sahibi olmuşluğum var. Bunlar sonra, öyle pek zorlukla da olmadı. Zordu aslında. Ama, öğrencilik yıllarında örneğin bir senin oluşun bile... Sen bunu bilmezsin, sen hayatımda rolü olan insansın yahu.

Ahmet konuşmaya başlamanın rahatlığı içinde gülüyor, Meli çenesi avcunda, bir kibrit parçasıyla oynayarak dinliyor. O da gülümsedi. Bu, duru, durulmuş bir gülümseme. Ahmet bir sigara daha yaktı. Açıldı artık. Sözcükleri aramadan, sözü tıkanıp kalmadan anlatabiliyor:

— Bence, Meli bak bunu çok düşündüm, insan sevmeli hayatta, anlatabiliyor muyum, insan ille sevmeli. Bu ne bileyim seçtiği işi mi olur, şiiri, romanı, resmi, sanatı diyelim, bir şeyi, bulamıyorum tam karşılığını ama, bir tutkudur bu. Bir şeyi olmak, onu sevmek, kuvvetle, önüne geçilmez bir istekle sevmek, o yolda başarıya ulaşmak. Daha doğrusu şöyle diyeyim, istediğini yapabilmek, başarabilmek için bir uğraş, yoğun bir doyma isteği; bir türlü o doymaya varamayışın insanı yenileyişi, ayakta tutuşu. Anlatabiliyor muyum? Bir de aşk var. Kadınla erkeğin birbirini tamamlayışı diyelim. Aşkı bu sevmeden ayırıyorum. Aşk! Peki! Bir kadın gerekli erkek için, kadın için de bir erkek. Bence bu, insanın doğmuş bulunması gibi doğal bir şey. Bütünlenmek dersek, uzun tanımlamalardan kurtuluruz. Çevremizde olup biten düzensizlikler, önce buradan başlıyor.

— Bu bütünlenmek aşk mı, başka bir şey mi? Burası çok aydınlık değil ama. Yeryüzünde böyle bir şey olabilir mi sence?

— Ben yeryüzünde, insanın yaratılışına uygun, uzaktan

yakından, daha doğrusu özü özüne uygun olmayan bir aşk, körü körüne bir aşk düşünemiyorum. Aşk varsa budur. Yalnız nüans olarak, neydi bunun Türkçesi, ayrıntı mı? Ha, yani ayrıntıları bakımından, bazı dengesizlik gibi görünen anlaşmazlıklar olabilir. Bu bir an önce olmalı olacaksa. İnsanı fizik sıkıntılara, bozuluşlara götürmeden olmalı. Yaşadığımız çevre, en geniş anlamıyla, yeryüzündeki bütün çevrelerde, insanoğlunun bir zorunlu olduğu durum var. Örneğin, doğmak, korunmak, beslenmek, çoğalmak... Önce bu düzeni kurmalı, ev, kadın, çocuk, onun verdiği sorumluluk, bu bir düzene giriş, anlatabiliyor muyum? Sevdiği şeye kendini verebilmek için bir yerine oturuş, bir istikrar!

Meli çatalını kaldırdı:

— Durulma!

— Durulma tam istikrar karşılığı oluyor mu sence? Noksan. Şu bizim çağın kaderine bak. Her şeyimizi kendimiz yapıyoruz. Dilimizi bile... Evet, durulma olsun, yalnız şu var, bu olabilir mi? Olabiliyor mu? Daha başlarken, başlangıçta başlıyor sıkıntı. Elimizde olmayan şeyler var. Hani kader falan dedikleri. İnanmak ya da inanmamak bir yana, ben burasındayım hayatımın şimdi işte. Bu bir rastlantıya mı kalmış, yoksa ben elimle kurabilir miyim? Senin bilmediğin durumlar var hayatımda.

Meli gene çillenip önüne baktı. Bu kez anladı Ahmet, karşı çıkıyor:

— Yo, kendini kınama. Sen beni aramamış değilsin, ben seni aramadım. Düşünsene, eskiden de hep ben seni arardım. Hatta, hatırlıyor musun benim nerede oturduğumu bilmediğini anlayınca, nasıl bir şaşkınlığa düşmüştün. Neyse, evet, kaç zamandır, önemle onu arıyorum.

Meli Ahmet'i dinlemiyor değildi. Hem de iyi dinliyor. Ama onu dinlerken kendini de düşünüyordu, Berni'yi düşünüyordu. Uzak yakın çağrışımlarla geliveren düşünceler, anılar, kafasını karıştırıyor; bu arada, Korsan Çıkmazı'nı tanımlamaya, onu hayatlarındaki tam yerine oturtmaya çalışıyordu. Sonra, ilerdeki bir masada oturan bir sırt da onu çekiyordu. Arada bir bakıyor, iyi göremiyordu. İçinde belli belirsiz rahatsız bir duy-

gu vardı. Bu duygunun o sırttan geldiğini biliyordu. Biliyordu ama, üzerinde duracak zaman olmamıştı. Bu uzak bir duyguydu zaten. Bunun için Ahmet, "Onu arıyorum" deyince, boş bulundu, şaşkınlıkla sordu:

— Kimi?

Bu öyle hoş olmuştu ki, hem Ahmet, hem yaptığını hemen kavrayan Meli gülmeye başladılar. Onların neşesi garsona da geçti. İnce ince gülerek, yaşından umulmayan bir çeviklikle seğirterek, geldi. "Oh oh! Gülün eğlenin" demek istiyor sesi; soruyor:

— Başka bir şey? Güzel karpuz var.

Bir iki şey toplayıp gitti. Meli, balığını yemeye başladı yeniden. Hâlâ birbirlerine bakıp gülüyorlar. Meli, gülmekten kaşınan gözünü ovuşturuyor:

— Oh! neyse ki gülebiliyoruz... Zaten seninle Berni olmasa, gülmeyi unutacağım. Gelelim konumuza, yani görücülüğe mi gidiyorsun?

— Deve!

— Şaka ediyorum, ama sahiden bu benim için çok ilgi çekici bir konu. Ben de çok, ama, çok düşündüm, Ahmet'e nasıl bir kadın gerekli diye kafamı çok yordum. Peki şimdi ne olacak?

Meli Su'yu yansılayarak, boynunu büküyor:

— N'olcek şimdi yani Berni'cim?

— Sahi, Su daha çok Berni'yle anlaşıyor galiba.

— Evet. Ben öğretmen, Berni anne. Berni her dediklerini yapıyor da onun için.

— İşte böyle. N'olcek? Bilmiyorum. Ama bu olmalı Meli. Yavaş yavaş bir yitiş var bende. Bunun bir çöküntüye varmasından korkuyorum. Yapmak istediklerimin önünde önce bu var. Bir duvar diyelim. Önce bu duvar aşılmalı. İşlerim yürüyor, sevdiğim, seçtiğim işim de var. Bunların hepsi şanslı yönüm benim. Ama, bütün bunlar, ağır, tutuk, durulmuş değil. Anlatabiliyor muyum? Rastgele mi olacak bu iş? Birtakım kızlarla tanışıyorum, belirli tipler var bizim memlekette. Ev kızı, okumuş kız, çalışan kız, namuslu kız, hafif kız falan. Özelliği olanlar da var hatta... gelgelelim, hiçbiri formunda...

Form sözcüğü ağzından çıkar çıkmaz, hemen Meli'ye baktı Ahmet, gülecekti, vazgeçti:

— Yahu bırak da şöyle rahatça konuşayım...

Meli başını sallıyor:

— Olmaz, böyle giderse bu iş yüzyıllarca sürer. Ektiğimiz yeri sulamalıyız.

— Peki, öğretmenim! Yalnız Allah rızası için bu akşam yakamı bırak. Evet... bu kızcağızların hiçbiri formunda değil. Demin de söylediğim gibi özelliği olanlar, kişiliği olanlar çok, ama bence önemli olan, asıl aradığım, nasıl anlatayım sana...

— Anlıyorum. Demek istiyorsun ki, yani eskiyi yeniyi, geçmişi geleceği demek istiyorum, düşünmüş, anlamaya çalışmış, birtakım kavramları, içinde yaşadığı çevreye göre düzenleyerek anlamış, çevreyle olan çarpışmalarını, olabildiğince, düşündüğü aydın geleceğe göre düzenlemiş, başkaldırmış, kendini tanımış kız yok demek istiyorsun. Tamam mı?

— Tamam! Kitap gibi kızsın maşallah.

Ahmet gülüyor ama, Meli çok uzaklarda yağan o karanlık yağmuru gördü gene. Ahmet'in ela gözleri, esmer yüzüne, bembeyaz dişlerine karşı insanı şaşırtan o ela gözleri, garip bir ışıkla aydınlanıyor. Kadehlerine rakı koyuyor:

— Ya! Mutlu muyuz, mutsuz mu? Hadi içelim de düşünelim.

Meli boğazına kaçırmamaya dikkat ederek, büyük bir yudum aldı. Karpuzu getiren garsona bakarken, uzaktaki sırtı tanıdı. Sâbir. Sofiya'nın Sâbir'i. Ahmet'e doğru eğiliyor:

— Bak, deminden beri içimde bir sıkıntı var. Şimdi buldum nedenini. Şu ilerdeki masada Sâbir oturuyor.

— Sâbir de kim?

— Şoför Sâbir canım, Sofiya'nın.

— Ha, evet. Ee?

— Hiç.

— Sıkıntı ne sıkıntısı?

— Bilmiyorum.

— Nasıl bilmiyorsun? Şoför Sâbir'le senin sıkıntının ilgisi ne?

Meli, çatalını, bıçağını bırakarak, ağzının kenarlarını sildi mendiliyle. Bir an, önüne bakarak düşündü:

— Nasıl anlatayım, bu senin, deminki garson hikâyesi gibi bir şey. Belki yanılıyorum. Örneğin Sâbir deli gibi sever beni.

Benim için, hani derler ya, at kendini denize dense, sormadan atar. Mert, yürek sahibi adam. Seninle beni, bütün gelip geçenleri bildiği halde, burada görünce aklına kötülük gelmez. Seni yakından tanımaz ama, benim arkadaşımsın ya, ona yeter. Öyle olduğu halde, işte gene kafasından uzaklaştırmak istediği, bir sıkıntı vardır şimdi içinde. Öyle ya ben evliyim. Seninle de öylesi dedikodular çıkmış, peki ne diye, gene biz, benim kocam burada olmadığı halde, ikimiz baş başa, baksana bir de en kuytu köşeyi seçmişiz.

— Kumrular misali, sevsinler ha?

Ahmet, yan dönerek belli etmeden Sâbir'e baktı. Bir kaya parçası gibi oturuyor. Meli'ye:

— Çağıralım mı? diyor.

Garsona işaret etti. Ne olacağını düşünmediler. Haber yollayıp çağırdılar Sâbir'i. Sâbir, yerinden kalktı geliyor. Kıvırcık saçları kabarmış, gözleri kıpkırmızı, onlara doğru yürüyor. Ağaçlardan, ikisini de göremedi daha. "Kimmiş, Sâbir'e haber yollayıp çağıran, bre!" diyen, iri bir yürüyüşle geliyor. Eğilip ağacın altından geçince birden değişti yüzü. Bir çocuk gibi oldu. Utangaç bir sevinçle, ikisinin de ellerini sıkıyor. İri elleriyle sıkı sıkı tuttu daha doğrusu; konuşkan olmadığı halde, alkolün verdiği bir dil çözülmesiyle konuşmaya başladı. Onları önceden görmediği, daha yeni gördüğü belli. Gözlerinde apaçık bir bakış var. Onları burada görünce, hiç de yadırgamış görünmüyor. Aynı aydınlık bakışla sordu:

— Nerede Adnan abim?

Meli anlattı. Sözünü bitirirken:

— Gelecekti ama, herhalde daha işi bitmedi, dedi. Sâbir, davrandı:

— Araba kapıda, gidip getireyim. Söyle sen bana yerini. Meli'yle Ahmet önce birbirlerine baktılar, sonra saate. Ahmet:

— Olabilir, zaman fena değil, dedi. Sâbir:

— Beş dakikaya kalmaz, atar arabaya getiririm, deyip gitti.

— N'olmuş buna? Hiç konuşmaz bu. Öyle oturur.

Ahmet'le göz göze gelince güldü. Ahmet de gözlerinde ince ela çizgilerle gülüyor. "Nasıl da çıktı dediklerin. Evet Sâbir

bilir, anlar, ama, gene de... Cık cık cık..." diye Meli'yi yansıyan bir gülüş bu. Meli gülüyor:

— Eee, ne yapalım? N'olcek şimdi yani Berni'cim, yanılmışız.

— Yanılma değil, bilinçaltı. Yaptığımız her işte çevreyi bütün boş vermelerimize karşı hep çevreyi düşünmek, alışkanlık oldu artık bizlerde. Mesele bu.

Sâbir kapıda karşılaştı Adnan'la. Adnan:

— Ne güzel yer yahu. Nereden buldunuz bunu, diyor.

Meli bir çırpıda, Berni'nin ayakkabılarını, garsonu, Sâbir'i daha bir sürü şeyi anlattı. Adnan Ahmet'e dönüp gülüyor:

— Hep bu mu konuştu? Vah Ahmet vah! Garson nerelerde ya? Merhaba İspiro. Burada mısın şimdi? Hadi canım, bak bir şey kalmamış. Kavun getir, peynir, rakı tabii. Açım ben yani. Adamlara laf anlatabilmek için... Ne herifler! İspiro, ha, ne balığınız var?

Meli'yle Ahmet gülüyorlar. Garson da belli belirsiz katılıyor bu gülüşe. Üçünün arasında, Meli'nin "Dünyalara değişmem işte" diyeceği bir anlayış, bir yürek işi dönüyor. Adnan da bir işler döndüğünü sezinleyerek, gülümsüyor. Meli garsona baktı gülerek:

— Büyük ağabeyimiz. Halimize acımış, düşmüş peşimize, diyor.

Garson gidince de Adnan'ı yansıdı:

— Ne balığınız var?

Adnan gittiği sıkıntılı iş yemeğini anlatıyor. Ahmet'le Meli dinlemiyorlar denemez gene. Hem de iyi dinliyorlar. Yalnız, Meli dinlerken sevdiği adama bakıyor. Bir mermer kütlesinden, usta ellerin yontup çıkardığı bir heykelin verdiği sağlam duyguyu alıyor ondan. Onu, onunla yaşanan zamanı, mutluluğunun bir yönünü gözden geçiriyor. Ona güvenmenin, onun iyi insan oluşuna inanmanın güvenişini yaşıyor.

Ahmet'in karşısında da bir kadınla, erkek var. Meli bu adamı seviyor. Bu adam da Meli'yi, Adnan'ın kravatındaki sıkı, düzgün bağlanmış ilmek, buruşuksuz keten elbiselerine nasıl uyuyorsa, Meli'nin iyi ütülenmiş poplin entarisi de onu aynı biçimde tamamlıyor. İkisi arasında, saçlarının yıkanmış, fırça-

lanmış, temiz parlak oluşundan, ellerinin temiz oluşuna değin bir uygunluk, bir düzen, bir anlaşma var. İkisi de mutlu görünüyorlar. Birbirini seven iki insan. İşte dediği bu Ahmet'in. İşini seviyor adam. Kendini işine vermiş. Almış kadınını çıkmış yola.

Meli bir ara, garsonu kaşının ucuyla göstererek, Ahmet'e baktı:

— Tılsım bozuldu, garsonun hali değişti.

Anlaşma bozulmamıştı ama, hava değişti sahiden. Sâbir'in de, garsonun da Adnan'ın yanında daha bir saygılı davranışları var. Sâbir geldiği gibi aydınlık, izin isteyip gidiyor. Meli Sâbir için düşündüklerini anlatmadı. Adnan'a başka bir gün yeri gelince anlatır. Şimdi geçmiş acılı günleri anmanın ne gereği var...

Vakit gece yarısı. Dolmabahçe'den Taksim'e doğru yürüyorlar. Üçü de susuyor. Üçü de bu susmayı seviyor.

Arkalarından uzun uzun bakıyorum. Gece yarısı; beyaz floresan lambalarının aydınlattığı zift karası asfalt boyunca, adımlarının sesleri uzaklaşıyor. Lambaların altından geçerken Meli'nin saçları parlıyor. Adnan'ın omzunda duran elini okşadığı görülüyor. Şimdi o, okuldan eve dönen Meli değil, karanlık, yorgun, sıkıntılı, başı yukarda, dudakları sımsıkı kapanmış, gözleri kısılmış değil. Sarı saçlı, mavi gözlü, teni ipek gibi yumuşak, vücudu ürpertiler içinde, gözleri uykulu, durulmuş bir Meli. Bebekliğinden bu yana, hiç böyle olmamıştı. Doktorun biri, ona şöyle demişti bir zamanlar: "Gerili bir yay gibi yaşıyorsunuz."

Ahmet onlardan ayrıldıktan sonra odasına dönmek istemez, gidip sızıncaya dek içmesini sürdürürdü. Bu, iki üç yıl önceydi. Şimdi eve gidecek. Oturup okuyacak. Yattığı zaman bir konu, bir yönünden aydınlanmış olacak kafasında. Geçirdiği geceyi, tartışmalarını düşünecek sonra, sırtüstü uzanarak. Adnan'ın sağlam çenesini, düşünceli gözlerini, kalın sesini duyacak: "Bir memleketin uygarlığı, aydın kişisinin çokluğu ile doğru orantılıdır. İşimiz bu. Hepimizin payına düşen bir iş var. İşimizi yapıp bekleyeceğiz. Süresiz, ama, sonuçta ille de elde edebileceğimiz..."

Uyumadan önce, gelişigüzel biriyle evlenemeyeceğini bir kez daha düşünecek. Uzakta uyuyan biri var. Ben biliyorum onu. Ahmet de biliyor. Biliyor da düşünmek istemiyor. Neden? Zor bir kişi o çünkü. Bembeyaz, gözü alan, çevresine kimseleri, –hiç kimseyi– yaklaştırmayan, çelik mavisi beyaz bir ışık. Meli öyle demişti bir gün: "Nil Amerika'dan döndü. Artık onu tanıyamıyorum. Vahşi bir kız olmuş." Ahmet'in karanlık yağmuru, yavaş yavaş dinmeli oysa. Güneş ağır ağır doğmalı. Toprak hafifçe kuruyup kabarmalı. Bir hoyratın işi değil bu toprak.

Ahmet'ten ayrıldıktan sonra Adnan'la Meli yürüyorlar. "Biraz yürüyelim" dedi Meli. Konuşmuyorlar. İstanbul, dinmeye başlayan gürültüsünün, uzaklara doğru giden uğultusu içinde. Anayollar yalnız asfalt, yalnız reklam ışığı bu saatlerde. Parkların ağaçları var, yıldızsız gökyüzü var. Uzaktan duyulan tramvay sesleri, gelip geçen arabalar var. Ayak sesleri duyuluyor... İstanbul'u görmek için, gece yarısından sonra, sabaha doğru gezmeli. Çiğ gün ışığından, vitrinlerden, kaynaşan insanlardan sıyrılmış olarak görmeli onu. Adnan yavaş sesle konuşuyor:

— Çok genç. İnsanın kendini dikine sürdürmesi zor. Tersi de zor. Ama, uzlaşmak gerekli. Haysiyetinden vermek değil bu. Ahmet burada çok genç. Bir bizim Sezai gibi olmak var, kenara çekilip içine kapanacaksın, avuntuyu içkide bulacaksın, avuntu da değil ya; sizin de böyle bir arkadaşınız vardı, kimdi o?

— Mahmut.

"Mahmut" diyor Meli. Geçmiş yılların anıları içinde, sesi yankılanarak uzaklaşıyor: "Mahmut... Mahmut..." Ahmet'in yağmuru, karanlığı artarak hızlanıyor. Meli'nin sırtı ürperdi. "Tanrım, sakın, sakın Ahmet de Mahmut gibi olmasın, sakın, sakın..."

— Evet, Mahmut, ya da...

Adnan sustu. Sigarasını tazeledi. İkisi de kendi düşüncesinde yürüyorlar. Taksim parkının ağaçları kapkara hışıldıyor. Adnan eğilip Meli'yi saçlarından öptü. Koluyla daha sıkı sarıldı, gecenin serinliğiyle ürperen zayıf omuzlarına. Karanlık suları ağırdan akıyor. Dibinden aydınlanmış, büyük ateş çiçekleri, özsuyuyla dolmuş, gerilip parlamış yaprakları, büyük büyük

açılmış çevrelerinde, yeraltının başka gökyüzlerini, yeraltının kaynak sularını bir ayna gibi göstererek... Buğday ekmekleri esmer, Tanrı kokusunda, bereketli fırınların ateşinde, yeni doğan çocuklar durmadan ağlayıp, canlılıklarını haber vererek... Çevrile çevrile uzaklaşan sonsuz kırlarda, bir çıngırak sesi, arada bir duyulan, bir bahar esintisi, vadiden yukarı, kırlardan vadiye doğru. Günün duygulanışlarından solmuş bir gökyüzünde, turuncu bir bulut parçası sonra...

Karanlık suları akıyor yüzeyde. Çirkin yarasa yavruları, solucanlar, akrepler... Olgun bir yara, kabuk tutmuş, patlamak üzere... Üstüne üstüne gidiyorlar tümünün. Meli soruyor:

— Ya da?

— Ya da, senin yaptığını, benim yaptığımı yaparak. İstediğini bulamayacaksın, tam istediğin olmayacak yaptığın. Bazen susacaksın, bazen üstüne gideceksin. Ezilmeden, bir çeşit tongaya basmadan, gene de dediğini yapmaya uğraşacaksın. Akıntıya kürek çekmek bile olsa, bu böyle. Ne olursa olsun durmayarak. Ahmet burada. Uzlaşması, uzlaşıyormuş gibi yapması, daha doğrusu, bir şeyler yitirerek, kazanmayı öğrenmesi gerek.

Meli ayaklarını sürümeye başladı. Adnan soruyor:

— Binelim mi bir arabaya? Yoruldun sen.

— Yok. Yoruldum ama, gecemden öyle memnunum ki... Artık eve az kaldı zaten.

Karanlıkta bir ses, boş sokaklarda çınlayarak, hınçla gülüyor:

— Baban da memnun olurdu bu hale. Ooh!

Meli çabuk bir sarılışla Adnan'ın koluna yapıştı:

— Aldırma, n'olur.

— Yok canım!

Ses yaklaşıyor:

— Ne dedin arkadaşım? Baban da memnun olmaz mıydı ha?

Adnan'ın kolu kasıldı. Meli elinde olmadan hızlanıyor. Adnan kolunu biraz daha kısarak, onun yürüyüşünü eski durumuna getiriyor. Meli dişlerini sıkıyor:

— Sarhoş!

Ve ensesinde duyduğu bir solukla titriyor. Aynı ses kulağının tozunda patlıyor:

— Canını mı, bunu mu arkadaşım?

Her şey birden olup bitti. Meli önce keskin bir ıslık duydu. Bir ses, "Yandım" diye bağırdı. Arkasından, "Sakının tabancası var" diye haykırdı. İki köşe başından, üç karaltı koştu. Adnan Meli'yi karanlığa doğru çekerek, boğuk bir sesle: "Yaklaşmayın!" diyor. Polis düdükleri çok uzaklarda. Aydınlıkta bir parıltı oldu. O zaman Meli, bütün soğukkanlılığını kaybederek, çıngır çıngır bir sesle, "Polis!" diye bağırmaya başladı. Bir ses haykırıyor, hırıltılı:

— Bıçağa bıçakla çık kahpe dölü!

Yerde yatanı sırtlıyorlar. Yakın sokaklarda, koşan ayak sesleri yankılanıyor. Polis düdükleri yaklaştı. Adnan hiç kıpırdamıyor. Sadece, titreyen Meli'yi sımsıkı tutuyor. Ortalık kalabalıklaştı. Karaltılar, bekçiler, polisler, düdükler, köşe başları birbirine girdi.

Hepsini bastıran bir ses bağırıyor:

— Tabanca çekti bize abi, tabanca çekti...

Polislerin en uzunu azarlıyor:

— Sus bakalım sen şimdi. Hadi yürüyün. Ali Rıza, toplayın şunları...

Adnan'la Meli, ışığa çıktılar, Polis ikisini de tepeden tırnağa süzüyor:

— Buyurun, karakola dek gideceğiz.

Adnan'ın sesi duygularını belli etmiyor. Dümdüz:

— Gidelim bakalım.

— Tabanca var mı beyefendi?

— Hayır.

— Pekâlâ.

Polis, pekâlâ dedi ama, gene de geride kaldı. Polisleri, bekçileri, düdükleri düzenliyor:

— Arayın çevrenizi iyiden ha...

Karakol, polis, Meli'de bilinçaltına yerleşmiş, iki koyu karanlık yer. Ağzı hemen kapandı sımsıkı. Gözleri bir çizgi şimdi. Vücudu kasıldı, tırnakları Adnan'ın avcunda...

İri bir surat, alabros tıraşlı kafasını öne doğru uzatarak,

"Ne var Hüseyin, ne olmuş?" diyor. Polislerden biri, Şişli'nin ara sokakları, dükkân numaraları, polis adlarıyla tanımlanan bir anlatma yapıyor. İki sustalı çakı, bir bıçak masanın üzerinde. Yazı makinesine geçirilen kâğıtlar, polis, zabit, komiser sözcükleri sinirlerini çekip çekip kopartıyor. Meli'nin. Eli ayağı geriliyor. Ne olduğunu bir türlü anlayamıyor... "Ne münasebet efendim! İki üç serseri yüzünden, gecem nasıl bozulabilir? Ne demektir bu? Neden işi uzatıyorlar, ne hakları var? Beni nasıl ayakta bekletebilirmiş? Herife bak, nasıl da sen diyor insana..." Alabros tıraşlı iri kafa soruyor; çiğ Karadeniz mavisi gözler:

— Bayan neyindir?

— Karım.

— Kimliğin var mı?

— Var.

Meli usulca Adnan'a bakıyor. Kır vurmuş saçlarına, sağlam çenesine, dudağının ucundaki sigaradan kırpışan gözüne. Elleri cebinde sessizce dikiliyor. Ama, Meli bilir yavaş atın tekmesi nasıl gelir. İçi bayım bayım, durmadan dudağını yiyor. Komiser soruyor yeniden:

— Nereden geliyordunuz bu vakit?

— Gezmeden.

— Saatin kaç olduğunu biliyor musun?

— Evet. Saatin kaç olduğunu biliyorum.

Meli sinirlenmemek için çevresine bakınıyor. Arkalarında üç beş adam var. Biri yerde, "Allah" diye kıvranıyor. Arada bir, "Yandım!" diyor. Meli gene gözünün ucuyla Adnan'a bakıyor. İnsanlara öylesine yakın bildiği, kimsenin acısına dayanamayan Adnan, hiç aldırmıyor. Meli ne düşüneceğini, kime bakacağını şaşırmış, sinirlerinin boşanışına kapılmış, onlara, kendinden hiçbir yön çizemeden, öylece bakıyor. Alabros, çekmeceler açıp kapıyor, polislerle konuşuyor... Geçip giden zaman onca hiç önemli değil. Bir çekmeceyi uzun uzun karıştırdıktan sonra, polislerden birine konuyla hiç ilgisi olmayan bir şey sordu. Örneğin, "Latilokum olsa yer misin?" gibi bir şey. Adnan dikleniyor yavaştan:

— Komiser efendi, saatin kaç olduğunu siz biliyor musunuz?

Komiser anlamsız bir mavilikle bakıyor, elindeki kâğıtları

karıştırarak. Adnan sözünü sürdürüyor:

— Saat gece yarısını tam iki saat geçiyor. Yarın işbaşı yapacağız. Bir an önce uyumamız gerekli.

Komiser kaba, kabalığı bile anlamsız bir sesle gözlerini belertti:

— Ne yapalım yani? Yavaş yavaş. Her şeyin bir usulü kaidesi var.

— Yavaş yavaş değil, çabuk çabuk. Ne yapmak gerekiyorsa hadi bakalım...

Adnan'ın sesinden duyguları belli olmuyor. Komiser de bu belli olmayıştan faydalanarak, aksileniyor:

— Biz ne yapacağımızı biliriz.

Yerde kıvranan adam, susmuş konuşulanları dinliyordu. Konuşma durunca, yeniden homurdanarak inlemeye başladı. Adnan avurtlarını içine çekmiş susuyor.

Yan kapıların birinden, uzun boylu, ince yüzlü bir başka komiser girdi. Polisler toparlanıyorlar. Alabros ayağa kalktı. Yeni gelen akıllı bakışlarla, çevresini çabucak gözden geçiriyor. Alabros'un yerine geçip otururken sordu:

— Nedir?

Alabros, Karadeniz şivesiyle konuşarak, sözü gereksiz yere uzatarak, burnundan bir sesle, daha zabıt tutulmadığını, bıçakla, çakıların bulunduğunu, "mahallinde" tabancanın arandığını anlatıyor. "Ali'yi de gönderdim" diyor. "Veli'yi de gönderdim..." Yeni gelen komiser sabırsız bir el işaretiyle onu susturdu:

— Peki peki. Zabıt tutuldu mu?

Sonra bir göz atışla, Adnan'a baktı. Meli'yle göz göze geldiler. Alnında kalın bir damar kabardı. Çevresindekilere küfretti damar:

— Bi boka yaramaz herifler!

Meli'yle Adnan'a yer gösterdi:

— Buyrun oturun efendim, buyrun oturun.

Tam o sırada Adnan'ı sandalyesine yerleştirerek, bir Meli'nin anlayacağı belirsiz bir gülüşle güldüren, Meli'nin hiç beklemediği bir olay oldu. Komiser, birden, kalın, gür, buyuran bir sesle bağırdı:

— Sus be! Kalk ayağa.

Yerde yatan adam, "Vallahi abi" diye bir şeyler geveleyerek ayağa kalktı. Meli, elinde olmadan, dönüp bakıyor. "Tanrım" diyor içinden, "Adnan'ın üçü gibi." Gözleri kıpkırmızı, iri dudakları, kalın kara kaşlarıyla, haydut kılıklı genç bir çocuk. Yirmi yaşlarında olsa olsa.

Komiser kaşlarını çatarak bir zaman dikilenlere baktı. Adnan'a döndüğü zaman yüzü duruldu:

— Şikâyetçi siz misiniz efendim?

Meli dönüp Adnan'a bakıyor. "Şikâyetçi biz miyiz?" diye soruyor kendine. "Öyle ya, biziz elbette. Bu saatlere dek böyle karakollarda. Peki kimden şikâyetçiyiz? Bütün serserilerden şikâyetçi olsak, karakoldan çıkmamak gerekecek."

Eve bir otomobille dönüyorlar. Sabaha dört beş saat kaldı. Meli'nin hiç uykusu yok. Elini ayaklarını, yüzünü aceleyle yıkıyor. Sağa sola bakmadan yatağa girip, pikeyi üzerine çekti, kendini alnını çatlatan ağrıya bıraktı. Adnan'ın banyoda yaptığı ufak tefek gürültüleri, ona aspirin getirişini, karanlık ağrının içinde, oradan oraya kayarak duyuyor.

Başını, Adnan'ın omzuyla boynu arasındaki boşluğa yerleştirdi. Gözyaşları akıyor. Adnan onun çıplak kolunu okşuyor:

— Hadi uyu artık, uyu. Lanet herifler, yarın konuşacağız bakalım onlarla.

Meli uykuya dalarken, Adnan'ın dönüşte gülerek anlattığı pipo hikâyesini anıp güldü. Mırıldanıyor:

— Demek arka cebinden pipoyu çekip, öbür elinle yumruğu salladın.

Adnan dönüyor. Sarılıyor. Suyun dibinde bir yerden ışık alan, bir dolu niyet çiçeği açıyor öpüşlerinde, pırnakıl. Pembe, yeni çiçekler. Sonra bir yoğun, bir koyulmuş, bir tek çiçek açıyor ki, anlatılamaz.

Komiser çevresindekilere öğüt veriyor:

— Bakar bakmaz anlayacaksın oğlum, polislik bu işte. Vay it be. Bıçağa bak. Bok yoluna gidecekmiş iki kişi birden.

Telefonda, bir gazetenin polis habercisine de açıklıyor olanları:

— Fabrikatör Kâmil beyin işçilerinden biri. Adı Hasan. Otuz beş doğumlu. Bu sabah işten çıkarılmış. İplik fabrikası. Evet. Gece Şişli'de. Bomonti'yle Şişli arası. Pusu kurmuşlar üç kişi. Evet. Yanaşmış. Hayır, benzetme. Yok adı istemez. Karısıyla yürüyerek dönüyormuş, saldırmışlar. Evet. Yo. İçerde.

Komiser telefonu bıraktıktan sonra arkasına yaslanıp, keyifli keyifli gülüyor. "Arka cebinden piposunu çıkarıp anladın mı, yaklaşma, diyor, sağ yumrukla da çenesine iniyor. Bir tekme de yandan kıçına. Aferin delikanlıya. İşte böyle olacak." Sigarasını bitirip tablaya basarken, hâlâ içinden gülümsüyordu. "Memleket batak oldu batak!" diye düşünüyor sonra. Düşünüp kalıyor.

Su üçüncü olarak, uykusunda, "Anne!" diye ağladı. Berni kalkıp üzerini örttü. Sonra ön odaya geçerek, gece lambasını yakıp oturdu. Uyuyamıyor. Eliyle şakaklarını ovuşturarak, orada oturdu kaldı. Bu gece Korsan Çıkmazı'nın ışıkları sönük. Çıngırak sesleri hiçbir yankı yapamaz. Karanlık bir yerde, tanımadığı birisi şarkı söylüyor. Ses bir yerde düşüyor. Dayanılmaz acı veren, yürek ağrıtan bir ses uzuyor. Sonra gene yaşamak için doğruluyor, yola çıkıyor. Berni kafasını yoruyor: "Neydi bu?" Yavaş sesle söylüyor. Aklına gelmiyor. Bomboş kiliseler düşünüyor; gece yarıları mumları yanıyor, kanlar içinde. Aç bebekler düşünüyor. Ölü annelerinin boş emciklerini çekiştiriyorlar, uyku arasında. Günün son saatinin, son dakikasında, beş parasız, yorgun, fırının önünden geçen adam, ekmeklere bakmıyor.

Berni kalkıp odada dolaşıyor: "Nedir Tanrım, nedir bu zaman zaman gelip beni boğan sıkıntı? Nedir Tanrım, Tanrım, Tanrım." Alt dudağını ısırdı, tırnaklarını avuçlarına batırıyor, acıtıyor, acıtıyor. İnce geceliğinin içinde vücudu dik, pembe saçları uzun uzun... Ama, Korsan Çıkmazı'nda hiç ses yok, hiçbir kıpırtı yok. Berni yapayalnız. Sonunda, kurtarıcı gözyaşları geliyor. Odanın ortasında, ellerini yüzüne kapayıp, ağlamaya başladı. Omuzları sarsılarak, hıçkırıklarını avuçlarında boğarak ağlıyor.

Diz üstü çöktü, ellerini kucağına bıraktı, oturuyor. "Bütün evlerin perdeleri sıkı sıkı örtülü. Çoğunun ışıkları sönük. Evlerin içinde neler oluyor bilmiyoruz" diye düşünüyor. Sonra gene gözyaşları geliyor. Gene ellerini yüzüne kapatıp hıçkırmaya başlıyor.

Korsan Çıkmazı'nda bir kapı ağır ağır açılıyor. Bir gelen var. Elinde idare lambasıyla Neyyire hala; sırtında, hep o uzun, beyaz fistolu geceliklerinden biri. Saçlarını iki örgü yapmış gene. Zayıf yüzünde küçük kahverengi gözleri, anaların en has bakışıyla bakıyor. Usul usul Berni'nin yanına geldi. İdare lambasını sandalyenin üzerine koyarak, yere, halıya oturdu. Berni sokulup dizine yattı. Neyyire hala, "Susss!" diyor. Saçlarını okşayarak, yavaş sesle bir şarkı söylemeye başladı. O zaman Berni, az önce bulamadığı şarkıyı tanıdı.

Oturma odasında toplanmış oturuyorlar. Orta büyüklükte bir oda bu. Karşılıklı konan kanepelerine, çiçekli örtüler geçirilmiş; büzgüleri iyice ütülenmiş, oluk oluk duruyor. Perdeler, elde örülen dantel perdeler. Çiçek dolu sepete bir karaca yavrusu gelmiş, "Beni gören var mı" diye başını çevirmiş ormana bakıyor. Yerde tüyleri parlayan bir halı serili. Lacivert bir halı; turuncu çiçekleri var. Soba çıtırdayarak yanıyor. Binlerce yıl, binlerce evde sobalar çıtırdayarak yanmıştır diye düşünüyor Berni. Çaydanlıkta çay demleniyor, sobanın üzerinde.

Meli, kırpık kâkülleriyle, koltuklardan birine oturmuş, ayaklarını altına toplamış, yumruğunu ısırarak dalmış gitmiş, okuyor. Mahir amca da okuyor. Koltuklardan birinde de o oturuyor. Ayak ayak üstüne atmış, gözlüğünü takmış, ufak kırçıl bir adam; ince yüzlü, çelebi Mahir amca. Berni kalemini kemire kemire, mektup yazmaya başladı: "Sevgili anneciğim, babacığım. Size gene, mektup yazmayı geciktirdim..."

Neyyire hala, elinde bir tabak çörekle içeri girdi. Zayıf omuzlarına bir atkı almış. Yüzü aydınlık bir güzellikte. Aslında güzel bir kadın değil. Ufak tefek, gösterişsiz. Çöreği masanın üzerine koyarak, sobaya odun attı. Sonra yere bir minder atarak oturdu, örgüsünü aldı. Berni Meli'ye baktı:

— Meli çayı kim koyacak?

Meli ancak, üçüncü söylenişte duydu. Bacağını kaşıyarak, Berni'ye baktı:

— Bilmem, sen koy istersen.

Berni kalemi ağzından çekti:

— Pekâlâ. Öyleyse git mutfaktan bardakları getir.

—Ama ben çay içmeyeceğim ki.

— Çörek?

— Çörek mi? Peki çörek de yemem.

Berni masaya, kolunun üzerine yatarak, lüleleriyle yüzünü örtüyor.

— "Eveet!" diyor Mahir amcanın evet deyişini yansıyarak. Sonra kaşını kaldırarak bakıyor. Lülelerini üflüyor:

— Gene de bardakları getirmeye zorunlusun.

Meli, Neyyire halaya göz ucuyla bakarak, istemeye istemeye kalktı. Boy atıyor. Kolları bacakları incecik. Hırçın olduğu, kırpık kâküllerinden belli. İnsana uzak uzak bakan mavi gözlerinden, çabuk çabuk yürüyüşünden, yüksek sesle konuşmasından, her şeyinden belli.

Bardakları bir tepsiye dizilmiş olarak getirdi. Kızdan çok, acemi bir garson çocuğa benziyor. Gözlerini şaşılatarak, dengeyi bozmamaya gayret ediyor. Odayla mutfak arasındaki kapıyı, ayağıyla açıp kapadı. Bardakları devirmeden, masaya, Berni'nin burnunun ucuna koydu:

— Ben de çay içeceğim!

Gözlüğünün altından onları seyreden Neyyire hala inceden bir gülerek, gene örgüsüne döndü. Odada sessiz, elma kabuğu kokulu bir mutluluk vardı. Göz nereye değse, silinmiş, parlatılmış, yıkanıp ütülenmiş şeyler görünüyordu. Dışarda, camları zıngırdatan bir rüzgâr esti. Mahir Bey, gazetesini katlayıp, sehpanın üzerine koyarak, gözlüğünü çıkardı:

— Fırtına çıkacağa benzer.

Berni tasasızca esniyor:

— Öyle bir kar fırtınası olsa ki, pazartesi günü gidemesek. Biyolojiden derse kalkmasam.

Meli yan yan bakıyor, aklı kitabında.

— Evet! Küçük hanım biyolojiden derse kalkmasın diye, küçük çocuklar, fakirler donup ölsünler.

— Öyleyse biyoloji öğretmeninin, pazartesi günü işi çıksın, okula gelemesin.

— Sen oturup biyoloji çalışsan nasıl olur?

— Sevmiyorum. Zor geliyor bana.

— Hiç de zor değil. Gel sana anlatayım. Hadi...

Meli, kitabını bırakarak kalktı. Biyoloji kitabını getirmek için omuzlarını kısarak, soğuk sofaya çıkıyor... Zaman gönül rahatlığı içinde yavaş yavaş geçiyor.

Neyyire hala çayları koyuyor. Mahir amca ikinci gazeteyi de bitirdi. Meli'yle Berni'ye bakıyor. Dirsekleri masada, başları avuçlarında, okuyorlar. Meli'nin yüzünde, bir şey öğrenen, buna sevinen bir insanın aydınlığı var. Oysa Berni dalga geçiyor. Açıkça belli bu aralık gözlerinden. Mahir amcanın piposunun, pipoyu tutan elinin, kırlaşmış saçlarının ne düşündüğü belli olmuyor. Dudak ucu bir gülüş geldi yüzüne Berni'ye bakarken:

— Çocuklar, hadi biraz müzik yapalım bakalım.

Meli'yle Berni için bu en mutlu zaman. Mahir amca, armonyumun başına geçiyor. İki yanında ayakta duruyorlar. Artık notadan okumayı öğrendiler. Bu, bir Alman halk havası. Kış yaz çalışmak gerek diyor. Çocukları ölmüş, zavallı ihtiyar Pavlina'nın. Bayramlarda yapayalnız. Polkalar çalınırken yapayalnız. Acıların verdiği yürek ağrılarına dayanamayacak değin yalnız. İhtiyar. Ama, çalışmak gerek diyor. Durmadan çalışmak. Berni'nin soprano sesine, Meli'nin küçük alto sesi katılıyor. İyi bir ses değil ama, duygulu, düzgün bir ses. Oda, çörek, çay, elma kabuğu kokuyor. Berni'ye örülen kazak gitgide uzuyor.

Neyyire hala, "Unuttun mu yavrum, unuttun mu benim güzel kızım" diyor. "Kış yaz çalışmak gerek." Armonyum ses verdi. Berni'nin soprano sesiyle, Meli'nin küçük ama, duygulu alto sesi yükseldi. Polkalar çalınırken, yapayalnızdı ihtiyar Pavlina, ama, durmadan çalışıyordu. Kış yaz çalışıyordu. Küçük, kırmızı yanaklı Alman çocukları pişmiş elma yiyorlar. Soyulan patateslerden, sıcacık, güzel bir buhar yükseliyordu. Sonra Bach geldi. Adnan, "Berni" dedi, "yorulmuşsun sen. Otur şuraya. Sana Bach çalayım. Gitme bir yere. Ben gidiyorum, çok işim var. Meli gelinceye değin yat biraz. Bach sinirlerine iyi gelecek. Ne oldu sana? Sen akıllı kızsındır ha? Hadi bakalım. Akşama bir yere çıkarız. Hadi hadi bakalım."

Geceliklerini sobada ısıtıyorlardı. Neyyire hala, evin kıyısını bucağını dolaşıyordu. Sobadan közü çekip, sıkıca mangala gömdü. Gelberiyle külleri bastırdı. Pencereleri gözden geçirdi. Hepsi kapatılıp

çengellenmişti. Saati kurdu, sokak kapısını sürgüledi. İdare lambasını yakıp sofaya koydu. Küçücük bir idare lambasıydı bu. Koyu sarı camdan bir vücudu vardı, küçücük bir kulpu vardı; hele hele şişesi! Şiş karınlı, ince boyunlu... Küçük, pembe bir dil olan alevi, duvarlarda büyük gölgeler yaparak yanardı. Fitilini kısardı Neyyire hala. Minicik bir benek, ışıktan bir benek olurdu, sofanın gece yarısı karanlığında. Neyyire hala, başını oda kapısından uzattı.

— Ben yatıyorum. Işığı yanar unutmayın.

— Mahir amca da yatıyor mu?

— Yatacak. Allah rahatlık versin. Yatın hadi siz de, sabah kalkamıyorsunuz sonra.

Sokakta, evde büyük bir sessizlik vardı. Bir saat çaldı uzaklarda. Bunu galiba Berni uydurdu. Geceliğini ısıtarak Meli'ye baktı:

— Bir yerde saat çalıyor duyuyor musun?

— Duyuyorum.

— Uydurma!

— Duymuyorum ama hoşuma gidiyor saatin çaldığını düşünmek. Dön arkanı geceliğimi giyeceğim.

— Bakmıyorum.

— Hayır olmaz.

— Gözlerimi kapatırım.

— Olmaz canım! Dön.

— Sen dön. Önce ben hazırlamıştım.

— Ne yapalım söyleseydin. Hadi dön.

Hırkalarını omuzlarına alıp, soğuk sofadan koşarak geçtiler. Peki ışığı kim söndürecek? Berni sordu:

— Işık?

Meli bir "Üf!" çekti.

— Sen arkadan çıktın. Senin söndürmen gerek.

Yatağına girdiği halde, gene de çıktı. Yol halısının üzerinden terliksiz, rüzgâr gibi koştular odaya. Işığı söndürüp, kapıyı kapayıp gene koşarak döndüler. Yatakları buz gibiydi. İkisi de kendi yatağında ayaklarını geceliklerinin içinde toplayarak, büzüldüler. Meli biraz ısınınca, başını yorgandan çıkardı:

— Berni, ben vallahi donuyorum. Sen?

— Ben de.

— Sıcak odada yatmak ne hoş olur.

— Erzurum'da hani, biliyor musun, sobanın yanında yatardık.

— Öö, tezek sobası.

— Yatmaz mıydık?

— Yatardık.

— Ooh, mis gibi.

İkisi birden gülmeye başladılar. Biraz sonra, Meli, ayaklarını usulca uzatmayı denedi.

— Ben biraz ısındım.

— Ben de.

— Yarın annemlerden mektup gelir mi acaba?

— Bilmem!

— Yollar kapalıdır gene.

— Cevizli sucuklar da gelmedi.

— O kız var ya...

— Saçaklı?

Gene gülmeye başladılar. Güzel bir karanlık vardı odada. İyi karanlık. İşlemeli beyaz perdeler, beyaz lekeler gibi görünüyordu, sokak yönündeki pencerelerde. Karşılıklı kurulmuş yataklarında, kırmızı, tüylü, sıcacık Siirt battaniyelerinin altında yatıyorlardı. Karyolalarını, büyük gaz sandıklarından, Mahir amca yapmıştı, o becerikli elleriyle.

— O kızı gördüm bugün.

— Ne zaman?

— Hani ekmek almaya gitmiştim ya...

— Ee?

— O oğlan ona mektup vermiş.

— Aa!

Öksüre öksüre güldüler.

— Çok adi bir kız o.

— Niye?

— Bizi tanımıyor ki... Biz onun yakın arkadaşı değiliz ki...

— Evet? Sen ne dedin?

— Hiç!

— Ne diyor?

— Öyle komik ki... Size bir şey söylemek istiyorum, dedi. Ben de durdum. "Kardeşim, o size gelen makinist çocuk bana dün mektup verdi" dedi. "Aldınız mı?" dedim ben de. "Şimdi ne yapayım acaba?"

dedi. Ben de, "Ben ne bileyim. Allahaısmarladık" dedim, fırına giriverdim.

Gene gülmeye başladılar. Gülmeleri durunca Berni sordu:

— Neden bana anlatmadın gelince?

— Misafir vardı ya, unuttum.

— Ne biçim kadın o, değil mi?

— Hangisi? Sarı saçlısı mı?

— Diyor ki, annesi bunu çok nazlı büyütmüş, hiç iş yaptırmamış. Şimdi çok zor geliyormuş.

— O iyi kadın değil!

— Ne biliyorsun?

— Yüzüne çok boya sürmüş.

Meli öksürdü dolu dolu. Berni değişmiş bir sesle:

— Ama, senin annenle, benim annem de boya sürüyorlar, dedi.

— O başka. Onlar gezmeye giderken sürüyorlar. Komşuya giderken sürüyorlar mı? Hem böyle yuvarlak yuvarlak boyuyorlar mı yanaklarını?

Bu sefer, bütün gülüşlerini bastıran bir gülüşle gülmeye başladılar. Sesleri duyulmasın diye, yorganlarını ağızlarına bastırıyorlardı. Gülecek ne çok şey vardı şu yeryüzünde. Güle güle bitiremiyorlardı.

Uykuya dalarken Berni, mırıldandı:

— Hani benim bir bez bebeğim vardı, hatırladın mı? Yanaklarını kırmızı kalemle boyamıştık.

Meli, daha uykulu bir sesle, öksürdü:

— Küçüktük o zaman...

Uyku bastırıyordu; uyku yumuşacık, kırmızı tüylü, kuştüyü yastıklı, gaz sandığı karyolalarının üzerine iniyordu.

Bir yerlerde saat on ikiyi vurdu galiba.

Saat bir doğu ilinde, toprak avlunun duvarında asılıydı. Akşam saatlerinden birini göstererek, dan dan dan... vurdu. Şişman kara gözlü bir kadın avludan geçerken, bir şeye bastı. Bastığı şey, "Çat" diye bir ses çıkararak kırıldı. Kadın korkarak sıçradı. Elindeki lambayı, yukarı doğru tutarak, eğilip baktı bastığı şeye. Kıpkırmızı yanaklı bir bez bebek. Eline aldı. Tül bir elbise giymişti bebek. Göğsüne kehribar bir iğne takılmıştı. Başında da çiçekli bir başörtü örtülüydü. Kömür

parçasıyla çizilen kalın kaşları, yüzüne ağlamaklı bir görünüş veriyordu. Kadın, bebeği evirip çevirerek, neresinin kırıldığını anlamaya çalışıyordu. Sonunda buldu. Bacağının birini kırmıştı. Bebek ağaç dalından yapılmıştı. Çatal bebe. Bütün yerli kız çocukları, çatal bebe yaparlardı. En düzgün çatalı bulmak için günlerce ağaçlara tırmanırlardı. "Y" harfine benzeyen bir daldı aradıkları. İki bacak ve gövde. Etini, kemiğini, kolunu, kafasını kendileri yaparlardı, çaputtan. Müsemma nine, uzun kış geceleri, hem çayını içer, hem çatal bebe yapıverirdi kızlara.

Kadın gençti. Güzel yüzlüydü ama çok şişmandı. Şaşkın şaşkın bakıyordu elindeki bebeğe. Ne yapacağını bilemiyordu. Biraz düşündükten sonra, bebeği götürüp, avludaki bebek evinde uyuyan taşbebeğin yanına yatırdı.

Mutfak kapısında, küçük bir kız çocuğuyla karşılaştılar. Kız çocuğu çok güzeldi. Uzun uzun lüleli siyah saçları, iri ama, baygın baktığı için iriliği belli olmayan kara gözleri vardı. Yüzü beyaz, yanakları uçuk pembeydi. Kadın sordu:

— Nereye?

— Bebeğimi düşürmüşüm.

Kadının yüzünden sıkıntılı bir kırışma geçti. Sesini çıkarmadan mutfağa girdi. Biraz sonra, küçük kız, yanaklarından, pembe, parlak gözyaşları dökülerek geldi.

— Ne oldu?

— Zavallı Krişa'nın ayağı kırılmış. Zavallı, zavallı.

— Bir tane daha yaparsın.

Böyle dedi ama, bu kırık bacak için, küçük kızın günlerce ağlayacağını biliyordu.

— Hayır hayır... Hiçbiri Krişa'ya benzemez. Dünyanın en iyi insanıydı o.

— Neden düşürdün sen de?

— Düşürmedim ben. Evden taşınıyordum.

— Nereye taşınıyordun?

— Buraya, camın içine. Kış geldi artık, avluda nasıl oynayalım.

— Kışa daha çok var.

— Olsun!

Kadın tezek sobasının üzerinde kaynayan suya, evde yapılma, kavrulmuş erişteleri attı. Ellerinin ununu silkeleyerek, duvara gömü-

lü dolaptan, büyük bir parça kaşar peyniri aldı. Masanın üzerinde, kabuklarını kazımaya başladı. Küçük kız, bebeği kucağına yatırmış, masanın yanındaki sedirde, sessizce oturuyor, yanaklarında gözyaşlarının izleri, öylece, tencerede kaynayan erişteleri seyrediyordu. Annesine sordu:

— Bu gece gidecek misiniz?

— Evet.

— Meli bize gelsin.

— Çocuklar ne olacak?

— E, biz çocukların bekçisi miyiz?

— Siz büyüksünüz.

— Ama biz burada daha rahat kitap okuyoruz.

— Siz burada olursanız, Çelho hangi eve baksın? Olur mu?

— Öyleyse çocukları uyutun da gidin.

— Olur.

— Ama, siz her akşam gidiyorsunuz.

— Ne yapalım âdet öyle.

— Ama bizim canımız sıkılıyor.

— Büyüyünce siz de gezersiniz.

— Öyleyse bize cevizli sucuk verin.

— Olur.

— Pestil de...

— Olur.

Kadın, tahta kaşıkla erişteleri karıştırdı, sonra, peyniri rendelemeye başladı. Kız, bebeği kollarında sallayarak sordu:

— Anne, babam gelmeyecek mi?

— Bilmiyorum.

— Gene küs müsünüz?

Kadın cevap vermedi. Peynirin fazlasını dolaba koyarak, yeniden erişteleri karıştırdı.

— Niye küstünüz anne?

— Çocuklar öyle her şeye karışmaz.

Berni, bir yaz güneşinde, Su'yu öperek, "Anladın mı?" dedi. "Çocuklar öyle her şeye karışmaz!" Su gamzeleriyle güldü: "Anlamadım." "Öyleyse anla. Ço... cuk... lar, öyle, her şe... ye ka... rış... maz." Su gözlerini açarak Berni'ye baktı: "Neleye ka-

yışıy?" Berni kahkahalarla gülmeye başladı. "Kız sen ne cadısın, sen ne cadısın..."

Küçük kız üsteledi:

— Ne olur söyle. Neye küstünüz?

Kadın gene cevap vermedi. Tencereyi indirip, yerdeki delikli taşın kenarına koydu. Kız, dudağını ısırarak düşünüyordu.

— Ben biliyorum...

Kadın yanan parmağını emerek döndü:

— Ne biliyormuşsun?

— Neye küstüğünüzü.

— Yer misin sen şu maşayı? Nerden biliyormuşsun?

— Biliyorum işte. Babam Calibe hanıma kâğıt göstermiş oyunda.

— Terbiyesiz! Sus bakayım.

— Duymadım mı ben siz kavga ederken...

— Bir daha ağzından duymayacağım böyle şeyler anladın mı? Vallahi ağzını yırtarım senin hınzır.

O sırada dışardan bir atın ayak sesleri duyuldu. Gür bir erkek sesi, "Mustafa" diye bağırdı. Sesler, konuşmalar oldu.

Berni, pencerenin içine çıkarak, ellerini, cama dayayıp dışarıya baktı.

— Babamla Yavuz.

Dışardan bir ses geldi.

— Berniii!

Bu bir oğlan çocuğu sesine benzeyen, kalın, nezleli gibi bir sesti. Berni yerinden fırladı. Annesi bağırdı:

— Berni ata binmek falan yok. Karanlık oldu artık. Döverim bak, beni kızdırmayın.

Berni çoktan çıkmıştı kapının önüne. Meli:

— Berni, dedi, annem kıkırdaklı poğaça yaptı. Gel bizde yiyelim. Size de getireceğim bir tabak.

Çevreleri karanlıktı. Karanlığın içinde sönük sönük yanan ışıklar görünüyordu. Bir asker elinde, radyum lambasıyla gelince gözleri kamaştı. Asker radyum lambasını çardağa asarak, atı alıp gitti. İriyarı, genç bir yüzbaşı, yanında yedi sekiz yaşlarındaki bir erkek çocuğuyla geldi. İki küçük kızın orada olduğunu görmemişti. İleriye doğru seslendi:

— Muharrem bey!

Berni'yle Meli kapının eşiğinde oturuyorlardı. Meli güldü:

— Babam yok Macit amca.

Yüzbaşı onlara doğru döndü:

— Vay ufaklıklar, siz burada mıydınız? Baban gelince söyle, çardakta bekliyorum. "Macit amca altın madeni bulmuş" de. Anladın mı? Hadi bakalım.

Tasasız, gününü gün etmiş, düşünüp yorulmamış, kır bayır at koşturup ferahlamış bir sesle, yuvarlak yuvarlak, ha ha, diye gülerek içeri girdi. Berni, Meli'ye baktı:

— Annemle babam küs.

— Sus! Kimse duymasın.

— N'olur?

— İşte.

— Ama n'olur?

— Annem de Bediş teyzeye hak veriyor. Babam gülüyor ama, annem babama kızdı. Bediş teyze kıskanıyormuş.

— Neden?

— Bilmem.

Radyum lambasının ışığına toplanan, beyaz su kelebeklerine bakarak sustular. Berni yavaş sesle sordu:

— Sen Calibe hanımın ipekli elbisesini gördün mü?

— Hani kırmızı?

— Bütün kolları göğsü açık...

— Annem, ayıpmış diyor. Öyle elbise İstanbul'da giyilirmiş.

— Annem de bir tane öyle elbise diktirecekmiş, ama, babam razı olmuyor.

Bir zaman sustular gene. Çevrelerinde hiç ses yoktu. Bazı bazı, evlerinin arkasından bir at kişnemesi duyuluyordu. Esinti, zaman zaman gübre kokusu getiriyordu. Çok uzaklarda köpekler havlıyordu. İki kız üşüyerek omuzlarını kıstılar. Meli gülmeye başladı:

— Biliyor musun, hani şu, şaşı Saniye'nin annesi var ya, şişko.

— Haa?

— İşte annem babama onu alacakmış.

— Yalan!

— Valla!

— Niye?

— İki şişko birbirine yakışır diye. O geçerken babam pencereye koşuyor.

Meli eliyle, babasını yansıdı:

— Babam böyle bıyık buruyor şakadan, annemi kızdırmak için.

İkisi birden gülmeye başladılar. Sonra susup karanlığı dinlediler. Çok uzaklarda bir yerde saat mi çalıyordu ne!

Berni içini çekerek, ağır ağır kalktı. Yatak odasına doğru yürüyor. Turan sırtüstü yatıyor. Düzgün soluk almıyor. Rahat bir uyku değil, belli. Ay ışığı, esmer yüzünü aydınlatıyor. Aralık dudaklarının arasından, beyaz dişleri görünüyor. Yeni yetişme bir delikanlıya benziyor.

Berni, elleri yanaklarında, öyle bakıyor ona. Duyguları düşünce durumuna gelmesin diye, kafasını sallayarak bir şeyleri uzaklaştırmaya çalışıyor. İnce bir örtü alarak döndü. Gene ön odaya geçti. Divanın üzerine sırtüstü yattı. Örtüyü ayaklarına örttü, kolları başının altında tavana bakmaya başladı.

Gece yarısı olduğu halde, İstanbul'un uğultusu, sürüp gidiyor. Berni perdelerden birinin ucunu araladı. Karşı apartmanın ışıklarını görünce gene kapadı. Gene öylece tavana bakmaya başladı.

Korsan Çıkmazı'nda içten içe bir tedirginlik var. Uzaktan bakıyorum onlara. Kafamın içi duru, aydınlık. Sigaramı yakar, uzun uzun düşünebilirim. Pencereyi açıyorum. Bu gece Korsan Çıkmazı'nın pencereleri ormana açılsın istiyorum. Oturup fıstık ağaçlarını düşleyeceğim. Orman kapkara bir hışıltı. Çayırın sonunda, yılanların sesi, çıngır çıngır geceyi dolduruyor.

Yılanların, çiftleşme aylarında, böyle uzun çıngırak sesleriyle eşlerini çağırdıklarını yeni öğrendim. Ben yıllardır yaşıyorum. Yıllardır yılanları, kırları biliyorum, tanıyorum. Ama bunu bilmiyordum. Evet, ağustosböceklerinin seslerinden ayırıyordum, ama, ne olduğunu düşünmeye vaktim olmamış hiç. Bunu biraz açarak düşünmeliyim. Birtakım sonuçlar çıkarabilirim, işime yarayacak.

Ben okumuş bir kişiyim. Doğa, insanlar, bu ikisi arasındaki ilişkilere değgin, yüzyıllar boyunca, bulunmuş, gelişmiş, yer-

leşmiş, kökleşmiş bilgileri okuyup öğrendim. Doğanın, insanın, insandaki doğanın, doğadaki insanın çeşitli durumlarını gördüm, yaşadım, okuyup belledim. Benim onlara, onların bana karşı olan durumlarını yaşadım. Yaprak derledim türlü çiçekten, ağaçtan, kırdan, dağdan. Kırlarda yüzükoyun yatıp toprağın sesini dinledim. Yıldızları düşündüm uzun uzun geceleri. Babam ölünce ağladım. Başka ağladığım ölüler de oldu. Bana gereksiz yere fena sözler söyleyen arkadaşımla, yıllar boyu konuşmadım. Sıkı sıkı cebir çalıştım lisede. Yıllarca sonra bir gün, bir ortaokul öğrencisine, karekök almayı öğretmeye ve cebir çalıştırmaya oturduğumda, kafamda "x" harfinden başka bir şeyler bulamayınca, şaştım. Böyle sürdürüp gidiyorum yaşamamı. Bu arada öyle şeyler var ki, bu büyük biçimin içinde, çözülmemiş, durulmamış yerler olarak yaşıyor bende. Bazıları büyük, önemli. Güçlü çabalar bekliyor kişiden. Bazıları, bu yılanların sesi gibi çabucak öğrenilebilir. Ama ben, "Bu ne" diye düşünmeden geçmişim yıllardır.

Geçen gün, Berni pazara çıkmıştı. Fileyi omzuna asmış, elleri cebinde dolaşıyordu. Suratında, birçok önemli işleri yoluna koymaya çalışan bir işadamı görünüşü vardı. Alt dudağının kenarını, küçük beyaz bir dişle yakalamaya çalışarak, domateslere, yeşilliklere, karpuzu keskin bir bıçakla ortasından bölen adama, görülmemiş bir şeye bakıyormuş gibi bakarak...

Bir dakka. Görülmemiş bir şeye bakıyormuş gibi değildi işte. Sözü nereye götüreceğini anlıyorum. Bu açıklamamın da varacağın sonuç için faydası olur kanısındayım. Bir şarkı düşünüyordum adama bakarken. Hani Meli'yle dut ağacına çıkardık. Koca kızlar olmuştuk ama, şimdiki yetişenlere bakıyorum da, biz nasıl da çocuk kalıyoruz onların yanında o yaşta. İkimiz de on beş yaşımızı sürdürüyorduk. Lise ikiye geçtiğimiz yıl. Tatil olunca, Neyyire hala da beraber, bizim kayısı kokulu ile gitmiştik, hatırladın mı?

Tozlu yollarda, manda pislikleriyle, ağaçlardan dökülen kayısılar beraber sineklenirdi o ilde. Damlara pestil için kayısı ezmeleri serilirdi. Bebelerin sümükleri kayısı kokulu olurdu. Kayısılı, yapışık, ağızlarına doğru akardı. Bu Orta Anadolu ili, boydan boya kayısı kokardı.

Yavuz büyümüştü. Meli'nin kardeşleri büyümüştü. Bizden ayrı, başka çocuklardı. Gürültücü, tozlu sokaklara uyabilen, yüksek sesle konuşan, durmadan, "Anne be! Hadi be!" diye bağıran, kızınca, yere yatıp tepine tepine ağlayan bir dolu çocuk... Annelerimiz o yıl artık başlarını örtmeden sokağa çıkmaya başlamışlardı. Utanıyor, gülüşüyorlardı. Yerli kadınlar, kızlar, avlu kapılarına, pencerelere koşuşup bakıyorlardı onlar geçerken...

Çocukları sokağa salıverip, yukarı sofada dikiş dikerlerdi. Topuklarına değin inen, ipek emprime elbiselerdi bunlar. "Şu gülkurusu ile, bu camgöbeği, en kibarıydı..." diye konuşurlardı. Büzgüler, kırmalar yaparlardı. Oluklu saç maşasını mangalda kızdırıp, saçlarını maşalar, gözlerine sürme çekerlerdi.

Bazen oturur, albüme bakarım; içimi bir duygulanmadır alır. Süslenmiş, giyinmiş, kuşanmış, oturmuşlardır sandalyeye. Ellerini kucaklarında kavuşturmuş, ayaklarını biçimlice yan yana koymuşlardır. Kocaları, çocukları yanlarındadır. Meli'nin annesinin kucağında, ille bir bebek vardır. Yünden örülme, ponponlu tulumlar giymiş, ayağında yeni patikler olan bir bebek. Kulaklarında elmas küpeleri, parmaklarında badem biçimi, ya da ıtır yaprağı dedikleri elmas yüzükleri vardır. Yapmacıksız, temiz, tertipli, kibar, kadın kadıncık otururlar. Hafifçe gülümserler resim çekilirken.

Dikiş arasında, biri el çabukluğuyla bir tepsi börek döşeyip fırına yollayıverir "Bir de çay yaparız yanına, çıksın şu dikişler ortaya..." derler.

Neyyire hala, bizimle durmadan uğraşırdı ama, onlara iyice kayıtsız bir bakışla bakardı. Biz, ekmekten lokma koparmayı, lokmamızı ağzı kapalı çiğnemeyi, yüksek sesle değil, bulunduğumuz yere göre sesimizi ayarlayarak konuşmayı, kapının zilini zırlatmadan, duyulacak biçimde çalmayı öğrenirdik yavaş yavaş... Odada konuklar varken bizim yaşımızda bir kızın nereye oturması uygunsa oraya oturmasını bilirdik. Bize bir şey sorulmadan söze karışmazdık. Konuşma bizim duymamamız gereken bir yöne doğrulunca, belli etmeden odadan çıkardık. Ben konukların oturuşlarını, konuşmalarını yansılardım; gülmemizi yastıklarla boğardık. Neyyire hala yanımıza gelince onu da güldürürdük. Meli öyle yuvarlanırdı ki halının üzerinde, Neyyire hala, bakar bakar, başını sallayarak güler, Ah Meli, ah Meli, sen de adam olacak mısın acaba?" derdi...

Kardeşlerimize gelince, onlara hiç karışmazdı Neyyire hala. Ördüğü dantelden başını kaldırır, öyle, dalgın bakardı onlar oynarken. Bir gün, Meli'nin kardeşlerinin yatma hazırlığı yapılıyordu. Hepsi sıraya dizilmişti. Nermin teyze, sırayla saçlarını tarıyor, ellerini yüzlerini sabunluyor, bir leğenin içinde bacaklarını yıkıyor, gecelikleri giydirip, popolarına vurup yatmaya gönderiyordu. Neyyire hala, çocuklar yattıktan sonra şöyle demişti: "Çocukların iyi bir eğitim görmüyor Nermin, seninkiler de Bedia. Allahtan ki temiz kadınlarsınız. Yoksa hani beş para etmezsiniz." "Ah halacım, şeker halacım..." diye sarılıp öpmüştü annem Neyyire halayı. Ona kızmazlardı. Çok severlerdi. Biraz da çekinirlerdi. Neyyire hala, ilk tango çarşafın kadınıydı.

Bir gün bile onu, başı taranmadan, topuzu yapılmamış görmemiştik. Mahir amca onun tango çarşafına, Almanya'dan Tuna Dalgaları *valsini getirmişti. Beşiktaş'ta, bir evin sofasında, gizlice, bir iki üç, diye sayarak vals yapmışlardı.*

Meli'yle, Neyyire halanın dizinin dibine oturur, albüme bakardık. O, anlatırdı. İstanbul Türkçesi onun ağzında, bir "hanımefendi" havası alırdı büsbütün. "Yapıcım, edicim" derdi. "Ah anacım, yavrucum, canım, nonoşum" derdi. "Seni pisipisi, seni maymun, seni şeytan çekici, seni hınzır, seni haspa..." derdi. Yavaş sesle konuşurdu. Sesi, pişmiş ayva renginde esmer, duru bir sesti. Sigaradan kalınlaşmıştı ama, kıvılcım ateş gibiydi. Küçük gülüşler, fıkırdayışlar saklardı içinde. "Hocanım!" bu tılsımlı bir sözdü. "Hocanım, muallime hanım!" olmak istemişti. Çok istemişti. İzin vermedikleri için uzun uzun ağlamıştı. İçine dertti.

Mahir amcanın kozmetikli ince bıyıklarına, kolalı yakasına, beyaz eldivenlerine bakar, gülerdik resimlerde. İnce yüzlü bir "Bahriye zabiti!" Neyyire hala, bacak bacak üstüne atmış, eline bir gül almıştı başka bir resimde. Uzun peçesini yandan geriye atmış, işaretparmağını şakağına dayayarak, okumaya dalmıştı. Nasıl gülmem geliyor... Meli hemen gider paltosunu giyer, kalın atkısını başına sarar, masanın başına oturup parmağını şakağına dayardı. Başlardık gülmeye. "Hınzır maymun seni" derdi Neyyire hala. "O zaman moda öyleydi. Foto Sabah'ta çekilmiştir bu resim."Ah Neyyire halacık...

Berni böyledir işte. Söze bir yerden başlar, başladığı yerle

hiç ilgisi olmayan başka bir yerde bitirir. Oysa, "Dut ağacına çıkardık" demişti. Sanırım karpuzcuya bakarken ne düşündüğünü anlatacaktı. Dut ağacında, bağıra bağıra bir şarkı söylerlerdi. "Ulan Ziya... al bıçağı, vur karpuza, kan çıkmazsa yok para... Trallalalalalooooğoooöö!" Yaz tatilinden dönüşte, Mahir beyin alnında bir damar kabarırdı. "Bozulmuş çocuklar, bozulmuş." Çocuklar yaz boyunca, gramofondan alaturka şarkılar dinlemiş olurlardı. Hele bir "Akasyalar açarken..." diye başlayan şarkı vardı ki, Meli komşu kızı gibi söylemeye başlayınca, Mahir bey bile kahkahalarla gülerdi.

Sözü ben aldığıma göre bağlayayım. Pazarda dolaşırken Berni yaşlı bir kadının komşusuna, lahana turşusunun nasıl yapıldığını anlatışını duydu. "Küp sırlı olacak, temizce yıkanacak. Lahanaların dış yapraklarını soyar, yıkar, dörde böler basarsın küpe. Küpün dibine, önce bir dilim kızarmış ekmek, bir avuç da nohut koyarsın, üstüne de doldur suyu. Beş on tane de limonun kabuklarını soyup at içine..." Berni şaşmıştı, öylesine çok sevdiği lahana turşusu böyle mi yapılıyor! Demek! Allah Allah! Demek böyle kolay. Böylesine kolay. Hemen gidip kendisi de yapabilir. Peki ama, nasıl olur bu iş? On beş, yirmi yıldır, Berni bunu, nasıl olur da sorup öğrenmez! Peki ama, nasıl olur canım!

Sonra tutturdu Berni yolu, başladı yürümeye. Düşüncemiz birleşti bir yerde. Bilmediğimiz ne çok şey var. Tanımadığımız insanlar, ne çok, ne çok yeryüzünde. Bir ilde yaşıyoruz; o ilin sokaklarında, yollarında geziyoruz. Vitrinlere bakıp, sinemalara gidip, bir duygulanışlar, sıkıntılar içinde birbirimizi tanımadan yaşayıp ölüyoruz. Ne garip! Berni kafası karışıncaya değin düşünmüştü o gün. Ben de bu akşam düşünüyorum. Yıllarca yaşamışım, okumuşum, öğrenmeye çalışmışım ama, yılanların çıngıraklı düdük sesleri çıkardığını daha yeni öğreniyorum. Ne garip! Sonra Berni'yle Meli'yi tanıdığımı sanıyorum. Yok canım!

Nedir bu Berni'yi zaman zaman saran yoğun sıkıntı?

Bilmiyorum. Tam bilmiyorum da denemez buna. Ama, kandırıcı bir biçimde açıklayamıyorum. İşte şu tuttuğum örtü, beyaz

pike. Altımda bir kişilik somyadan yapılmış bir sedir. Örtüsü yeşil, yastıkları renk renk. Odayı, masayı, duvardaki yağlıboya sonbaharı görüyorum. Hiçbiri bana duygulanışlar getirmiyor. Hepsini oldukları gibi, oldukları yerde görüyorum. Böyle anlarda bir düş havasında yaşayamıyorum. Düşler beni, başka odalara, başka masalara götürmüyor. İstediğim bir şey yok. İstekli ya da isteksiz değilim. Sedirin üzerinde yatıyorum. Hepsi bu.

Duvarda dört köşe bir ışık var. Nereden gelmiş olabilir? Bütün perdeler kapalı. Ortadaki perdenin kenarından olmalı. Sonbahar resmi karanlıkta. Bu dört köşe ışık resmin üzerine düşseydi, duvarda ne hoş dururdu. Karanlık bir odanın duvarında, ışıklı bir sonbahar resmi. Yağlıboyaların içine, saatlerde olduğu gibi, fosforlu bir madde katmalı. Resim de o zaman karanlıkta parlar. Neye benzer acaba? Sahi ne hoş! İnsan bir sergiyi gece gezebilmeli. Ama gece sergi kilitlenir. Kilitlenmesin. Olmaz ki! Bir de gece bekçisi tutmak gerekir o zaman. Sonra karanlıkta insanlar birbirine çarpar. Yok, zaten insan tek başına gezmeli. Kimseler olmamalı. Bekçi bile. Bekçi bile, bekçibile, bekçibile, bekçibile, bekcibile, cibile cibile... Of! hava da nasıl sıcak. Kalkıp bir sigara içsem mi? Meli ne çok sigara içiyor. Ona sigara içmek yakışıyor. Gözlerini hafifçe kısıyor dumanı içine çekerken. Sigara bir kişilik kazanıyor parmaklarının arasında. Ağır ağır yanıyor. Dumanı tütüyor. Külü düzgün aralıklarla silkeleniyor. Tütünü ve kâğıdı yavaş yavaş yandıkça küçülüyor... Sonra bir tablada söndürülüyor. Meli konuşurken onu parmaklarının arasında tutuyor. İnsan Meli'ye bakarken, şöyle düşünüyor: Sigara işte böyle tutulmalı, böyle de içilmeli.

Bir gün durup dururken, "Ben artık sigara içeceğim!" demişti. Sinemadan dönüyorduk. Hava soğuktu; ıslak, üşük, çamurlu bir hava. Bozuma uğramış bir yağmur, yağıp yağmamayı düşünüp duruyordu. Saçaklardan insanın tam ensesine bir su damlası düşebilirdi. Uvvvv! Öyle bir günde, o buz gibi damla!

Odamızda sobanın yandığını düşünmek bizi sevindiriyordu. Meli dedi ki:

— Bu akşam gidip, Neyyire halanın yaptığı küçük böreklerden yapalım, ne dersin?

— A, sahi, ne iyi olur.

— Koyu koyu da bir çay demleriz.

Beyoğlu'ndan yukarı doğru çıkıyorduk. Dudaklarımız mosmor olmuştu. Bir zaman sonra, Meli kendi kendine konuşuyormuş gibi, paltosunun içine iyice girerek, gülümsedi:

— Üstüne de birer sigara içeriz.

Ben güldüm:

— Zaten, başka nemiz eksik?

— Sahi söylüyorum.

— Aa!

Sesi öylesine sahiciydi ki, şaştım.

İlk sigarayı o akşam içtik. Yemekten sonra, ışıkları söndürüp, pencerenin önüne oturduk... Çatıların üzerinden, ta uzakta, denizi gören o odayı nasıl severdik. Bizimle nasıl mutluydu o oda. Yıllarca sonra onu, tatsız, dünyasına küsmüş, pis bir madam tuttu. Pencereleri tozlandı kaldı zavallının.

Meli ilk sigarasını içtiği zaman bile, yıllardır içiyormuşçasına, şimdi olduğu gibi rahattı. Hiç acemilik çekmedi. Meli'nin her şeyi böyle zaten. Düşünüyorum da... Oysa ben! Meli sigara içişime bakar bakar, "Sanki parmaklarının arasında kurbağa var" derdi. Öyle çok gülerdik ki.

Berni, ben de şimdi rüyamda seni görüyorum. Öyle hoş ki... İkimiz bir eve gitmişiz. Ben sana, "Bu boş ev hiçbir işe yaramıyor, bir şeyler yapsak" diyorum. Sen de, "Kimsesiz çocuklar için bir koruma derneği kuralım," diyorsun. "Böylece serseri olmalarını –belki– önleyebiliriz" diyorsun. Sonra hemen oraya oturup, börek yapmaya başlıyoruz. Hani tıpkı o geceki gibi. Ondan sonra ne çok börek yaptık ama, hiçbiri o böreğe benzemedi. Ne diye geçip gitti o günler sanki!

Bugün sana uğrayıp anlatamadım. Ne oldu biliyor musun? Öğrencilerimden birinden bir mektup aldım. Ağladım. Ağlamak değil de... Çok kötü canım. Ha, bu akşam neler oldu bilsen. Yarın anlatırım. Aklımın ucundan bile geçmeyecek şeyler oldu. Sahi söylüyorum. Sonra bak, unutturma bana da şu Ahmet'i bir oturup konuşmalıyız seninle. Nil uğradı mı bugün? Karmakarışık bir şeyler var kafamda. Ha, öğrencimden mektup

dedim ya, diyor ki, biliyorsun o Amerika'ya gitmişti. Bak onu sen tanırsın. Hani tazı gibi ince uzun, yaramaz bir kızdı. Esmer, adı Selçuk. Canım hani, şu kötü günlerimizde, bir gün gelmişti. Hiç konuşmadan oturmuş oturmuş, giderken de beni öpüp, "Efendim babamın bir sözü vardır, onu size söylemek istiyorum" demişti. Babası dermiş ki: "Bir adama numarasını verirsin, o artık o numaranın adamıdır. Ondan başka bir şey beklemezsin. Verdiğin numaradan iyisini bulduğun zamanları da şans sayacaksın." Yani işte bizim toplumumuz bu. Onu iyi numaralar alacak duruma getirmeliyiz. Siz de derslerde bunu demek istemez miydiniz?" demişti. Hatırladın değil mi? Şimdi o, Amerika'da, toplumbilim okuyor. Mektubunda diyor ki:

" Birçok insanla tanışmış oluyorum böylece. Ama, inanın sizin gibi olan birine rastlayamadım daha. İyi ki hayatımda siz olmuşsunuz. Sizi düşününce kendimi daha güçlü buluyorum. Keşke siz de burada olsanız. Bazen yoruluveriyorum. Tam kendimi bırakacağım anda, aklıma siz geliyorsunuz. Sizi düşünmeye başlayınca, yavaş yavaş duruluyorum." Mektup böyle uzayıp gidiyor. İnsanın bütün çektiklerine bedel bu mektuplar, bu çocuklar. Birden kendimi öyle mutlu buluyorum ki... Bu çocukları ben yetiştirdim işte, anaları babaları değil. Doğayı, insanları, yaşadıkları yüzyılı, geçmişi, geleceği ben verdim onlara. Sevgimi, canımı, gücümü öğrettim onlara.

Bak bu kızın anasını tanıdım ben. Babasını da... Kadın, bir dağ yamacında tüten, mavisi solmuş duman değildi. Oo! Hiç değildi. Neyyire halanın bir sözü vardır hani; "Çakıldaklı karılar" der. Bu çakıldaklı bir kadındı. Donunun ağı her zaman kirli, ama dudakları her zaman boyalı. Çingenelerin sattığı mangal maşalarından biriydi. Bir oyunun en gülünmeyecek yerinde gülen, gülünecek yerini de anlamadan, çevresindekiler gülüyor diye gülecek bir kadın. Babası yakışıklıydı: Yakışıklı, üstelik zengin. Bir Alman metresi varmış. Bu adam neydi biliyor musun? O Alman metresin, –kadın asil bir kadınmış– şöminesinde yanan, en kalın kütük. Kütük kuvvetliydi. Elimi sıktığı zaman, "Bu adamın eli sıkılır" diye düşünmüştüm. Yanmasını biliyordu. Ben yirmi sekiz yaşındaydım, o elli altı. Ama, içimden, "İnsan bu adama delice tutulabilir" diyordum. Yalnız bu adam, bir

o Alman madam için vardı. Selçuk'a bir tek parasıyla yardım ediyordu. Her istediğini almak, Amerika'ya yollamak gibi... Neyse, yani, demek istiyorum ki, Selçuk bu dengesizlik içinde dengesini kurmuş bir kızsa, memlekete gerekli, faydalı bir insan olarak dönecekse, onun yolunu aydınlatan ben oldum.

Bakma sen bana, bugün gene iyi değilim. Ağlıyorum ama, böyle ağlamayı seviyorum. Geçen gün ne oldu bak. Kaç zamandır seninle şöyle bir oturup konuşamadığımızı biliyor musun? Oysa anlatacak bir dolu şey var. Ha, şeye gitmiştim, Eğitim Bakanlığı'nda bir işim vardı. Sabahtan bir türlü elimi çabuk tutamadım. Saat on buçuk falan oldu. Hemen sırtıma, kareli eteği geçirdim; üstümde ünlü kahverengi gömlek, ayağımda Beykozzâdeler, fırladım. Bir Hüsamettin Tunca var. Adam beni, her zaman ilgilendirir. Uzak, "derin mavi deniz" gözlü bir adam. O, Eğitim Bakanlığı'nda, bilmem ne şefi değil de, ne bileyim, örneğin, devletin ileri gelenlerinden, yorgun bir adam olmalıymış. Ben odaya soluk soluğa girdiğimde, o telefonla konuşuyordu. Benim girişimden bir iki soluk alımı sonra o, son sözcükleri söyledi ve telefonu yavaşça kapadı. Bana öyle geldi ki, bu adam, hayatının en acı telefon konuşmalarından birini yapmaktadır. Artık sürdürmekten bıktığı bir tartışmayı, bir olayın kötü sonuçlarının acısını bitirmektedir. Bir bıkkınlığın verdiği boş vermeyi de artık çekemez olmuştur. Bir şey artık bitmelidir. O son sözcüklerle bunu yapmıştır. Böylece bu adam, o anda yalnız kalmalıdır. Eh, bunu ben anlamalıyım elbet. Ben de anlamazsam, peki kim anlayacak? O adam, parmaklarıyla alnını ovuşturarak, orada, masasının başında, hiçbir şey düşünmeden durmalıydı. Telefonu kapadıktan sonra bana baktı. Beni görmediğine yemin edebilirim. Öyle, göz göze durduk. Sessizce döndüm, yürüdüm, çıktım. Arkamdan seslenmedi. Yok, seslenmesi düşünülemez ya, hani ne bileyim, asıl demek istediğim şu: Birbirimizi konuşmadan anladık. Bu önemli benim için işte.

Oradan çıktığımda, yapacak bir sürü işim vardı. Hiçbirini canım istemedi. Halden anlayan birinin yanında, kapalı bir yerde üç bardak çay içmek istiyordum. Sıcak, demli, az şekerli. Akla kim gelir, Sofiya elbet. Tutturdum ayazlı asfalt yolu. Ken-

dimi, insanları anladığım için öyle bir güçlü; öyle bir kavi buluyordum ki... Hep öyle olabilsek. Baktım, insanların, koca koca yapıların, koca çınarların üstüne üstüne yürüyorum. BEN ADAMIM, BEN İYİYİM, BEN GÜÇLÜYÜM, BEN USUM, BEN... ÇEKİLİN YOLUMDAN. BEN DEĞERİ ÖLÇÜLMEZ, BİLMEM KAÇ KIRAT PIRLANTAYIM, BEN KARA ELMASIM! KARA İNCİYİM, BEN BİR TANELERİN BİRİYİM. BRE EŞŞEK HERİFLER, BRE DÜZENSİZLER, TAKILIN PEŞİME YÜRÜYÜN, DİK DURUN. SOMURTMAYIN. AYDINLANIN... Selçuk'un babası var ya, o adam bir de neydi bak, şimdi aklıma geldi. Deriden yapılmış, büyük, sağlam abajurlar vardır. Böyle bir abajur, o Alman madamın evinde, köşede duruyordu. Önünde tam ona uyan, gene öyle büyük sağlam, bir maroken koltuk vardı. Alman madam, pikaba bir Schumann koyuyordu. Eline kalm, ciltli bir kitap alıp, şömineye karşı, kütüklerin alevine karşı oturuyordu o koltuğa. Abajur onu, safkan bir ışıkla aydınlatıyordu. Madamın yakasının açıklığından, pençe pençe kızarmış göğsü görünüyordu.

Tanrım! O sırada bizim maşacı çingenesi, o cânım, maral gibi ince bacaklı yemek masasından kalkıyordu. Ağzı dolu olarak, radyoda çalınan bayağı, aşağı bir alaturka şarkıya katılarak, bacağını kaşıyarak. Selçuk'la babası, başka dünyaların beyaz tabaklarında, beyaz tabakların mavi çizgilerinde okyanusa bakıyorlardı. Ben Selçuk'a, "Babanızı anlamalısınız, yavrucuğum" diyordum.

Oh! Berni biz yeryüzüne gelmemeliydik bu yürekle. Kendimde büyük işler yapabilecek güç bulunca, dipdiri oluyorum. O yüceltici duygu, o arı ışık, yüreğimi sağlamlaştırıyor. Ama çevremizde olup bitenler, memleketin geriliği, devrimlerin yozlaşması karşısında, kendimi çok küçük, toplumu çok büyük, kocaman görünce... İnsanlar, evler, ağaçlar, üstüme üstüme geliyor o zaman. Üstüme üstüme geliyor Berni. Geçen gün konuştuklarımızı andım bugün. Ayağımızı toprağa sıkı basmalıyız. Bizi yenemezler ha? Ha, Berni? Sana öyle gelmiyor mu? Neyyire hala, "Sular bulanmadan durulmaz" derdi.

Çok yorgunum, çok yorgunum Berni. Ben senin gibi olamıyorum. Ne diyor bak Selçuk ama, "Sizin gibi olan birine rastla-

madım daha." "Ya! İşte bu: Biz başkayız. Biz iyi insan olmaya, insan olmaya çalışıyoruz. Bizi anlamıyorlarsa, cehenneme! Kafalarına vura vura anlatmalıyız.

Nasıl uykum var bilsen, ama uyuyamıyorum. Bütün keçiler de keçi sütü veriyor, hay Tanrım!

Bu ilk canlı keçiden beri böyle Meli. Bütün keçiler keçi sütü verir. Ama, biz istersek Meli, bak bunu iyi dinle, istersek, o keçilerden, inek sütü alabiliriz. Eh izin ver de, biraz çokbilmişlik edeyim. Ayrıca bu, çokbilmişlik de değil hani. Neyse. Hadi uyu. Rahat bir uyuyuş olmasa da, uyku uykudur.

Hadi Berni, hadi sen de. Bıraksanız da biraz kendi başıma kalsam. Korsan Çıkmazı her zaman böyle bana kalmaz.

İki üç gündür Meli'nin dilinde, yeni duyduğu bir halk türküsünden bir mısra var: "Benim yarim, gurbet elde küçüldü." Bir bu mısra, bir de hani az önce, "Bu çocukları ben yetiştirdim, ne anaları ne babaları..." diyordu ya, işte bu sözü aldı beni nerelere götürdü: Meli'yle Berni'nin, liseyi okumak için, küçük bir doğu ilinden, Orta Anadolu'nun büyük bir iline getirilişleri.

Arkalarında karlı, güneşli bir avlu bırakmışlardı. Meli'nin en küçük kardeşi annesinin kucağındaydı. Öbür kardeşleri, kapıya gelen otomobilin çevresinde, zıp zıp zıplayarak bağrışıyorlardı. Hepsi buğday gibi çocuklardı. Kuvvetli, sağlam çocuklar. Meli'yle Berni onları teker teker öptüler. Anneleri ağlıyordu. En küçük kardeşi, biraz Meli, biraz Berni kucaklarına aldılar. İkisi de boy atmıştı. Paltoları kısalmıştı. Meli'nin ince bilekli, çatlak elleri, yaramaz, sabırsız, paltosunun ceplerine girip çıkıyordu. Cep ağızlarından biri sökülmüştü. Berni'nin kıyafeti de Meli'ninki gibiydi. Yalnız Berni, gece yatmadan önce, siyah lastikli çoraplarını yıkamıştı. Meli bunu, ertesi sabah Berni'nin yıkanmış çoraplarını görünce akıl etti. Hemen gidip yıkadı o da. Otomobil geldiğinde, çoraplar daha kurumamıştı ama, Meli öylece nemli nemli giyiverdi. Berni söküklerini de dikmişti. Meli cebinin sökük yerini eliyle tutuyordu. Avlu komşularla doldu. Onları öpüyor, dolan gözlerini siliyorlardı. Konuşmaların, öpüşlerin, doluksamaların üstünde, Meli'yle Berni'nin aklında bir tek şu vardı: "Neyyire hala!" Anneleri, günlerdir, önlerine çıkan her zoru, bir "Neyyire ablam..." diye başlayan konuşmayla yoluna koymuşlardı. "Neyyire ablam ya-

par... düzeltir, keser, biçer, kısaltır, ekler... yapar yakıştırır..." Bir de gidip gelip hatırlatıyorlardı: "Sakın üzmek yok ha! Sözünden çıkmayacaksınız... Huysuzluk ne demek! Mızmızlanmayın sakın. Karşılık vermek falan ne demek, ne demek!.. Aman sakın ha!"

İkisi de Neyyire halayı merak ediyorlardı. Çok merak ediyorlardı. Neyyire hala albümde, ipek bir çarşaf giymişti. Peçesini omzundan geriye atmış, bir elinde gül, işaretparmağı şakağında kitap okuyordu.

Yolculuk onlar için sonu gelmez, buz gibi bulantılar içinde, midelerine oturmuş bir uyku oldu. Kamyonlarda, trenlerde sarsıla sarsıla, soğuktan donarak, denize eriştiler. Karadeniz'den onlarda, denize vurmuş elektrik ışıkları, ızgara balık, rahat bir otel yatağı anısı kaldı. Çok kısa. Hemen arkasından bir vapur güvertesi geldi, mandalina kabuklu dalgaların güverteye çarpıp patlayışı. Kusmuk kokulu, panjurları örtülü bir vapur salonu. Gene bulandılar, gene yattılar. Kustular, başları ağrıdı... Uyudular. Meli'nin babası kocaman göbeğiyle, her dertlerine yetişiyor, limon kokulu, ayva kokulu bir iyilik meleği oluyordu.

Son kamyon yolculuğunda, birini bir dizine, öbürünü bir dizine yatırdı. Kamyonun pencerelerine çuvallar çaktı. Üzerlerine, kalın kalın pöstekiler bulup örttü. İki çocuk, zaman zaman başlarında dolaşan, ağır, küt bir elin yumuşaklığını duyarak uyudular...

İşte, bu sabaha karşı, istasyon binasının önünde duruyorlar. Şişman bir adam, bavulların çevresinde dönenip, ilin içine neyle gidebileceklerini soruşturuyor. Meli'yle Berni, bavulların ucuna ilişmiş, omuzlarını kısmış, titreyerek, uykulu uykulu bekliyorlar. Yaramazlıkları, şımarıklıkları uçup gitti. Kaç gündür Berni'nin annesinin dediği gibi, deli deli gülmediler. Meli'nin babası da, o gür kahkahalarını unuttu sanki. Küçük küçük gülüyor, istasyonlarda onlara çörek, simit alıyor; uyandıkları, zaman yanaklarına birer fiske vurarak göz kırpıyordu. Yolcularla konuşarak, üç polis romanının üçünü birden sürdürerek, yolculuğun zorluklarına karşı gelmeye çalışıyordu. Bir seferinde, buza saplanan kamyonu kurtarıp yola çıktıkları zaman, gülerek, "Şu Neyyire halanız, madem sizi okutacaktı, bunu baharda düşünse olmaz mıydı?" demişti, soluk soluğa yerine yerleşirken. Ellerindeki taş kesilmiş, kıymalı börek parçasını kemirerek gülümsemişlerdi ona, Meli'yle Berni. İkisi de bu şişman, iyi yüzlü adamı seviyorlardı.

Sonunda bir landon buldular. Rüzgârın uğuldayarak esmesi,

kamçının şaklaması, geniş parke yollarda, tekerleklerin ve nalların şakırtısı, iki küçük kıza, değişik, sevinçli duygular getirdi. Rüzgârdan korunmak için arkaya doğru çekilip büzüldükleri zaman, birbirlerine bakıp gülümsediler.

Böyle soğuk bir geceden, Neyyire halanın evine bir girişleri vardır. Bunu Meli de, Berni de, aradan yıllar geçtiği halde, sık sık anarlar.

Oda gibi döşenmiş, kırmızı bir mutfağa girmişlerdi. Parlak kırmızı masa muşambası, kırmızı kareli minderler, çiçekli perdeler, büzgülü ocak örtüleri ilk bakışta kızların başını döndürdü. O zamana değin Meli de, Berni de, hiç böyle güzel bir mutfak görmemişlerdi. Sarı pirinç mangal pırıl pırıl parlıyor; içi, közlenmiş ateş dolu. Kırmızı çaydanlık mangalda fıkırdıyor. Her şey ovulmuş, parlatılmış bu mutfakta.

Raflardan çıngır çıngırdak, mıngır mıngırdak çay bardakları indi, masanın üstüne sıralandı. Küçük beyaz tabaklar, hemen çiçek açtılar. Çörekler ısındıkça gevredi. Mutfak elma kabuğu, susam, çay kokmaya başladı. Duvarlarda resimler asılı. Bir tanesinde, kızın biri, açık pencerenin önünde saçlarını örüyor. Pencereden bir kuş sürüsünün geçtiği mavi gökyüzü görünüyor.

Geçenlerde, bir oyuna gitmişlerdi. Oyunda ilk sahne, Brooklyn'de yaşayan fakir bir işçi kızın odasını gösteriyordu. Meli, kareli perdeleri görünce doluksadı, gözlerinden kendiliğinden yaşlar dökülmeye başladı. Adnan dönüp baktı, başını salladı. O der ki: "İnsan duygularına söz geçirebilmeli. Böyle aklına her estiği yerde, sokakta, otobüste, ağlamak pek akıllı kişi işi değil." Meli ilk zamanlar anlatmaya çalıştı, anlatamayınca vazgeçti. Ama içinde bir şey kırıldı.

Gece yarısı, kapının tokmağının sesi sokakta yankılanmıştı. Üçü de ayazdan katılmış olarak, uzaklaşan arabanın tekerlek seslerini dinlediler. Dişlerini sıkıyorlardı, çene kemiklerini acıtarak. Kapının iki yanındaki küçük pencerelerden belli belirsiz bir ışık süzülüyordu. Bir kapının açılırken çıkardığı gıcırtı duyuldu içerde bir yerde. Pencereler birden aydınlandı. Kapı ağır ağır açıldı. Neyyire halanın önce sesini duydular. "Aman Allahım! Mahir, geldiler!" Sıcacık bir göğse gömüldü başları. Hiç unutamayacakları Neyyire hala kokusunu ilk olarak duydular. Sonra Mahir amcanın alınlarına değen yumuşak, sıcak dudakları.

Mutfakta, yan yana oturuyorlardı. Çok kirli, çok tozlu olduklarını, önce Berni gördü. Meli, mavi gözlerini açmış, çevresini gözden geçiriyordu. Berni sordu:

— Neyyire teyze, ellerimizi falan yıkayabilir miyiz?

"Neyyire hala" diyememişti. Ertesi gün, daha sonraları çok uğraştılar olmadı. Sonunda "Neyyire teyze" demeleri oybirliği ile onaylandı.

Meli'nin sevinci, neşesi arsızlık derecesine vardığı zamanlar, o, halının üstünde üç kere peş peşe takla attığı, o, avazı çıktığınca "laylaylaylom, laylaylaylom..." diye şarkı söylediği zamanlar bağırırdı: "Neyroş... yemek taşıyor, koş koş..." Koşarak gider, bahçede tavuklara yem veren Neyyire halaya arkasından sarılır, o incecik, küçücük kadını kucağına alır, fıldır fıldır çevirirdi. Neyyire hala, "Ay, dur, belin açılacak, hınzır deli, dur dur..." diye bağırdıkça, coşardı.

Sahi ne yaramazdı şu Meli. Farfara bir yaramazlık. Berni belki ondan daha yaramazdı ama o prenses duruşu, uzun lüleli saçları, solgun pembe yanakları belli etmezdi yaramazlığını. Meli her şeyi abartırdı. Örneğin sınav günleri yaklaşınca Meli, yemekten içmekten kesilirdi. Bütün ırmakları taşardı, bütün pencereleri açılır, hep forte olarak, ortalığı birbirine katardı. Berni'nin sesi çıkmazdı. Bir köşede, sessizce, Meli'nin taşkınlıklarına alkış tutar, küçük küçük gülerdi. Sonuçta, sınavda, ikisi de iyi not alırlardı.

Bir gün, okulun beden eğitimi odasında toplanmışlardı. Ders boştu. Kızın biri ağız armonikası çaldı, İstanbul liselerinden birinden gelen iki kız step yaptılar. Meli yanındaki kıza sordu:

— Rumba falan da biliyorlar mı?

Kız elini havada salladı:

— Ooh, onun modası çoktan geçti. Geçeli yıl oldu kızım.

Meli hiç sesini çıkarmadı. Yanaklarını ateş bastı... Bu ateş tam on beş gün süren bir kasılma oldu onun için. Kimseye, Berni'ye bile bir şey söylemedi. Durmadan Mahir amcanın kitaplarını karıştırarak bir şey aradı. Durup dururken bir soru soruyordu:

— Siz vals yapmasını nasıl öğrendiniz Neyyire teyze? Şimdi de yapar mısınız? Hadi, n'olur, n'olur!

Ya da şöyle başlardı:

— Güzel dans edebilmek için Mahir amca, şey mi gerekli, yani şey, demek istiyorum ki, yani, iyi dans eden biri...

O on beş gün, hep düşünceli, hep kafası bir şeylerle dolu olarak

dolaştı. Rumba sözünü de, Tanrı bilir nereden duymuştu. "Dans etmesini bilmemek!" Bu onu yemekten, uykudan, ders çalışmaktan alıkoyuyordu. Step yapan kızın ayaklarını düşününce, bütün gevezeliği, canlılığı kayboluyor, düşünekalıyordu. Çift ip atlarken öylesine çabuk olan ayakları neden dans etmesini beceremesin? Bir iki kere Berni'ye "O kız ne güzel step yapıyordu değil mi?" diye sordu. Berni'nin pek ilgi göstermediğini görünce, kasılıp sustu. Kafası sorular içindeydi. Bunalıyordu. Örneğin sıra arkadaşına şöyle diyordu:

— Hani step yaparken nasıl bir hoş olur ya, işte bu da öyle bir şey!

Yanağını avcuna dayayıp başka bir şey söylüyordu:

— Keşke rumbanın modası geçmeseydi. Ben onu da çok severdim. Hadi gel dans çeşitlerini sayalım. Bakalım hangimiz daha iyi biliyoruz. Çarliston, fokstrot, rumba, vals... Başka? Sen dans etmesini sever misin? Ben bayılırım.

Bir gün, gene boş derslerden birinde, kapıya nöbetçi koyup step yaptılar. Meli en ön sırada, yumrukları sıkılmış, canı gözlerinde, seyretti. Soluk almıyordu. Bir ki, bir ki, diye sayıyordu içinden. Sonra, kayıtsız olmasına çok önem verdiği bir sesle seslendi:

— Çocuklar, modası geçti ama, rumba da yapsanıza.

Sınıfın en arsız kızı, arka sıralardan birinde, çatlak sesiyle şarkı söylemeye başladı: "Rumba da rumba rumba... Kalplere vur bir zımba." Sınıf uğultular içindeydi. Meli gürültüyü duymuyordu bile. İki kız, önünde bir tartışmaya tutuşmuşlardı. Biri, "Bizim okulda asıl olan budur" diyor, rumbayı nasıl oynadıklarını gösteriyordu. Öbürü karşı çıkıyordu: "Yo, bizim okulda, işte böyle böyle..." Zil çaldığı zaman, Meli'nin soluk yanakları kıpkırmızı kesilmişti. Uçuyordu. Islık çalıyor, arkadaşlarının kuşağını çözüyor, bahçede kol kola gezenlerin arasından hızla geçip onları korkutuyor, daha olmazsa durduğu yerde zıp zıp zıplıyordu. Eve döner dönmez ilk provaları yapmak için yüznumaraya koştu. Kapıyı sıkı sıkı kapadı. Hem sayıyor, hem oynuyordu: "Bir ki üç, bir ki üç... Oh! oluyor, Yaşasın. Tıpkısı oluyor. Öğrendim artık."

Meli bütün gece, gökyüzünün yedi bin kat yukarısında, dans etti durdu...

Geçip giden günler... Bir gün, olduğuna iyice inandığı bir gün, Berni'yi çağırdı.

— Berni, gel bakalım, sana dans öğreteyim.

Neyyire hala evde yoktu. Perdeleri sıkı sıkı kapadılar, radyoda bir dans havası buldular. Başladılar saymaya: "Bir ki üç..." Berni öyle rahat oynuyordu ki, bir ara, Meli zınk! diye durdu:

— E, sen biliyorsun?

— Yoo, nerden bileyim, o kızlar oynarken baktım. Bir de geçen gün beden eğitimi öğretmeni sana valsle, o oynadığımız oyunun bir olmadığını açıklarken dikkat ettim.

Meli sesini çıkarmadı ama, kafası yeniden karıştı. Yıl sonunda sınıfta düzenledikleri bir yarışmada, stepte ikinci oldu. Başka sınıftan bir kız sordu:

— İstanbul'dan mısınız? Hangi liseden?

Meli önem vermeyen bir sesle, omzunu silkti:

— Hiç. Biliyordum zaten!

Ben Berni'yim işte şimdi. Ne düşünüyordum, nerelere geldim. Berni: "Ellerimizi yıkayabilir miyiz Neyyire teyze?" demişti. Çaylar dolduruldu. Kızaran ekmeklerin kokusu insanı ağlatacak gibi oluyordu. Bu, hele Meli'yle Berni için böyleydi. İkisi yan yana oturuyorlardı. Sessiz, çekingen utangaç iki küçük, taşralı kız. Tam o mısra işte: "Benim yarim gurbet elde küçüldü."

Meli ömründe ilk olarak çatlak elleriyle ilgilendi. Eskiden, bir, acıdığı için yakınırdı çatlaklardan. Ama bu sefer güzel, kırmızı masa muşambasının üzerinde iyi durmadığını anlayınca ilgilendi. Fena bozum olmuştu kendi kendine. Birini cebine sakladı. Öbürünü pek ortalarda dolaştırmadı.

Neyyire hala, gelişlerinin, grip yüzünden verilen bir haftalık tatile rastlayışına çok seviniyordu. "Bu çocukların insan içine çıkacak halleri yok!" demişti söz arasında. Onun için hemen ertesi gün, banyodan sonra, bavul açma töreni yapıldı, oturma odasında. Daha önce Neyyire hala, ikisini de kaynar sularla ova ova, köpük köpük yıkamış, keselemiş, havlularına sardıktan sonra da, "Aman benim kızlarım güzelmiş de, haberim yokmuş canım!" diye gülmüştü: "Baksanıza, ortaya çıktı haspalar."

Bavulları açmış, içindekileri birer birer gözden geçiriyordu. Eline aldığı bir giyeceği iki ucundan tutarak yukarı kaldırıyor, gözlerini kısarak bakıyor, sonra kafasını sallayarak bir kenara koyuyordu. Bunlar bir iki pazen entari, bir iki yün kazak, iç çamaşırı falandı...

Akşam, yemekten sonra otururken, bir ara elindeki nakışını bırakarak, Meli'nin babasına baktı:

— Muharrem, ne yapar o benim yeğenim olacak kadınla, o Nermin denilen kadın? Bunlar böyle, taşrada geze geze, yabani olup çıktılar başımıza. Bu çocuklar bayağı yetişmiş ayol. Ben on dört yaşındayken, gelin olmayı bekliyordum. Hani bu çocukların gecelikleri, sabahlıkları? Hani gündeliği, hani yabanlığı? Çocuklar besleme gibi alimallah. Aman Allahım, çak çak çak, lak lak lak kabul günü gezmekten başka marifetleri yoktur, bilirim ben. E, Muharrem, sendeki bu tasasızlık! Şimdi gülersin ama, yarın bu maymunların gözü açılınca, iki elleri yakanızda olur. İyi ki tatile rastladı. İnsan içine çıkacak kıyafeti yok çocukların. Nasılsa akıl edip de bir iki parça kumaş yollamışlar. Kaçak zahir değil mi onlar? Bari akıl edip de, çocuklara çeyizleri için, hazır oralarda dolaşırken biraz bir şeyler alıp koysalar sandıklarına. Pek güzel kaçak yatak örtüleri, ipek başlı havlular oluyor. Nerde böyle şeyleri düşünecek kadınlık onlarda desene.

Meli'yle Berni, sobanın arkasındaki sedirde, yan yana oturuyorlardı. Neyyire hala konuştukça, kıkır kıkır güldükleri duyuluyordu. İkisinde de, robadan büzgülü, birer pazen entari, onun üstünde de kolları kısalmış hırkalar vardı. Meli'nin hırkası kırmızı, Berni'ninki siyah gözlerine hiç uymayan bir çivit mavisi. Onlar güldükçe, Neyyire hala onlara doğru bakıyor, dalıyor, bir şeyler düşünüyordu. Daha onun konuşmasına alışmadıkları için bütün söyledikleri hoşlarına gidiyor, güldürüyordu onları. Örneğin sofrada bir anısını anlatmıştı Neyyire hala. Küçüklüğünde bir gün, mantı yerken ağzını öyle şapırdatıyormuş ki, "saraya mensup" dayı bey fena kızmış, azarlamış onu. Öyle utanmış ki Neyyire hala, üç gün kimselerin yüzüne bakamamış. Meli'yle Berni bayılmışlardı bu hikâyeye. Ama Neyyire hala, hikâyesini bitirdikten az sonra, Meli lokmasını ağzını kapamadan, şapırtıyla çiğnediğini anlayıverdi. Kıpkırmızı olarak hemen ağzını kapadı. Daha sonra Berni'ye baktığında, onun yanaklarının da kızarmış olduğunu görerek ferahladı.

Bir ara Neyyire hala, "Çocuklar, şu hırkaları değiştirin bakayım" dedi. Gene güldüler. Neyyire hala gülmüyordu oysa. Hırkaları değiştirdiler. Meli'nin açık mavi gözlerine, koyu mavi hırka, Berni'nin kara gözlerine, kırmızı hırka... Neyyire hala gene gözlerini kısarak baktı: "Evet şimdi biraz daha iyi." Yatacaklarına yakın da, onlara çayları-

nı içinceye değin bir hikâye anlattı. Eskici sırıtkan Ali'nin hikâyesi. Her şeye sırıtan, nerede gülüneceğini bilmeyen, gülmenin de bir tadı tuzu olduğunu anlamayan bir eskici Ali varmış. Herkes ona, sırıtkan eskici Ali dermiş...

Meli'yle Berni yattıkları zaman, sırıtkan eskici Ali 'yi anıp katıla katıla güldüler. Gülmeleri duyulmasın diye, başlarını yorganlarının altına soktular. Hay sırıtkan eskici Ali hay! Meli sordu:

— Sen Neyyire halayı sevdin mi?

— Sevdim.

— Ben de.

— Ne güzel ev değil mi?

— Ama Alaaddin Paşaların evi gibi değil.

— Onlar paşa ama. Bir gün ben onlara annemi çağırmaya gitmiştim. Yavuz hastalanmıştı. Kapının aralığından gördüm; her yerde halı seriliydi.

— Bi de koltukları vardı, kırmızı kadifeden.

— Hep askerlere yaptırıyorlarmış.

— Evet. Ama o paşa, tabii.

— Olsun. İstese babam da yaptırabilir ama...

— Haram olur diyordu Macit amca.

— Haram ne demek?

— Şey demek, yani, yani parasız almak demek.

— Ama, bu ev daha iyi.

— Tabii.

— Sen Mahir amcayı da sevdin mi?

— Çok sevdim. Nasıl terbiyeli değil mi?

— O sigara ağızlığı neden öyle kocaman?

— Onun adı pipoymuş.

— Ne biliyorsun?

— Biliyorum. Sen yıkanırken sordum. Babam daha gelmemişti. Biz ikimiz konuştuk. Mahir amca, eskiden taa Almanya'ya gitmiş.

— Ya! Ne zaman?

— Vallahi. Eskiden dedim ya. O pipoyu işte oradan getirmiş. Daha dolu varmış ondan.

— Neyyire hala da gitmiş mi?

— Bilmem!

— Yarın soralım mı?

— Soralım.
— Muharrem amca yarın gidiyor değil mi?
— Evet.
— Sen ağlayacak mısın gidince?
— Niye ağlayayım?
— İşte, ben ağlarım.
— Ama, burası yabancı yer değil ki.
— Olsun.
— Okul bir açılsa.
— Bize yeni önlük dikilecekmiş.
— Yalan!
— Vallahi.
— Kim dedi?
— Neyyire hala.
— Ne zaman?
— Beni yıkarken.
— Yaka da dikilir.
— Buranın biçimi nasıl ama, bakalım. Belki bizimkine uyar?
— Bizim önlükler biçimsizmiş.
— Besleme gibi.
Gülmeye başladılar yeniden.
— Ne hoş. Neyyire hala. Komik.
— Mahir amca da çok güldürüyor insanı.
— Ama ben Mahir amcadan utanıyorum.
— Neyyire haladan?
— Ondan daha az utanıyorum.
— Ben de.
— Mahir amcadan?
— Ondan utanıyorum.
— Yarın program yapacakmışız.
— Nasıl program?
— Bilmem. Neyyire hala söyledi. "Şimdi yatın da, bakalım yarın bir program yaparız" dedi. Duymadın mı?
— Duydum.
— Ne programı acaba?
— Ders programı.
— Neyyire hala öğretmen mi?

— Öğretmen.

Gülmekten yoruluncaya değin güldüler. Sonra ısınmak için arkalarını dönüp, sırtlarını yapıştırdılar birbirlerine. Berni, uykuya dalarken çıkıştı:

— Meli bak, üstümüzü açarsan döverim. Uslu yat. İkimize de ayrı yatak hazırlanacakmış, duydun mu?

Meli çoktan uyumuştu.

Meli anı defteri yazmaya o yıl başladı. Defteri hâlâ durur, eski mektuplarının durduğu kutuda. Bazen dolapları yerleştirirken, hemen oraya oturur okuruz. Gülümseriz, bazı ağlarız da... Burnumuz sızlar ve gözyaşlarımız dökülür.

Meli masanın başına oturur, dudaklarını sarkıtır, gözleri şaşılaşır, kâküllerini parmağına dolaya dolaya başlardı yazmaya. Neyyire halanın yanına yerleştikten bir iki ay sonra şöyle yazıyordu defterine: "Öyle çok güldük ki... Neyyire halayı çok seviyoruz. Artık faydalı insan olmayı öğrendik. Berni de, ben de, artık zamanımızı hep faydalı şeylerle dolduruyoruz. Hiç programsız iş yapmıyoruz. Sevgili defterim, sana bir şey söyleyeyim mi? Doğrusu, bu Neyyire hala çok temiz kadın. Bir de çok ince duygulu ve bilgili. Elinden her iş geliyor. Hani, o lacivert, benekli yünlüsü vardı ya Berni'nin, Neyyire hala onu bana dikti. Gözlerim mavi olduğu için daha çok yakışırmış. Berni'ye de benim beyaz çizgili yünlüm dikiliyor. Biçimleri çok güzel. Benimkinin yakasına, Neyyire halanın gelinlik entarisinin iç eteğinden söktüğümüz fistolar dikilecek. Herhalde çok güzel olacak. Saçlarımı uzatacağız. Örgülü saç bana daha çok yakışacak. Mahir amca, örgülü saçları çok seviyor. Berni'nin saçlarını öyle sıkı örüyor ki Neyyire hala, suratı Çinlilerin suratına benziyor. Artık ben de her gün saçlarımı tarıyorum. Neyyire hala çok titiz doğrusu. Tırnaklarımızı bile o kesiyor. Bugün fizik dersinde tuttuğum notları buraya senin yapraklarına yazacağım. Büyüyünce okuyup çocukluğumuzu anarız diye. Çok eğlenceli bir gün geçirdik doğrusu. Artık okula iyice alıştık sayılır. Geçen gün çok yakınmıştım ama, daha o zaman yeniydik. Üç gündür Berni'yle ayrıyız. Çok gülüyoruz diye kimya öğretmeni ayırdı. Arkadaşlarımıza alıştık. Hepsi bizi çok seviyorlar. Geçen gün onlara, boş derste "Dıbıley"i söyledik. Alkışladılar. Tam o sırada, nöbetçi öğretmen kapıdan bir girdi, yüreğime küt diye bir şey oldu. Ödüm patladı. Şimdi fizik dersini yazıyorum:

İlk ders. Saat: 8:50 27. 3. 1942

Sınıf uğultulu. Yeni fizik öğretmeni. Müdür getirdi. Tanışma törenini sonra yazarım. Koyu mavi elbise, açık mavi ceket, koyu kahverengi ayakkabıları var öğretmenin. İnce, püf desen uçacak gibi bir şey. Sarışın. Aa, gözlerinin biri bir renk, öbürü başka renk, vallahi. Hicret derse kalktı. Önce öğretmen sınıfta konuştu. Hicret karbonu anlatıyor. Öğretmen uzaktan, on üç, on dört yaşında bir kız gibi görünüyor. Kürsünün yanında, ayakta duruyor. Çok hafif konuşuyor. Gülse de görsek; acaba nasıl oluyor. Sınıf sessiz. Hafif çıtırtılar, pıtırtılar, fısıltılar var.

Süheyla: — Meli, bunlar kendi kendilerine mi konuşuyorlar?

Gülüyoruz. Sahi, kalsiyum falan diye bir şeyler duyuluyor ama...

Ayhan: — Ay, Meli iki saat bunları mı dinleyeceğiz?

Gürültü: Duymuyoruz efendim, efendim duymuyoruz.

Öğretmenin saçları dalgalı. Elbisesini hiç sevmedim. Ben öğretmen olduğum zaman, çok güzel giyineceğim. Neyyire hala, "Herkes giyinmesini bilmez" diyor.

Hicret kızardı, bozardı.

Hicret: — Fosfor, fosfor birtakım bileşiklerdir...

Gel de gülme.

Öğretmen: —Yalnız olarak fosfor, beyaz fosfor nasıldır?

Ben kalksam! Akşam su gibi çalıştım. Berni'nin çok uykusu vardı, iyi çalışmadı. Şimdi yüreği, güm güm atıyordur.

Öğretmen: — Başka birisi gelsin.

Pehlâne kalktı. Sınıfın kimyacısı. Bomba gibi patladı. "Kimyager, simyager" diye bir şeyler anlatıyor. Öğretmen put sanki. Kimse duymasın ama, şey... Ama, acele kanılar yanıltır insanı... Ah! Yeni sinemada Manon Lescaut oynuyor. Acaba gidecek miyiz! İnşallah bizim görebileceğimiz gibi bir filmdir. Sinemaya gitmeyi çok seviyorum. Ama gece dönerken landon bulamazsak çok zor oluyor. Otobüsler o saatte işlemiyor, donuyoruz. İyi ki Mahir amcayla, Neyyire hala da sinemayı çok seviyorlar.

Pehlâne: — Kırmızı fosfor ise... Son zamanlarda... parafine batırılmıştır... Uçları ise...

Ayhan, az önce yaptığım resimlere bakıyor.

Ayhan: — Neydi kız o?

Ben: — Ne neydi?

Bravo Pehlâne. Gırıl gırıl anlatıyor.

Ayhan: — İyi; bu kadın konuya önem veriyor.

Ayhan dudaklarını uzatmış, gözlerini açmış, dinliyor.

Öğretmen: — Yazar mısınız?

Pehlâne yazıyor:

Pehlâne: — CA (PH. O4)

Hele şükür, öğretmen kımıldadı.

Ayhan: — Bak pabuçlarıma. Yeni. Nebahat'inkinden.

Ben: — Hazır mı aldılar, yaptırdılar mı?

Ayhan: — Yaptırdılar. Ayakkabılar on lira olacakmış, biliyor musun?

Ben: — Yok, yüz lira.

Ayhan: — Görüşürüz!

Ben: — Görüşürüz!

Pehlâne anlatıyor:

— Nebat bundan. Mono kalsiyum fosfat... gübredir. Bunlardan apatit... Toprakta bulunur.

Aman yarabbi! Öğretmen hiç yerinden kımıldamıyor. Ben olsam yerimde duramam.

Ayhan'la bozuştuk. Fosforun devrini dinliyormuş. Ben konuşturunca kaçırmış. Ben ona, "Ee, tatsız adam" dedim. O da bana, "Sen çok tatlısın" dedi.

Handan: — Kadın karşısında dikildi kaldı.

Sınıf uğultulu. Öğretmen döndü, baygın baygın sınıfa baktı.

Meliha: — Bu ne yazıyor? Not mu tutuyor?

Ayhan: — Aah, sınıfta olup biteni.

Berni: — Şadiye dün sen bizim kapının önünden geçtin, ablanla.

Süheyla, öğretmenin karikatürünü yapmış. Öyle benziyor ki. Gülüyoruz. Bugün çok sevinçliyim. Akşama Neyyire halayla, Mahir amca, hiç bilmediğimiz, çok güzel bir Alman tatlısı hazırlayacaklarmış, fırında. Bu akşam bulaşık sırası bende. Berni sandalyeye oturur, benimle konuşur. Ben bulaşık yıkarken, ağzımı burnumu oynatıyormuşum. Berni çok gülüyor. Ama o da toz alırken, suratını acı yemiş gibi buruşturuyor; bir sildiği yeri yüz kere siliyor. Ben de, "Deli saraylı" diye alay ediyorum.

Yılbaşı tatilinde, yün örmeyi öğreneceğiz.

Nebahat: — Meli ne yazıyorsun?

Ben: — Hiç.

Herkes ne yazdığımı merak ediyor. Uğultu arttı. Öğretmen, "Lahavle!" der gibi sınıfa baktı.

Ayhan: — Ay ne biçim öğretmen. Böyle de çok sorulur mu? Pehlâne, Pehlâne bıyığını sil. Meli bak, tebeşirden bıyığı var.

Önde Berni'yle Süheyla, gülmekten kıpkırmızı olmuşlar. Acaba neye gülüyorlar?

Öğretmen: — Arsenik hakkında bildiklerinizi anlatır mısınız?

Hoppala! Kızı çalışkan buldu. Biraz da biz kalkalım.

Ayhan: — Ay ne dert şeymiş. Bu da formüle önem veriyor. Anladık artık bunu da.

İnsaf canım. Hele şükür Pehlâne oturuyor. Kıpkırmızı olmuş.

Ayhan: — Yaşa Pehlâne, yaşa...

Zil çaldı. Aa, aman Yarabbicim, öğretmen şaşı. Hah yazık be. Tuh! Şerafettin yoklama yapıyor Berniii...

Canım defterim, işte böyle, radyoda, dur bakayım hangi istasyon? Sofya. Sofya'da çok güzel çigan müziği var. Neyyire hala kahve pişiriyor mangalda. Tatlı, üf üf üf bir şeydi. İstersek biz de sütlü kahve içebilirmişiz. Berni pişirecek. Mahir amca, gazetesini okuyor. Sütlü kahvelerimizi içtikten sonra, tarih çalışacağız. Berni tarihi çok seviyor. Oda sıcacık. Sobanın arkasındaki bu küçük sedire otururak düşe dalmayı çok seviyorum. Tuna büyümüştür. Artık, ba... ba, a... ba diyormuş. İnşallah, artık annemin başka bebeği olmaz. Neyyire hala çok kızıyor. Ben de hak veriyorum. Çocuk yetiştirmek kolay mı? Ya, Neyyire hala olmasaydı, bizim halimiz ne olacaktı.

Sütlü kahvelerimiz pişti. İyi uykular canım defterim. Gözlerinden, hayır yanaklarından öperim. Hoş çakal.

Meli.

Önce yataklarına alışmışlardı. İlk günler, bir orada kendilerini özgür buluyorlardı. Sonra yavaş yavaş, mutfak masasına, sobanın arkasındaki sedire alıştılar. İlgileri ağır ağır eve yayılmaya başladı.

Evde elektrik olduğu halde, Neyyire halanın geceleri idare lambası yakması onları çok duygulandırıyordu. Neyyire hala, zaman zaman onlara kendi hayatını anlatıyordu. Şimdi onlar, bu küçük idare lamba-

sı gibi bir lambanın, çok eski yıllarda, Anadoluhisarı'nda bir evin geniş merdivenlerinden birinde yandığını biliyorlardı. Merdivenlerden yukarı katlara, denize açılan pencerelere, deniz kokulu gökyüzlerine çıkılıyordu. Neyyire hala, başında papazi topuz, gözleri sürmeli, kanun dersi alıyordu...

O anlattıkça, çocuklukla, genç kızlık arasında bocalayan iki kız, ağızları hafifçe aralık, gözleri dalgın, 1910'lara giderlerdi. Beşiktaş'ın Akaretler semtinden kanun sesleri gelirdi. Uzak, serin sofalarda, alaturka şarkılar söylenirdi: Köşkün köşküme karşı... Bazen bu şarkılardan birini öğretirdi onlara Neyyire hala, sigaradan kalınlaşmış sesiyle. Örneğin, sallasana sallasana mendilini... Mahir amca; tam armonyumun başında notaları karıştırırken, onlar gülmelerini zor tutarak, birbirlerine bakar, sessizce üç sayar, birden başlayıverirlerdi: Sallasana sallasana mendilini... Mahir amca, gözlüklerinin üzerinden bakar, gülümser, sonra o gece oturur, onlara şarkı söylemenin ne demek olduğunu bir kere daha anlatırdı. Rüzgârda çamaşırlar uçuşurken, bobiCİKLER bobiCİKLER; hav hav havlarlardı. Tango çarşaflı hanımlara gelince, onların gözleri süzülürdü: Kâtip kölen olayım, sevdiğimi bana yaz..."Piyano piyano..." derdi Mahir amca.

En sevdiği makam, saba makamıydı Neyyire halanın. Mezar taşına bir şarkının yazılmasını istiyordu: Hâlâ kanayan kalbimi aşk ateşi dağlar.

İki kız, Fatih-Beşiktaş tramvayıyla Beşiktaş'a iner, ağır ağır Akaretler'e çıkarlar. Yüz adım yürürler, yok hayır, Maçka'ya çıkmadan onların aradığı. Sağdaki kâgir ev. Eski zaman evi. Hacı Hüsamettinzadelerden Abdullah beyin evi. Bir tek kızları var, Neyyire... Eski İstanbul'un eski Akaretler semtine, yatsı namazlarına, kış gecelerine bir ses, gizliden gizliden fısıldardı: "Abdullah beyin Neyyire, biraz hafifçe çıktı. Tango çarşaf onda, peçe kısa, gerdan meydanda... Kanun dersi bitti, şimdi de piyano... Neyyire, saçlarını sarıya boyatmış... Neyyire, 'muallime' olacakmış... Neyyire, Hayrettin beyin Almanya'dan gelen büyüğünü seviyormuş... Neyyire, karasevdaya tutulmuş. Neyyire, sabahlara değin kitap okuya okuya, insan içine çıkmaz olmuş... Ya! Misafir gelince çıkmıyormuş. Neyyire, görücüleri kapıdan çevirmiş! Neyyire, kanun dersi, usul dersi verecekmiş. Neyyire..."

İki kız, merakla döner, Neyyire halaya bakarlardı: "Ah, sizi çok

merak ettik. Bakın bakalım yüzümüze. Oo, gözleriniz koyu kahve, ağzınız çok anlamlı. Mona Lisa'yı anlattı bize öğretmen. Hep ağızlara bakıyoruz kaç gündür. Yüzünüzün ne hoş bir solukluğu var. Kimsede sizin saçlarınız gibi topuz yok. Hani o filmdeki, İspanyol kadınınki gibi. Siz altı aylık sevmiyorsunuz değil mi? Evet, kıvır kıvır... O zaman da hep böyle kolalı dantel yaka takardınız herhalde...

— Aa!.. Demek âşık olmak ayıp değil?

— Elbet değil. Bu Tanrının işi. Herkes âşık olamaz ki... O ilahi bir duygudur.

— Ama Neyyire hala, oğlanlardan mektup almak ayıp değil mi?

— Bizim sınıfta üç tane kız var. Üçü de oğlanlara mektup yazıyorlar.

— Onlar bizim kardeşimiz oysa, değil mi ama, Neyyire hala?

— Size yazmazlar zaten. Onlar yazacak adamı bilirler.

— Zaten yazanlar da koca oğlanlar. Hep iki yıllıklar.

— Ama, o kızın biri öyle adi bir kız ki... Neyyire hala bir görseniz, tayyarecilere falan da, hep yazıyorlarmış.

— Ama Jülyet adi değil, değil mi?

— Ah canım! Ne hoştu o film değil mi?

— Neyyire hala, Romeo ile Jülyet de birbirlerine âşıktılar ama, onlarınki... hem zaten onlar büyük.

— Sen büyüyünce olacak mısın?

— Aa, Meli! Neyyire hala şuna bir şey söyleyin.

— Ama, Neyyire hala, bu güzel. Buna hemen aşık olurlar.

— Sen çirkin misin?

— Tabii. Geçen gün, bir kız var, Asuman, ona kopya vermedim diye, bana, "Sarı çıyan" dedi.

— Halt etmiş! Terbiyesiz. Seni birkaç yıl sonra görsünler bakalım. Hem güzellik para etmez. Hanım kadın olmak, kendini satmak, oturup kalkmasını bilmektedir, hüner.

— Çarşıya çıkınca ama, herkes Berni'ye bakıyor.

— Hiç de değil!

— Tabii.

— Aman! Neyyire hala! Baksanıza Meli'ye.

— Ne yapalım, sen prensessin.

— Ama beden eğitimi öğretmeni de sana ne dedi? Bir keçi gibi inatçı ve sevimliymişsin. Zarifmişsin. Bayılıyormuş senin canlılığına.

— Aa, ezberlemişsin. O da âşıkmış biliyor musun? Neyyire hala bizim beden eğitimi öğretmenini bir görseniz, öyle hoş ki. Bir tayyareciye âşıkmış.

— Eh, inşallah muradına erer.

— Aa!

— Ne gülüyorsunuz, elbet. Gençlik. Büyüyünce sizin de başınıza gelecek.

— Aa, Neyyire hala!

— Hadi hadi, yan cebime.

— Aşkolsun!

— Ben hiç evlenmeyeceğim ama, Berni evlenir.

— Ya evlenir! Ne biliyorsun?

— Sen güzelsin.

— Sen çirkinsin!

— Ben okuyacağım.

— Yok ben okumayacağım.

— Hadi hadi bakalım. Ben şaka yapıyorum. Hele bakalım bir liseyi bitirin, adam sırasına girin önce; zaten yüksekokulu okumazsanız, hakkımı helal eder miyim bakalım ben size? Benim hevesim kursağımda kaldı. Tanrı çocuk da vermedi. Siz bari okuyun da, gözüm açık gitmeyeyim.

— Hadi biraz daha anlatsanıza Neyyire hala. Sonra ne oldu o anlattığınız kadın?

"Aa, demek öyle! Neyyire hala, ben de hiç yalan söylemem. Demek siz hiç kimseye aldırmazdınız ha? Ya! Elbet. İnsan bir işin doğruluğuna inanmışsa, kimsenin ne söyleyeceğini düşünmeden dilediği gibi yapar. Mahir amca da öyle diyordu geçen akşam. Ovvvv! Şu bitişikteki kadın, hani, yüzbaşının karısı, ne biçim değil mi? Hep dedikodu yapıyor. Biz hiç dedikodu yapmayız arkadaşlarımız arasında, değil mi Meli? Bir görseniz, öyle pis ki onların evi Neyyire hala. Kapılar yağ lekesi içinde. Yerde bir kilim serili, püfff! Hele bir mutfakları var, öööööö! Çocuklarının da hep sümükleri akıyor. Elbet. Ben de öyle düşünüyorum. İnsanın önce iç çamaşırları temiz olmalı. Evet! Ben de o kızı hiç sevmiyorum. Bir defa tembel. Sonra önlüğünün arkası, değil mi Berni, artık beyazlaşmış neredeyse. Hep bacaklarına ayıp ayıp şeyler yazıyorlar. Sınıfta da işleri güçleri roman okumak. Hem hep terbiyesiz

romanlar. Öyle mi? Demek annemi kucağınızda uyuturdunuz. Ama siz de o zaman çok küçükmüşsünüz. Neyyire hala biz sınıfta çok gülüyoruz diye... Oo, oo, ama, görseniz bir oğlan var, Bilâl, öyle komik çocuk ki. Ben Bilâl'i çok seviyorum. Öyle tuhaf kız ki o, görseniz. Ben seviyorum, dedim diye, hemen fenaya çekti. Öyle kızdı ki Meli, az daha öğretmene söyleyecekti. Ben de bir Bilâl'i, bir de Remzi'yi seviyorum. Bilâl Erzurumlu, bize hep, "Gız bacı" diyor, gülüyoruz. Elbette, iş arkadaşlıkta. İnsanın kızlar da arkadaşı olur, oğlanlar da. Aa, neden Anadolu ağzı olsun? Erkek diye büyüklere denmez mi? Öyle mi? Sahi? Hiç bilmiyorduk. Ben çarşıdan geçerken, kahvelerin orada hep Bilâl'e rastlıyorum Neyyire hala, konuşuyoruz. Birbirimize ders falan soruyoruz. Beni güldürüyor. O kız var ya, hani demin söylüyorduk, Melek, o görmüş. "Anlayalım kızım?" diyor bana. Terbiyesiz. Bilâllere Erzurum'dan, cevizli sucukla, köftür gelmiş. Sahi mi? Köftür de bilinmez miymiş! Ne tuhaf. Bize de getirecek. Alabilir miyiz? Ayıp olmaz, değil mi Neyyire hala. Ne iyi..."

Mutfakta iş yaparken, ille bir şarkı mırıldanırdı Neyyire hala. Eski İstanbul'u andıran şarkılar. İdare lambası için, "Bu idare lambası, benim gençliğimden bir parçadır" demişti.

Turan Berni'nin idare lambasına takıldıkça Berni hiç sesini çıkarmaz. Doluksar kalır. Anlasın ister Turan, ama Turan anlayamaz. Bunu Berni de bilir.

Bu bahar başında bir gün, Berni'nin Korsan Çıkmazı'nda, pencereleri güneşe karşı açıp oturdular Meli'yle. Yaz günleri insanı bezdiren öğle sonu güneşleri, baharda nasıl sevilir. Sapsarı bir güneş, tomurcukların diriliği, her şeyde bir koyu yeşil, bir açılmaya, kabarmaya, sevinmeye, taşmaya hazırlanış. Üçümüz de böyle düşünüyorduk, pencerenin önünde. Meli'nin sırtında, kalın bir balıkçı kazağı, Berni'nin omuzlarında, solmuş gülrengi bir şal vardı.

O gün, hava kararırken biz gene pencerenin önünde oturuyorduk. Büyük bir özleyişle geçen günleri, saatlerdir konuşmuşlardı. Sonra bir dönüp arkalarına baktılar ki, bütün masallarda olduğu gibi, bir arpa boyu yol gitmişler. İkisinin de yanakları kızarmış, gözleri kısılmıştı. Çocukluklarını düşünüyor, konuşuyor, tartışıyorlardı. Yıllardır ağlıyorlardı. Ağlayacak ne

çok şeyleri vardı. Ağlaya ağlaya bitiremiyorlardı. Kimseye göstermeden, sessizce, yumruklarını ısırarak, alınlarını ovarak, ağlayıp duruyorlardı.

Meli dalgındı. Tırnağının ucuyla, pervazdaki yağlıboyaları kazıyordu. Berni, başını koluna dayamış, pencerenin kenarına yaslanmıştı. Bir ara, gülümseyerek, yavaşça:

— Nasıl da gülerdik oysa, dedi. Ne çocuktuk. Hani nasıl başımızı yorganın altına saklardık, Neyyire hala duymasın diye.

Meli de gülümsüyordu. Bir zaman sustular. Sonra gene Berni:

— Çocukluğumuz güzel geçti, dedi. Güzel sayılır. Oysa Turan kötü bir çocukluk yaşamış. Onun için birçok şeyleri anlamıyor. Anlamıyor değil, anlıyor da, duyamıyor. Duyguları, düzelmemecesine bozulmuş bir kere. Bizim çocukluğumuza karşı bir hıncı var sanki. Ben kimsesiz olsaydım, acı çocukluk anılarım olsaydı, bana öyle geliyor ki, o zaman beni daha çok sevecekti. Benim anılarım karşısında, o kendini daha çok yoksul, daha yalnız buluyor. Fakirin zengine duyduğu hınç gibi bir şey sanki. Ben, örneğin, hıçkırarak ağlıyorum değil mi? Suratı taş kesilerek beni seyrediyor.

Bir gün çok içmişti. Şurada sedirin üzerinde yan yana uzanmıştık. Birden döndü, beni her zamankinden bambaşka bir biçimde sevmeye başladı. Hani sen dersin ya, "Adnan bazen beni, sanki çocuğunu sever gibi seviyor" diye. İşte öyle. Çocuğunu sever gibi, içi titreyerek. Benden, beni üzdüğü için, inadından kızdırıp ağlattığı zamanlar için özür diledi. Baktım gözlerinden yaşlar süzülüyor. Nasıl bozuldum bilemezsin. O zaman çocukluğunu anlattı. Daha önce de şöyle birkaç cümleyle anlatıp geçmişti. "Beni kimsesiz bil, olsun bitsin" derdi, biliyorsun. O akşam anlattıklarından ben şunları çıkardım: Bir gün bize hani kürklü bir kadın gelmişti, hatırladın mı? Hiç de sağlam ayakkabıya benzemiyordu. Turan'ın teyzesiymiş. O gün Turan kıyametleri koparmıştı. Bize işe gelen Zeliha hanım tanıyormuş meğer onu. O gün o da bizdeydi. Bir gün bana, "O kadın sizin neyiniz oluyor?" diye sordu. Ben de bir önseziyle, "Hiç Turan'ın çocukluğunu tanıyormuş da" demiştim. Zeliha

hanımın anlattığına göre, kadının Feneryolu'nda bir köşkü varmış. Zeliha hanım birkaç kere, oraya işe gitmiş. Kadın çok zenginmiş. Bir de oğlu varmış, hazır yiyici. Evlerinde geceli gündüzlü kumar oynanırmış. Ben Turan'ın ara sıra sözünü ettiği şeyleri, oradan buradan duyduklarımı ekleyip birbirine, Turan'ın babası ölünce, annesiyle bu zengin teyzenin yanına yerleştiklerini, annesinin orada bir hizmetçi gibi çalıştığını çıkarmıştım. Anneannesi de oradaymış. O gece Turan'ın anlattığına göre, geceleri annesiyle anneannesinin koynunda yatarmış. İki kadın da kalm hırkalar giyerlermiş yatarken. Anneannesinin kalın yün çorapları kaşındırırmış hep çocukcağızın bacaklarını. O iki kadının arasında, mutlu çocukluk uykuları uyumamış. Annesi hep inlermiş yorgunluktan. Sessiz, zavallı, sönük bir kadınmış. Anneannesi de durmadan öksürür, uyandırırmış çocuğu. Teyzesi Turan'ı hep, "Aman bu oğlanın sümükleri!" diye kovarmış, o sokulmak, bu süslü teyzenin kendisini sevmesini istedikçe.

Sonra nasıl olmuşsa olmuş, galiba kaptan bir amcası var ya Turan'ın, o, çocuğu alıp yatılı okula yazdırmış.

Berni sustuğu zaman, burnunun kenarlarından çenesine doğru inen, o iki bezgin çizgi, keskin bir çizilişle çekilmişti. Şimdi daha iyi anlıyordu, Turan'ın elektriği olan bir evde, her akşam bir idare lambasının yakılmasını anlamayışını... Sonra gene anlatmaya başladı. Anlatmalıydı. Katılıp kalıyordu içinde bir şeyler. Yalnız Meli'ye anlatabilirdi bunları.

Turan her zaman takılır ona:

— Yahu Berni, kaldır şu Meryem Ana kandilini ayak altından. Ya da en iyisi, sen şöyle yap. Duvara Neyyire halanın resmini asalım. Bir de raf yapayım ben ona, bu kandili de orada yak, ha?

Irmakları hep ağır ağır, geçtiği yerlerden hayat fışkırtarak akan Berni, yanakları solarak susar. "Bazı şeyler vardır ki, onlarla alay edilmemeli, şakası bile yapılmamalıdır" diye düşünür. Ama, Turan anlamaz. Berni'yi çileden çıkarmak için kahkahalarla güler:

— Ha Berni? Hadi gel razı ol.

— Sana şaka geliyor ama Turan, bak sahiden kırılıyorum.

— Canım ne var bunda kırılacak? Hem inan ki Berni, bu sana da çok uygun düşecek. Bayılmaz mısın küçük Hıristiyan kızlarına zaten? Evin renkleri de uygun zaten. Şu eve bak, uçuk yeşil, ayva pişmişi, solmuş pembe gülrengi, saman sarısı...

— Ne yapalım canım, ben böyleyim. Ben de senin o, tahta oyuncak renklerinden yılıyorum. Kırmızılar avaz avaz, pembeler cırlak, acı sarılar, türbe yeşilleri, zehir taşı mavileri... Uvvv! Evlere şenlik!

— Ne yapalım kızım, biz senin gibi sırça köşkte büyümedik.

— Ne sırça köşktü ya.

— Bu tam burjuva...

— Turan, ben kırılıyorum dediğim zaman, sahiden kırılıyorum. Ama bir gün... Seninle tartışanda suç zaten.

— Yok canım. Bu tartışma değil zaten. Atışma desen belki...

— Turan kuzum, sen ne istiyorsun benden?

— Senden mi? Hiiç. Biraz limon küfü belki.

— Turan, soğukluk etme. Sabrımı taşırıyorsun. Söylenecek söz çok ama, ben susuyorum. Efendilik bende kalsın.

— Söyle canım, karnın şişer sonra.

— Ben şaka etmiyorum!

— Berni, uzattın ama, hiç takılmayacak mıyız?

— Bunu çok tartıştık Turan. Neyyire halaya söz söyletmem ben. Bazı şeylerle alay edilmez, şaka yapılmaz diyorum sana.

Turan durur. Dudağının kenarını ısırır, susmak ister gelgelelim, Berni'nin rengi uçmuş suratında, bembeyaz bir yabancılık vardır. Berni, birçok şeylerle karşıdadır. Yere basışında, "Ben" deyişinde Turan'ı kızdıran, "Sen sen, n'olmuş bakalım sen sen olmuşsun da?" dedirtecek bir şey vardır. Turan, tutunduğu dallar kırılarak bakar ona. Berni'ye karşı bir sigara yakar o da. Sesi değişir:

— Neyyire halana değildi söylediklerim.

— Onu alay konusu edemezsin.

— Rüküşlüklerin hepsi bence alay konusu olabilir.

— Turan!

— Neyyire halan neden olmasın?

— Terbiyesizlik ediyorsun!

— Hayır. Terbiyesizlik etmiyorum. Fikrimi söylüyorum.

— Bir dağlı gibi kabasın.

— Ben dağlıları severim. Sizin divane kibarlığınızdan yüz kere iyidir.

— Biz biz! Ne istiyorsun bizden anlamıyorum.

— Sizler bence...

— Evet?

— Bırakalım artık.

— Hayır. Başladığımızı bitirelim. Zaten kaç zamandır içimde biriken birçok şey var. Ne olacaksa olsun artık.

— Ne demek istiyorsun?

— Biliyorsun!

— Hayır bilmiyorum.

— Anlaşamadığımız bir sürü şey var. Bunları ortaya koyup açık açık konuşmalıyız. Olursa olur, olmazsa ne âlâ. Herkes başının çaresine bakar.

— Kendimi sana beğendirmeye zorunlu değilim. Ben böyleyim.

— Ben de böyle.

— Sen kusurlusun. Değişmen gerek.

— O neden?

— Benimle aklı başında bir hayat yaşayacaksan elbet. Yoksa istediğini yaparsın. Kim sana karışabilir?

— Neler söyleyip duruyorsun kuzum sen?

— Arapça değil. Ne dediğim açıkça belli.

— İşte buyurun, Neyyire halasından bir söz daha.

— Yahu nedir bu Neyyire halayı usuna ağı edişin senin?

— Bu da Meli'den.

— Turan, asabımı bozuyorsun. Gene domuz taşı gibi geçtin karşıma.

— Daha terbiyeli olsan?

— Ben terbiyesizim. Var mı bir diyeceğin?

— Ne diyeyim?

— Allah kahretsin seni. Bir gün, ya çıldıracağım, ya...

— Kendini öldüreceksin!

— Allahım! Yarabbim!

Berni yüksek sesle ağlamaya başlar. Yaptıkları iş ortada kalır. Turan, ayağına dolaşan Cimcim'e, zararsız, hırsı tutulmuş bir tekme indirir. Cimcim bağırır, gider Berni'nin kucağına sığınır. Turan pencereden bakmaya başlar. Bir sigara daha yakar. Berni hem ağlar, hem konuşur.

— Aptalca, sersemce bir iyi niyet. Ko sarhoşu olduğu yerde yıkılsın. Karşındakini kurtaracaksın diye, kendini perişan etmek. Na kafa işte.

— Oh oh, bu güzel işte. Sen mi beni kurtaracaksın?

— Caksın değil, kurtardım. Bir evin, bir kadının, bir çocuğun sorumluluğunu taşımayı öğrettim sana.

— Bak hele!

— O serseri arkadaşlarınla beraber sürünüyor olacaktın şimdi sen de. Hepsi her akşam meyhanelerde, dibi bucağı olmayan tartışmalarda... Dedikodu, bayağılık, aşağılık hepsi onlarda. Bohem hayatıymış. Artist hayatıymış. Laf! Hangisinde insan gibi bir ev kuracak, gece gündüz okuyup çalışıp adam olacak güç var? Bir bataklıkta bir sürü çiftleşmeler. Genelev gibi bir çevre. İnandıkları hiçbir iyi, temiz, güzel iş yok.

— Yeter yeter, bunları duya duya ezberledik artık.

— İyi işte. Bu bataklıktan seni kurtardığıma şükret. Bir tek benim gücüm, benim Neyyire haladan öğrendiklerim, benim adamlığım yetti buna. Senin direnmen de cabaydı.

— Eksik olma. Sen olmasaydın, her gün çorap değiştirmeyi, ağzımı şapırdatmadan yemek yemeyi, kolalı gömlek giymeyi, tırnaklarıma bakmayı, her akşam, yatarken ayak yıkamayı öğrenmeden yaşayacaktım, ne büyük kayıp.

— Öyle değil efendim. İşi böyle alay yönünden alamazsın. Böyle olduğun zamanlar nefret ediyorum senden. Bunlarla beraber, sana düzeni vermiş oldum. Kendinde, çevrende, kişiliğinde düzene girdin.

— Allah kahretsin! Ben de işte böyle Meli gibi konuştuğun zaman, nefret ediyorum senden. Bir kalıptan çıkmış iki kişi. Titizlikleri bir örnek, konuşmaları bir örnek.

— Acıyorum sana.

— Sebep?

— Bilmiyorum.

— İşte buyurun. Bilmiyormuş! Evet, Meli'nin tek ayrılığı, tartışmayı sürdürmeyi bilir hiç olmazsa.

— Ben bilmiyor muyum?

Berni avazı çıktığı değin bağırır: "Ben bilmiyor muyum?" Sonra boşanır:

— Ben söylemiyorum yoksa. Ben Meli gibi, her şeyi birden yakıp yıkıp, yok edecek yaradılışta değilim. Ben sadece, kendimi tutuyorum. Asabımı bozma artık. Ben Meli'den birçok şey öğreniyorsam, o da benden alıyor. Birbirimizi tamamlıyoruz. Meli de bugün, iki ayağının üzerinde sapasağlam duruyorsa, bunu bana borçlu.

— Yok canım. O senin kuruntun.

— Hayır efendim, kuruntu falan değil. Koyvermişti kendini. Ölmek, bilmem ne falan gibi laflar ediyordu. Bilmiyor musun? Bir süre, asabı düzelsin diye bekledim, bir süre nasihat ettim, ondan sonra da vurdum kapıyı çıktım. Kendini toparlamadıkça konuşmayacağımı, aramayacağımı söyledim. İnanmadı. Ama dediğimi yapınca, nasıl çaresiz kalıp kalkındı. Hepiniz lalapaşa, eğlendiriyordunuz onu. Onu da, seni de, Neyyire hala, ondan bize geçenler kurtardı. Bunu böylece bilmiş ol.

— Kurtarılmak! Kalorisi hesaplanmış çorba içerek...

— Hayır! Sorumluluğu olan bir hayatı sürdürerek, insanları sevmeyi, anlamayı, hoş görmeyi öğrenerek, ne olursa olsun, ille de bir işe yarayarak kurtulmak. Aptal yok senin karşında, ne söylediğimi bilirim ben. Aklımın erdiği işi söylerim. Düşünüp inandığımı söylerim. Beni böyle ağlatman için bir hıncın olmalı bana. Neyse istediğini söyle de, bitsin bu dert artık.

— Hiçbir istediğim yok. Ne senden, ne başkalarından.

— Derdin başı bu zaten.

Berni tükeninceye değin ağlar. Turan sigarasıyla susar.

— Hadi yeter artık, sus bakalım.

— Seni ilgilendirmez.

— İlgilendirmez ama, gene de sus artık. Gözlerin bozulacak.

— Susmayacağım.

— Peki susma.

— İstersem susarım, istersem susmam.

— Elbette.

— Anlaşamayan iki kişi ayrılmayı uzatırsa, böyle gülünç olur işte.

— Estağfurullah!

— Bu alaylı konuşmayı nereye değin sürdürebileceksin bakalım.

— Görenler Allah için...

— Allah mı? Allahın var mı senin acaba?

— Yok!

— Yoksa yok. Benim var.

— Hani şu başın derde girince, nasıldı onun adı bakayım, ha, mayonez yaparken örneğin, bozulmasın diye, dileklerde bulunduğun Allah mı?

Berni susar. Başını çocukluğunda yaptığı gibi, koluna dayayarak, kanepenin köşesine büzülür. Lüleleriyle oynamaya başlar.

Meli gözlerini şaşılatarak, parmağını lülelerden birine sokar. Avurdundaki akide şekerini emerek: "Sen Rozalya'sın" der. "Hani ben bir roman okuyorum ya, işte orada. Prenses."

Bir zaman, Prenses Rozalya'nın kapatıldığı sarayda dolaşırlar. Berni sorar:

— Neden onun adı Rozalya?

— İşte!

— Ama neden?

— Çünkü... İşte! O gâvur zaten.

— Gâvur ne demek?

— Hani bi tane insanlar gelmişti ya, cambazlar? Orada bi tane şey vardı, kız vardı hani, neydi adı, adı, adı, hah, Krişa hani? İşte o, gâvurmuş.

— Ne güzeldi hani mavi entarisi. Boncuklu.

Meli avaz avaz Krişa'nın şarkısını söyler:

— Bayanlar baylar, dinleyin bizi
Şenlendirmek isteriz biz sizi
Laylaylaylom! Laylaylaylom!
En önde güzeller dizi dizi
Ya şu ihtiyarlar!Ah sizi sizi...

Kıkır kıkır gülerler.

— Nasıl oynuyordu şıkır şıkır. Yazık, o neden gâvur?

— Gâvur o.

— Ama neden diyorum ben de?

— Bilmem.

— Gel gidip soralım.

Koşa koşa, Meli'nin annesinin yanına giderler. O bir yandan, maltızda patlıcan kızartır, bir yandan, kucağındaki bebeği emzirir.

— Anne, gâvur ne demek?

— Gâvurlar puta taparlar.

— Puta tapmak ne demek?

— Hıristiyan demek. Hıristiyanlar puta taparlar. Haç biçiminde olur, göğüslerine takarlar.

— Kim Hıristiyanlar?

— Hıristiyanlar işte. Rumlar, Ermeniler falan.

— Ee?

— Aman çekilin başımdan şimdi!

Oradan, çardakta tavla oynayan babalarının yanına uçarlar.

— Macit amca, gâvur ne demek?

— Gâvur mu, ha, bak, al düşeş, beyim düşeş...

— Ha, Macit amca?

— Al bakalım. Gâvur işte bu şeşyek demek. Nasıl beyim?

Ha ha...

— Hadi babacığım!

— Gâvur ne demek önce? Hıristiyan diyeceksin. Biz neyiz?

— !..

— Neyiz yahu biz?

— Türküz.

— Dinimiz ne?

— Hanefi.

— Müslüman kızım. Yani Muhammed'i peygamber tanıyoruz. Hıristiyanlar da, İsa'yı peygamber tanıyorlar.

— Neden Muhammed'i tanımıyorlar?

— Neden mi? Ha, hadi bunu da sonra anlatırım. Bugünlük bu anlattığım yeter. Hepyek...

Işkın ince uzundur, filiz yeşilidir. Üzeri, testere gibi tırtıllıdır. Kabukları soyulur. İçi mayhoştur. İnsanın ağzını kamaştırır. Caneriği

tadındadır. İki küçük kız, önce birbirlerine bakarlar, sonra gider, kereste yığınlarının tepesine çıkarak oturur, soluk doğu güneşine karşı ışkınlarını soyup yerler.

Yıllarca sonra, Neyyire hala çiçekleri sularken:

— Gâvuru Müslümanı yok, der. Bütün insanlar birdir. Bütün insanları Tanrı yaratmıştır.

— Ama, onlar İsa'ya inanıyorlar.

— Eh, küçükken Hazreti Muhammed'i öğrenselerdi, ona inanacaklardı. Hepsinin Allahı var ya.

— Siz Tanrıya inanıyor musunuz Neyyire teyze?

— Tabii inanıyorum. Bizi yaratan O'dur. Yeri göğü, işte bu çiçekleri yaratan O'dur. Bize akıl veren, sağlık veren O'dur. O her yerde hazır ve nazırdır.

— Ama, Müslümanların namaz kılması gerekli. Siz namaz kılmıyorsunuz, oruç tutmuyorsunuz.

Neyyire hala, çeşmenin taşına oturur, ağır ağır sigarasını sarmaya başlar. İnanlı, ama, biraz tutuk bir sesle anlatır:

— Dağdaki çobanlar da aptes alıp namaz kılmazlar ama, ne saftırlar onlar, ne temizdirler. Onlar Tanrıyı bizden çok daha iyi bilirler, severler.

— Ama, Neyyire teyze, neden birçok kimse namaz kılıyor?

— İş namazda değil kızım, iş insan olmakta. Burada namaz kılıp, burada dedikodu yapan nicelerini tanıyorum ben.

— Peki, dedikodu yapmazsa?

— O başka. Namaz, Hazreti Peygamberimiz zamanında konmuş. Arapların yağlı vücutları büsbütün yağ bağlamasın diye. Efendi babam, derin hocaydı. Bize hep anlatırdı bunları.

Meli durur, sınıfa bakar, dudağının ucunu ısırarak susar. Önünde, pırıl pırıl genç çocuk yüzleri, onun gözlerine bakmaktadır. Meli gülümser.

— Çocuklar, bu böyle çabucak anlatılabilecek, kolay bir iş değil. Toplumbilim bilmemiz, tarih bilmemiz gerekiyor. İnsanı yaratılışından bugüne değin izlememiz, uygarlık gelişmesi içinde görmemiz gerekli. Ben size kısaca anlatmaya çalışayım. Din bir yönetim yoludur. Çok eski yıllarda...

Meli, ilk çağlardan alır insanoğlunu, ortaçağa getirir, ortaçağdan kurtarıp aydınlığa çıkarır. Sözünü bağlar sonra:

— Böylece, bütün insanlar birdir çocuklar. Bütün insanları sevmeliyiz. İyi, namuslu, dürüst insanlar oldukça, birbirimizi sevdikçe, Tanrı bizimle olacak.

Sarı kâküllü bir kız parmak kaldırır:

— Siz Tanrıya inanıyor musunuz efendim?

Meli, gene dudağını ısırarak konuşur:

— Bakın çocuklar, insanlar, çok eski yıllardan beri Tanrıya inanmışlardır. Tanrı, açıklanamayan, nasıl anlatayım, dünyanın, insanın yaratılışının açıklanamayışı gibi...

Sarı kâküllü kız, gözlerini kırpıştırarak üsteler:

— Peki ama, efendim, yani siz Tanrıya inanıyor musunuz?

Meli bütün öğrencilerine bakar ayrı ayrı. Yüreğine bir kocamanlık, bir kocaman soluk gelir.

— Ben hepinizi çok seviyorum çocuklar. Bütün insanları çok seviyorum. Çiçekleri, kuşları, insanların uslarıyla kurdukları uygarlığı, seviyorum. Özgürlüğü seviyorum. Tanrı işte bunların tümüdür. Tanrıyı seviyoruz elbette, Tanrıya inanıyoruz.

Sarı kâküllü kız, dudakları titreyerek oturur. Yavaşça, kendi kendine söylenir.

— Ben sevmiyorum. İnanmıyorum da. Tanrı olsaydı, hem annem, hem babam ölmezdi.

Kararmış, boncuk mavisi bir acı gelir, Meli'yle onun arasına durur. Meli'nin sesi durgunlaşır. Az sonra:

— Evet çocuklar, der. Ne olursa olsun, yaşadığımız sürece, Tanrıya, yani insanlığa, uygarlığa, arkadaşlığa, dostluğa inanmamız gerekli. Ancak böyle mutlu olabiliriz. Çevremizdeki kötülükleri düzeltebildiğimiz, düzenlemeye uğraştığımız, birbirimizi sevdiğimiz sürece...

Berni hem bahçeyi süpürür, hem konuşmayı izler. Gülerek söze katılır.

— Ben küçükken, Tanrıyı gökyüzünde ak sakallı bir dede sanırdım.

Neyyire hala, sigarasını tüttürerek başını sallar.

— Bütün çocuklar öyle sanır.

Mahir amca, ince, ufak tefek Mahir amca, "Tanrı musikidir" der. "Musiki Tanrıdır." Sonra neyini alır, üflemeye başlar. Bu küçücük iki kız, halının turuncu çiçeklerine karışır kaybolurlar. Rüyalarında Tan-

rıyı görürler. Tanrı, işkınlarının içinden akan, yeşilin en açığından, mayhoş bir güneştir.

Berni gözünün ucuyla Turan'a bakar. Turan'ın gözleri kısılmış, çene kemikleri sıkılmıştır. Dalgındır. Hiç sesi çıkmaz. Berni için için üzülür:

— Gideceksek, söyle de kalkıp işime bakayım.

— Ferman sultanımızın.

— Alay etme.

Turan kalkar, sigarasını tazeler, ona doğru gelir.

— Sen delisin inan ki...

— Sen?

— Ben aklı başında bir insanım.

— Neden damarıma basıyorsun? Söylemek istemediğim birçok şeyi söyletiyorsun bana.

— Söylemen iyi oluyor.

— Yok canım. Sadece bana kırılıyorsun. Ya da birbirimize kırılıyoruz. Ne sen değişirsin, ne ben. Birbirimizi anlayamıyoruz. Sen beni, cici bici bir hanım kız olarak alıyorsun. Ben düzenli bir insanım oysa. Bu düzen benim soluk alışımdan, yaşayışıma, dünyayı anlamaya çalışışıma değin, her şeyimde, dünya görüşümde... Peki, neden gülüyorsun bakalım şimdi?

Turan gülerek Berni'nin yanına oturur. Çıplak kolunu tutar.

— Neden gülüyorsun? diyorum.

— Gene Meli gibi konuşmaya başladın da...

— Kuzum, ne demek istiyorsun sen, yani ben Meli'ye öykünüyor muyum?

— Hayır. Belki etki.

— Demin de söyledim. Şu ünlü olayda, Meli'yi kim kurtardı o nevrasteniden?

— Sen mi?

— Turan gülme. İnan ki beni çok kırıyorsun. Eğer iş kırmaksa, benim de söyleyecek çok sözüm olur.

— Ha, neymiş senin şu dünya görüşün?

— Bilmiyorum.

"Bilmiyorum" der, susar Berni. İkisi de susarlar. Birbirine yabancı iki kişi yan yana otururlar. Turan sigara içer. O, yoğun

bir iç sıkıntısı ile akan, bulanık bir deredir. Renksizdir. Berni, ellerini seyrederek düşüncesini sürdürür:

"Bak Turan, şunu iyice belle: Ben insanları seviyorum. İnsanların iyi olduklarına inanıyorum. Ben kendimi çok değerli buluyorum. Önce, bütün insanlar iyi diye düşünüyorum. Daha doğrusu, insanlar iyi diye düşünüyorum. Daha doğrusu, insanların çoğu iyi olabilirler, çoğu içindeki iyiliği bilmiyor diye... Ben bunu ta içimde, çok kuvvetli olarak duyuyorum. Buna inanmasam yaşayamam. İnsan gününe bu sevgi ile başlarsa, ne bileyim, anlatamıyorum. Ben tek başıma mutlu olamam. Örneğin ben durmadan düzen kuruyorum. Bu kurduğum düzenle hepinize faydalı oluyorum. Bu düzeni tek başıma, çevreyle tek başıma çarpışarak yapıyorum. Bakkalla ben uğraşıyorum, kasabı ben yola getiriyorum. Şu sokaktaki evlerle ben uğraşıyorum. Çocuklarını sokağa salıveren kadınlarla benim başım derde giriyor. Çocuklara top oynayabilecekleri en uygun arsayı, bin kişiyle tartışarak ben buldum. Sokağın bütün çocuklarını top oyunundan kitaba, ben geçirdim. Ahmet öylece baktı. Sen dudağının ucuyla gülerek, 'Büyük sosyal uğraşlar!' diye alay ettin. Adnan sırtımı okşadı, Meli karşılaştığım zorluklara sinirlendi durdu. Sonuç? Sonuçta ben kendimi mutlu buldum. Siz de çevrenizde bir düzen, bir işbirliği, bir rahatlık bulup, rahat soluk aldınız.

"Çevremdekilere faydalı olmuyor muyum ben? Meli, sen, Ahmet, Nil, Ayşe hepiniz benim çevremde kendinizi mutlu buluyorsunuz. Etkileniyorsunuz. Hepiniz en düşkün, en yıkkın zamanlarınızda beni düşünüp, benim sağlamlığımı düşünüp diriliyorsunuz. Ben kendime inanıyorum çünkü. Ben pahamı bilemedim. Beni tutup, çekip çevirecek biri olsaydın sen, biz neler yapabilirdik. İşte ben mutsuzluk derken bunu demek istiyorum. Neden kahrolduğunu, seni böylesine yıkan şeyin ne olduğunu anlayamıyorum. Tanrıya inanmıyorsun, insanlara inanmıyorsun, çalışmaya inanmıyorsun, sevgiye inanmıyorsun... Oysa ben bırak Allahı, peygamberi, ben insanlara inanıyorum. Çünkü önce kendime inanıyorum. Sevgiye inanıyorum. Seni seviyorum, arkadaşlarımı seviyorum... Nasıl anlatsam sana içimdekileri bilmiyorum ki.

Meli'nin bir etkisi varsa, işte bu olacak. Ben bunları duyardım ama, söz olarak anlatamazdım. Meli'yi dinleye dinleye bu gücü edindim. Söylediklerime bazen ben de şaşıyorum. Ama gene de Meli gibi dört ucu sağlam anlatamıyorum. Bu bizim hayatımızı, kalorili çorba, cilalanmış muşamba, pembe çatılı, yeşil pancurlu ev mutluluğu diye tanımlamak insafsızlık olur. Benim mutluluğum, çevremdekilere bir dayanak noktası olmaya çalışmamda. Bunu bize Neyyire hala öğretti işte. Bilirsin biz çocukken zeytin ne ucuzdu. Gene de biz, bir zeytini ısırarak yemeyi öğrendik bir süre. En zor işleri yaptırdı bize Neyyire hala. Ayağımızın altına bir tel koyar, tahtaları ovardık. Dünyanın çamaşırını, iki leğene karşılıklı geçer yıkardık Meli'yle. Biz durmadan çalışmanın getirdiği güçlendirici tadı, arkadaşlığı, dostluğu, faydalı adam olmayı, insanlara yardım etmeyi nasıl anlatayım, daha bir dolu olumlu şeyi, işe yaramanın sevincini hep o yıllarda öğrendik. Hep Neyyire haladan. Neyyire hala geri kafalılara, yalancılara illet olurdu. Biz hiç anlamadan, bu yıllar içinde, namuslu, dürüst, dobra dobra insanlar olmayı öğrendik. Öğrendik değil de olduk.

Ama sen neden böylesin, neden hep böylesine, hepimizin sıkıntılarının dışında, daha beter sıkılıyorsun anlamıyorum. Ben sana sadece dişi olarak mı yetiyorum? Bundan nefret ederim. Her şeyi küçümsemeye öyle alışmışsın ki, bir türlü kendimi kabul ettiremiyorum sana."

Berni hep susmaktadır. Tıkanıp kalmış bir ağlayamayış sessizliği sarmıştır çevrelerini. Bir ara Turan konuşmaya başlar. Anlatacağı çok şeyi olan, nerden başlayacağını bilemeyen birinin, anlattıklarını yeterli bulmayışının sıkıntısı, takılışları vardır sesinde:

— Sen haklısın. Seni... Berni, ben seni anlıyorum. Ben senin güçlü oluşunun nedenlerini de anlıyorum. Ben sana göre değilim, onu da... Benim yaşadığım zor günlerde, yaşadığım batak hayatta ben sende olanları yitirdim. Kim bilir, bu sendeki güçtü belki. İnanış ya da... Benim gördüklerimi sen görmedin. Sen insanları benim gördüğüm durumlarda görüp iğrenmedin. Sen kadınları, sen erkekleri, sen batakhaneleri görmedin. Sen aç kalmadın. En güvendiğin adam, cebinden paranı çalmadı. Sen

üniversite yıllarını, ceketinin içinden bir yün atkı koyarak, üç kuruş olan ikinci tramvay biletini bile... Bunlar da değil. Ben tiksindim bir kere. Anamdan, paradan, yoksulluktan, zenginlikten. Asıl bu memlekete bir şey yapılamayacağına inandım ben bir kere. Hiç olmazsa, benim bir yararım olmayacağına. Çürümüş bir... Bütün bunlardan sonra, duygulanışlar bana komik geliyor. Kitaplardan bile... Yok onlar daha duruyor.

— Beni seviyorsun ama, Bora'yı!

— Tutkunum sana. Bu yetersе. Hadi çok konuştuk bugün...

Turan, gözleri dimdik parlayarak ona uzanır, sıkı bir öpüş için Berni'yi kendine çeker. Delice bir öpüş olur bu. Kirazlara kar yağar, kirazlara kar yağar, ama, Berni kime anlatsın, nasıl anlatsın bunu!

Berni yüzyıllarca konuşmuş gibi yorulmuştu.

— Ve içti, dedi yavaş sesle. Bundan güzel bahane mi olur içmesi için. Hiç o akşamki gibi çok içmemişti. Sonra Ahmet geldi. Onunla da içtiler. Uzay-geometri üzerine bir tartışmaya tutuştular. Saatlerce. Sonunda biri bir koltukta, biri bir koltukta sızdılar. Basbayağı sızdılar. Ben de ortalığı topladım, bulaşıkları yıkadım, sonra asabım bozuldu, oturup ağladım.

Meli'nin ağzı sımsıkı kapanmıştı gene. Bir ara dişlerinin arasından konuştu:

— Tanrım! Ne çok ağlıyoruz. Ne çok ağlıyoruz. Bu ne zaman bitecek, o da belli değil. Hem de iyi mimar bu çocuk. Yazık! Geçen gün onun bir sınıf arkadaşıyla tanıştım. O anlatıyordu. Okulda da hep hırçın, hep şüpheci, hep alay eden bir çocukmuş. Belki de, bak ben ne düşünüyorum: Turan büyük işler yapabilmek için gelmiş yeryüzüne ama, o çevreyi bulamamış. Bu çevre onun çevresi değil. Küçük yaşından beri bir ortalarda kalışı var diyorum; hiçbir yere uygulanamamış. Gelişememiş, kavrulup kalmış. İçindeki büyük ateş diyelim, "tabir caizse" onu kavurmuş. Duyguları kavrulmuş. Bizi ancak aklıyla anlıyor. Duygularıyla değil. Alaycılığı bundan. Biz sahiden, onun yanında, ne bileyim, serlerde büyütülmüş gibiyiz sanki.

— Evet yabani bir yönü var. Bazen, Meli, bunları senden başka kimseye anlatamam, bazen seviştikten sonra, sana tanım-

layamayacağım bir durum olur aramızda. Onun bu işi yalnız vücuduyla duyuşunun, duygularıyla katılamayışının hırsıdır bu sanki. Bu eve, eşyalara, çocuklara, bizi ayakta tutan birçok duyguya katılamıyor Turan. Hepsine, hepimize bir uzaktan bakışı, bir alay edişi var. Bu dünya onun için bir taş toprak yığını, biz de üzerinde kıvıl kıvıl pis solucanlarız gibi geliyor bazen bana o konuşurken.

— Ama, benim aldığım pipoya nasıl sevinmişti! Kaybolduğu zaman, deliye dönmüştü bulmak için.

— Gösterdiği en büyük çaba.

— Bir gün de, bak şimdi aklıma geliyor. Bir gün ben geldim, sen yoktun. Baktım soba sönmüş, karnı acıkmış, şaşkın şaşkın üşüyüp duruyor. Ben oturdum sobayı yaktım. Yumurta falan kırıp sofrayı hazırladım. İkimizin de canı sıkılıyordu. Hiç konuşmuyorduk. Üç kere sırtıma çarptı sobanın yanından geçerken. Ben de üçüncüsünde, "Ee, Turan!" dedim. Dördüncüsünde gene çarptı, kızdı. "Hay Allah belasını versin" dedi. Ben, "Bela okuma evin içinde" dedim. Keşke demeseydim. Nasıl kızdı görsen, nasıl kızdı. İkimiz de birbirimize benziyormuşuz, kocakarı gibiymişiz. Kırk saatte bir sobayı yakamamışım. Öyle şaşırdım ki, hiç sesimi çıkaramadım. Meğer sersem ta sabahtan beri açmış. Yaptığı proje beğenilmemiş. Beğenmediklerine değil de, anlamadıkları halde konuşmalarına tutulmuş. Ben bunları bilmediğim halde, bir sabır geldi Tanrıdan, sustum. İkimiz de, bir karış suratla bir yemek yedik görecektin. Tam ben kapları yıkayıp, sobanın karşısına kurulmuştum ki Adnan geldi. Beni evde bulamayınca uğramış. Adnan'ı çok seviyor biliyorsun. Adnan girdi. Önce anlamadı. Bir ona, bir bana bakıyordu. Seni sordu. Sobaya baktı. Çevresini bir gözden geçirdi. Sonunda dayanamayıp sordu: "Neler dönüyor burada?" İkimiz de karşılık vermedik. Üsteledi: "Yahu ne var? Çocuklar falan mı hasta?" Baktım meraklanacak, anlattım ben de. Adnan öyle çok güldü, öyle güldü ki, Turan'a içmek isteği verdi gülüşü.

Meli'yle Berni, saatlerden beri ilk olarak gülmeye başladılar.

— Hatırlıyor musun, sen gece geç gelmiştin çocuklarla. Hani vapuru kaçırmışsın. Soğuk eve geleceğini sanırken, gelip

bizi öyle; portakalların, ızgara balıkların arasında görünce nasıl sevinmiştin. İşte o akşam bir sözü vardı Turan'ın, benim asıl söyleyeceğim buydu ya, sık sık anarım o sözü. Bir, "Ben sizlerin Korsan Çıkmazı'larınızın yabani otuyum, Adnan abi, kantarın topu, Sahir'in dediği gibi" demişti. Bir de, "Meli, yeryüzünde bir damla aydınlık kaldıysa, bu herifler, bu aşağılık herifler ona bari dokunamasınlar artık anlıyor musun? Bu heriflerin kafası ezilmeli, anlıyor musun ezilmeli..." Bu ikinciyi pek anlamamıştım o zaman. Sonradan, hani oradan buradan, bakışlar, sözcükler, cümleler toplar, birleştirir, bir sonuç çıkarırız ya, sonradan anladım ki, benim için gene dedikodu olmuş. O çileden çıkarmış onu. Az daha dövüşüyormuş. Ben seviyorum Turan'ı.

Ya! Turan bir türlü anlamaz, Neyyire halanın evinde elektrik varken idare lambası yakılışını. Minicik bir lambaydı o. Cimcim'in gözleri gibi karanlıkta parlardı. Meli'yle Berni'nin tılsımıydı o.

Meli'nin anı defterine karşı, Berni'nin tanımadığı birine yazdığı mektupları vardı o yıllarda. Yazdığı kimse ruh durumuna göre değişirdi. Ama, son sınıfa geldikleri zaman...

Son sınıfta, Berni'nin Meli'den gizli, yalnız düşlerinde beraber olduğu, düş kişisi bir sevgilisi vardı. Ona uzun uzun yazıyordu:

"Dün edebiyat dersinde Sembolistleri okuduk. Çok duygulandım. Akşam Mahir amcaya anlattım. Bize Almanca şiirler okudu. Ben hep seni düşünüyordum. Gece yarısıydı. Sen bir parmaklığa dayanmış, denizi seyrediyordun. Sigaran, tıpkı bizim Prenses Rozalya'nın –idare lambamızın adını Prenses Rozalya koyduk– ışığı gibi yanıyordu. Büyük kederler içindeydin, o şiirlerde olduğu gibi. Ben denizde yüzerek seni kurtarmaya geliyordum... Sonra müzik yaptık. İki üç aydır, hep Beethoven'i –doğru yazdım mı acaba? Mahir amca yanlış yazınca kızıyor çünkü– anlatıyor Mahir amca. Onun plaklarını dinliyoruz. Geçen akşam ansızın bitişikteki mühendislerle, karşıdaki yüzbaşılar geldi. Biz hemen plakları kaldırdık ortadan. Mühendisle Mahir amca, bir alafranga, alaturka tartışmasına girdiler. Mühendis çok sinirli bir adam. Az daha kavga çıkarıyordu, ama Mahir amca ona uymaz ki. Mahir amcanın dediğine bakarsan alaturkayı iyi biliyormuş. Ama,

Mahir amcanın da iyi bildiğini görünce şaşırdı. İyice anlayamadım sonunda kimin kazandığını. Ne diyordum evet, biz 9'uncu Senfoni'den Uygarlık Şarkısı'nı öğrendik. Neyyire hala da, artık bizimle beraber söylüyor oturduğu yerden. Mahir amca, bize göz ucuyla gösteriyor. Onun hem yün örüp, hem ayağıyla tempo tutarak bir söyleyişi var, bayılıyoruz gülmekten. Güldüğümüzü görünce, "Hınzır maymunlar, hadi ordan..." diyor.

Bu akşam gene seni düşünüyorum. O Almanca şiirlerden birini ezberleyeceğim senin için. Keşke ben de Almanca okusaydım Fransızca yerine. Mahir amca bize, bazen Almanya'da geçen günlerini anlatıyor. Çok hoşumuza gidiyor. Pansiyon kaldığı evi, çocukları, madamı. Sofraya ne zaman haşlanmış patates gelse, onları anıyoruz. Bazen Mahir amca mutfağa girip bize Alman yemekleri hazırlar. Neyyire hala, "Sen orada mühendislik yerine aşçılık öğrenseydin, şimdi bir lokanta açar, zengin olurduk" diye şaka yapıyor. Oysa bizim içimiz zengin. Geçen akşam bir filme gittik. Artistinin adını bilmiyorum. Onu sana benzettim. Ama, Meli 'ye söylemedim. Hiç söyler miyim? Tanrı saklasın. Utanırım.

Ha, az daha unutuyordum. Sana çok önemli bir haberim var. Bu yıl –inşallah takıntısız geçeriz sınavları.– liseyi bitiriyoruz ya, aman Allahım, aklım duruyor; üniversite için İstanbul'a gideceğiz. Dur bak, anlatayım. Meli'yle ben, ikimiz, tek başımıza. Önce, Neyyire hala, "Olmaz öyle şey, oraya çevirtirsin işini" diyordu. Sonra, Mahir amca onu kandırdı. İyiden açıkladı durumu. Biz yalnız yaşamaya, hayatı yakından tanımaya alışmalıymışız. Mahir amca bize güveniyor. İyi bir ailenin yanında bir oda tutulacak. Zaten bir yıldır çarşıya alışverişe gidiyoruz. Bir gün ben, bir gün Meli. Haftada birer gün de yemek pişiriyoruz. Cumartesi birimiz, pazar birimiz. Bu hafta kek yapmasını öğrendik. Öyle güzel kabardı ki... Yalnız biraz yandı. Pasta tenceresini telle ovmak işi Meli'ye düştü. Çünkü o beni güldürdüğü, lafa tuttuğu için yanmıştı kek. Hem söylendi, hem kazıdı tencereyi. Şimdiden, gelecek yıl için, giyeceklerimizi düşünüyor Neyyire hala. "Kızlarımın üniversite çeyizi" diyor. Düşün, kendimizin olan bir odamız olacak. Yemeğimizi falan kendimiz pişireceğiz. Babam iki yıl ödevini Bolayır'da yapacak. Muharrem amca da Çanakkale'ye geçmek için uğraşıyormuş. Emekliye ayrılınca, İzmir'e yerleşecekler. İkisinin de, aklı fikri çiftlik hayatında. Yavuz da askeri okula girmek istiyor-

muş. Kurmaylık derdinde o da. Ben onun doktor olmasını istiyordum oysa. Ben konservatuvara gireceğim. Meli edebiyatçı. Fransızcacı Fransız Filolojisi'ne girmesini salık veriyor ama, Meli istemiyor. Fransızcamız iyi değil diye istemiyormuş. Bana öyle söyledi. Meli büyüyünce romancı olacak. İlk romanına, "Bu romanımı, Berni'ciğime adıyorum" diye yazacak. O zaman, ben seninle çoktan tanışmış olurum. Tıpkı böyle bir evim olacak. Sobanın başında oturup, Meli'nin romanlarını okuruz. O ünlü bir kişi olarak, uzun yolculuklardan dönünce, bize konuk gelir. Birçok ünlü şanatçıyla tanışırız.

İstanbul'u göreceğim için, öyle seviniyorum ki.

Berni masanın üstüne kapanır, saatlerce yazar, yazar, tüketemezdi. Mahir amca, "Yahu Berni, neler yazarsın böyle uzun uzun? Parmakların tutulacak" derdi. Berni kalemi ağzına sokar, Meli'ye bakar, sızlanırdı: "N'apim, Meli durmadan okuyor. Hiç benimle konuşmuyor." Mahir amca, sevgiyle bakardı Meli'ye, "Sen de oku" derdi sonra. Berni omzunu silkerdi: "O roman okumuyor ki!"

Kasaptan gelen etin sarıldığı gazetenin resimli romanını nasıl merak ediyorsa, Molière'in yaşadığı yüzyılı, o zamanın insanlarını da öyle merak ediyordu Meli: "Ya! Demek yeraltında kalmış şehirler var. Aa... ne hoş! Bunları hangi kitapta bulabilirim Mahir amca? Ah keşke ben de, Almanca okumuş olsaydım. Demek Beethoven sağır olmuş. Ah! Ne fena. Bize hayatını okur musunuz Mahir amca? Arabalarla mı gidilirdi Kâğıthane'ye? Ne güzel! Ne eğlenceli! N'olur anlatır mısınız Neyyire hala..."

O bahar gününün bitiminde, sofrayı kurmak için kalkarlarken, Meli şöyle demişti:

— İnsanların neden içtiklerini bazen öyle anlıyorum ki... Anlıyorum ya, yani demek istiyorum ki, bu akşam biz de içmeliyiz. Artık hiçbir şey düşünmek istemiyorum.

Gün ağaracak nerdeyse. Korsan Çıkmazı'nda, alnım apak, rahat oturuyorum. Düşündükçe duruluyorum. Yıllarca uyumuş, dinlenmiş gibi aydınlık kafam. Ama Meli...

Ben yatar yatmaz uyumuşum. Uyku değil de, baygınlık gibi bir şey. Sabahlayacağız demektir bu. Zaten neredeyse sabah ola-

cak. Adnan'ın duymayacağını bilsem, gider balkonda otururum. Kalkmalıyım. Başım geçmiş. Gene de kalkıp yatıştırıcı bir ilaç almalıyım. Çarpıntı fena. Ben hiçbir zaman, tam iyi olamayacağım. Günlük bir benzetme ama, "Kâse-i fağfur" çatladı bir kere. "Iraftaki siniler, el değmeden iniler" diyen, çok sevdiğim bir mısra var. Biz işte o havadaydık, bizden ses almak için tutup tokmakla vurdular. Ne ya. Her neyse... Geçmiş ola diyelim. Üç beş yıl önce, "Ben önemliyim önce" demiştik. Şimdi bunun bilincine vardık. İyi oldu. Bu vuruluş gerekliydi bize zaten...

Rüyamda, Prenses Rozalya'yı gördüm. Berni, onu söndürmemek için, bütün gücüyle uğraşıyordu. Bazen bir rüya görüyorum. Uyandığım zaman, öyle etkilenmiş oluyorum ki, biri bir söz söylese birden anlamıyorum.

Bu gece, hep çocukluğumla, Berni'yle beraberdim. Ne garip! Bir tepenin üzerinden, bizim Akçakadı Mahallesi'ne bakıyordum. Bizim eski, dar, çamurlu sokaklarımız bir yanda; yeni, geniş yollar öbür yandaydı. Biz eski evler, eski adlarlaydık. Handan, Pehlâne, Nebahat, Meliha, Süheyla... Yeni evler, yeni yollar, yeni adlarlaydı oysa: Işık, Su, Erol, Yalçın, Vural, Bora...

Neyyire halanın evi, o sevgili evimiz Mahmutağa Mahallesi, Alaçalı Sokağı, No - 47, eskimişti. Prenses Rozalya, gene eski yerinde yanıyordu. Sofa yarı aydınlıktı. Sabaha karşı simitçiler geçmeye başlayınca, fırlıyorduk yataktan.

Kapının önüne kar yığılmış olurdu. Çarşıya gitmek sırası kimdeyse, o çabucak giyinir, başına atkısını sarar, kalın yün eldivenlerini, çizmelerini giyer, çıkardı. Daha çocukluktan kurtulmamış, pembe dedikleri dünyamıza, İkinci Dünya Savaşı girmişti. Ekmek, vesikayla veriliyordu. Bu bizim için bir çeşit oyundu. Savaş demek, kahvelerin önüne biriken kalabalıkların ajans haberlerini dinlemesi demekti. Kalabalık, insanların korkulu telaşları hoşumuza gidiyordu. Mahir amcanın Almanya'dan gelen gazeteleri, dergileri artık gelmiyordu. Buna karşılık eve, dört beş günlük gazete giriyordu. Bu da, dünyamızın en sevindirici olaylarından biri olmuştu bizim için. Dört beş gazeteden birden, resimli roman, bilmece, artist resmi izlemek ne demektir! Bazen Neyyire hala, bir gazeteyi elinde sallayarak, Mahir amcaya gösterirdi. Resimleri kesile kesile, birbirine yapıştırılmış ince şeritler biçimini almış bir

gazete yaprağı! Öyle komik bir görünüşü olurdu ki, gülmekten karnımız ağrırdı. Evde konuşulan günlük konulara şimdi, Almanya, Hitler, Mussolini, Kurtuluş Savaşı, İkinci Dünya Savaşı, Balkan Savaşı, seferberlik gibi, bizim pek yabancı kaldığımız sözcükler, konular karışmıştı. Mutluluğumuzu gölgeleyecek hiçbir şey yoktu. Biz parlak kozamızın içinden, iri gözlerimiz pırıl pırıl, bön, çocuk, dünyaya bakıyorduk. Tam bir sorumsuzluk, tam bir küçük çocuk havası. Yok! Su, on beşinde, benden, bizden çok ilerde olmalı. Uzun zaman çocuk kaldık biz. Yeni bir savaş konusunda, benim öğrencilerim savaşı, bunun ne olduğunu, kendilerine düşen sorumluluk payını bileceklerdir.

Sabah karanlığında, kapıdan deli gibi gamsız, güleç fırlardım. Daracık, karlı sokaklardan koşarak geçerken, üç yerde dururdum. Birincisi, bir komşumuzun o saatte pencerede olan küçük bebeği için. Camın dışından onu sever, yanaklarına, gülücüklerine öpüşler yollardım. İkinci durakta, kapının aralığında arkadaşım beklerdi. Fırına beraber gitmek için. Üçüncüsü bir ahır penceresiydi. Tahta kapak açıksa, kafamızı uzatır, atlara bakardık. O ahırın kokusu başka hiçbir ahırın kokusuna benzemez. O ilin faytonları da, başka faytonlara benzemez zaten, çocukluk anılarımız içinde. O ilin pazarlarında, tahta kutularda satılan yoğurtlar olurdu. Tahta kutuların rafları vardı. Raflara sıra sıra küçük toprak kaplar sıralarlardı. Yoğurt bu toprak kaplara mayalanırdı. Üzerine de çörek otu serpilirdi. Kara kara örtmelere bürünmüş köylü kadınlar, pazar yerinde küme küme oturur, bu yoğurtlardan satarlardı.

Fırıncı, Berni'yle beni çok severdi. Sabahın ayazlı boz rengi içinde, bizim morarmış yanaklarımızı görünce, ne yapar yapar, kalabalığın içinden bir yerden bize ekmeğimizi ulaştırırdı. Çünkü bizden başka hiç kimse, sabahları okula giderken, ona bizimki gibi candan bir günaydın demiyordu. Biz onun için yerli kızlar gibi çakal değildik. Biz, hani o büyük İstanbul ilinde, emirerliğini yaptığı albayın çocukları vardı ya, terbiyeli, ona "Hüseyin ağabey" diyen çocuklar, işte o çocukların yerini tutuyorduk. Böyle değilse bile, buna yakın bir bağlılığı vardı bize.

Kestirmeden koşarak eve dönerken, bilirdik ki, mutfak sıcacık. Bizim mutfağımızda, savaş boyunca, hiç eksiklik duygusu, yokluk sözü olmadı. Çünkü biz, savaştan önce de, tutumlu bir sofraya oturuyorduk. Zeytin, peynir, süt, çay, kaymak, reçel, hepsi birden gelmezdi sof-

raya. Bazı sabahlar, yalnız peynir yerdik. Bir kalın dilim ikinci ekmek, bir iri parça tulum peyniri. İkinci dilim ekmeğimize yağla bulamaç sürerdi Neyyire hala. Bulamaç yemeyen, bir fincan pekmez içmek zorunluğundaydı. Bulamaç yediğimiz günler, birer bardak da sütlü kahve içerdik. Sütü kahvesiz içince, Berni'nin karnı gurul gurul öter, beni güldürürdü. Zeytin yediğimiz sabahlar, iki bardak çayımız vardı. Kızarmış ekmeklerimize de, yağla portakal reçeli sürülürdü. Pazar günleri, eğer çok sevmişsek üçüncü bir bardak daha içebilirdik. İçimiz yanardı çünkü. Pazar sabahı demek, sofraya cızır cızır gelen, fırınlanmış sucukla kahvaltı etmek demekti. İkimiz de bayılırdık sucuğa. Dumanı tüterek, mis gibi kokarak, kızartılmış sucukla içilen demli çaylar...

Berni de, ben de, Neyyire halanın dediği gibi, topaç gibiydik. Üstelik burada, evimizde görmediğimiz nelerimiz vardı. Yabanlık elbisemiz, paltomuz, ayakkabımız ayrıydı. Bohçamız çamaşır, gecelik, yastık örtüsü, çarşaf doluydu. Kitaplarımız, resim dosyalarımız, koleksiyonlarımız vardı. Oysa biz kendi evlerimizde, taşra illerinin bereketi içinde büyürdük. Sofraya her istediğimiz gelirdi. Bol bol. Ama ikimiz de, hiç iyi beslenmiş çocuklar değildik. Eğitim nedir görmemiş çocuklardık bir de...

Savaş bize, düşünceli bir Mahir amcayla, biraz dalgınlaşan, kahkahası, şarkıları biraz azalan bir Neyyire hala getirdi. Savaşla ilgili haberlerden hiçbir şey anlamıyorduk. İçimizde, uzak, belirsiz korkuyla, merak arası bir duygu vardı. Karartma günlerine, pasif korunma deneyi yapılan günlere sevinçle katılıyorduk. Yan yana pencerenin önüne büzülür, dışarıyı seyrederdik.

— Berni, ya savaş olursa?

— Olsun!

— Sen korkuyor musun?

— Hayır.

— Ya!

— Vallahi korkmuyorum.

— Korkulmaz mı?

— Korkulur.

— Savaşa gireceğiz herhalde.

— Hayır.

— Ne biliyorsun?

— *Bilmem.*
— *İstanbul'a da gidemeyiz o zaman.*
— *Gideriz. Savaş biter o zaman.*
— *Ya, biter mi hiç!*
— *Tabii.*
— *Hayır efendim bitmez.*
— *Sen Hitler'e kızıyor musun?*
— *Çok kızıyorum. Sen?*
— *Ben de.*
— *Acaba madam Anna'yla çocukları bombardımanda ölmüşler midir?*
— *Ah, ya öldülerse?*
— *Mahir amca çok üzülür.*
— *Ben de.*
— *Artık akşamları müzik yapamazlar. Elma pişiremezler.*
— *Sen savaşı seviyor musun?*
— *Evet.*
— *Doğru konuşuyoruz ama, şimdi.*
— *Vallahi. Vesikayla ekmek almak falan hoşuma gidiyor.*
— *Ama bombardıman uçakları gelince?*
— *Biz o zaman hastabakıcı oluruz.*
— *Neyyire hala izin verir mi?*
— *Vermesi gerekir. Memleketimiz için zorunluyuz buna.*
— *Ne güzel! Beyaz kep giyeriz.*
— *Ya bomba bizim eve düşerse?*
— *Deli.*
— *Ne gülüyorsun, düşemez mi?*
— *Üf, benim canım sıkılıyor.*
— *Benim de. Macit amca da savaşa girer.*
— *Ah! Sahi.*
— *Ne fena be! Neden savaş oluyor sanki?*
— *Ben savaşı hiç sevmiyorum. Barbarlık.*
— *Nee?*
— *Barbarlık diyorum. Neden gülüyorsun?*
— *O, Mahir amcanın sözü.*
— *Olsun. Savaş olursa okullar da kapanır.*
— *Ay Berni! Tanrı saklasın.*

— Kapansın daha iyi.

— Evet çok iyi. Koca boyumuzla, yirmi, yirmi beş yaşımızda lise öğrencisi.

— Yok yüz yaşımızda!

— Elbet. Savaş bakalım kaç yıl sürecek?

— Yüz yıl.

— Yüz Yıl Savaşları gibi. Söyle bakalım, Yüz Yıl Savaşları, kiminle kimin arasında oldu?

— Aman dur şimdi. Zaten canını sıkılıyor.

— Tanrı Hitler'in canını alsın.

— Sözde Almanya'ya gidecekti Mahir amca.

Bu konuşma böyle sürer giderdi. Aman Tanrım! Nasıl bomboş, çocuklardık.

Kocaman, ucu sonu belli olmayan bacaların, sokakların, çatıların, gazeteci çocukların, tren düdüklerinin gürültüyle doldurdukları bir ilin, bir koca İstanbul ilinin ortasına getirip koydukları zaman bizi, gene böyle bön, böyle çocuktuk. Oysa nasıl güveniyorlardı bize. Yok, bu güveni boşa çıkarmadık. Çıkarmadık ama, çok pahalıya geldi bu acı bize. Çok acı çektik sahiden...

Bir apartmanın çatı katındaydı odamız. Tıpkı okuduğumuz romanlardaki gibi. Odamızı Mahir amca yerleştirdi. Şimdi düşünüyorum da, madam Anna'yı andıran bir hava vardı odamızda. Ama mutfak Neyyire halaydı. Kutular, şişeler, tavalar, küçücük küreğimiz, maşamız, çiçekli tabaklarımız, yazın işlediğimiz peçetelerimiz, mektup zarflarımız... Düşlerimizde bir mavi deniz vardı ki... Tanrım, bir mavi denizdi işte kocaman. Büyük büyük, güneşli papatyalar, beyaz deniz kuşları...

İlk günlerimiz, birbirimize, uzun uzun, bütün ayrıntılarıyla, yeni çevremizi anlatmakla doluyordu, sabahlara değin. Konservatuvar ve Edebiyat Fakültesi. İstanbul'da doğup büyümüş, orada okumuş kızların yanında, bizim bir çakal görünüşümüz vardı şimdi. Ben yırtıcı, acı dilli bir çakaldım. Berni insana uslu uslu, bembeyaz, dalgın bakan bir çakal. Ben daha, bana dokunmayı düşündükleri anda, kırar, parçalar, uçurur, yok ederdim. Berni öylece, sabırla, duyguları yüzünden belli olmadan dalgın bakardı. Bakar bakar, sonra o bembeyaz elini, kaldırıp indirir. Ortada bir şeyler ezilir, yamyassı olur, bozulur kalır. Berni, hiç aldırmaz. Elini silkeler, işini sürdürür.

Nasıl da ayrı ayrı yaradılışta, birbirinin tıpatıp örneği iki kişiyizdir şu Berni'yle!..

Kızlara, dudak boyayışlarına, sigara içişlerine, gözlerimi açarak bakardım. "Ya!" Ders biter bitmez eve dönerdik. Önce kim gelmişse yemeği o hazırlardı. Yemeğimizi yer yemez, ışığı söndürür, camın önündeki, Mahir amcanın gaz sandıklarından yaptığı küçük sedire oturur konuşmaya başlardık.

— O, ortadaki büyük salon var ya, işte orada, hani yeşil örtülü büyük masa var... Ha, işte, kızın biri onun üzerine oturmuş, bacak bacak üstüne atmış, öbür kızlar da çevresini almışlar. Biliyor musun, kızların tümü kadın gibi. Dudağını boyamayan hiç yok gibi. Bir ben, bir de bizim sınıfta iki kız var, onlar. Ama, o kızlardan biri, az daha Tokat Lisesi'nden kovuluyormuş. Bir oğlanla konuşuyormuş falan... Topuklu ayakkabılar, çantalar. Asıl İngiliz Filolojisi'nde bir kız var, ah, öyle hoş bir kız ki. Anlatamam sana. Çok hoş kız canım. Kumral, uzun, incecik bir kız. Gözlüklü. Keşke benim de gözlerim bozulsa. Bayılıyorum gözlük takanlara. Kız hiç kimseye aldırmıyor. Hiç arkadaşı yok galiba. Gidip rıhtımda oturuyor. Ya denize bakıyor, ya kitap okuyor.

— Masada oturan kızı anlatıyordun.

— Ha. İşte o kız ne dedi biliyor musun? "Aptal bir gence varmaktansa, yaşlı bir çapkını seçerim doğrusu."

— Ya!

Gene gülüyorduk. İki üç ay sonra, gülmelerimize, hafiften bir duraksama, bir tutulma geldi. Bilmediğimiz ne çok şey vardı şu İstanbul ilinde.

İlk mektuplarımız! Bunlar mektup değil de soru listeleriydi.

"...Sinemaya, o size anlattığımız, arkadaşımız Sahir'le gidebilir miyiz? Çok terbiyeli çocuk. İzin verirseniz, bir gün onların evine gidip, ailesiyle tanışacağız. Sizi öyle çok anıyoruz ki, artık o da iyice tanıyor. Tıpkı bizim Bilâl gibi. Bizi çok güldürüyor. Neyyire halacığım, bu ay, paramızdan biraz artıracağımızı sanıyoruz. Onunla Berni'ye çok beğendiğimiz bir ayakkabı var, onu alabilir miyiz? Çok az topuklu. Konservatuvarda bütün kızlar topuklu ayakkabı giyiyorlarmış. Berni'ye çok yakışacak. Ama ben herhalde topuklu ayakkabıyla yürümesini beceremem. Bazı günler, arkadaşlarımızı odamıza çağırabilir miyiz Neyyire halacığım? Eğer izin verirseniz, Sahir'le Mahmut da

gelebilirler mi? Mahmut Sahir'in arkadaşı. Ailesi köylüymüş. Onun için kim olduklarını size anlatamayacağım. Bizi çok seviyor. Rıhtımda oturup konuşuyoruz. Çok geç saatlere rastlayan yabancı dil derslerinde, gelip beni alıyorlar. Eve yürüyerek geliyoruz. Berni'nin dersi her zaman erken bitiyor. Onun için yemek pişirmek hep ona düşüyor, çok utanıyorum. Ama bulaşıkları da hep ben yıkıyorum. Onun elleri piyanoda çirkin görünmesin diye. Yürüyünce biraz geç kalıyoruz ama, yolda çok güzel tartışıyoruz. Sahir'le dil üzerinde çalışıyoruz. Yürüyerek dönmemi istemezseniz bana hemen yazın, olur mu? Mahir amcacığım, ben de sizin gibi yeni çıkan kitapları alıyorum artık. Berni'nin notaları da çok pahalı. Onun için paramızı çok idare ediyoruz. Sakın gıdamızdan kıstığımızı sanmayın.

Neyyire halacığım, burada bizim apartmanın altında bir lekeci var. Adı, Sofiya. Çok sevimli bir yüzü var. Biz her sabah ona, "Günaydın" diyorduk. Bizi çok seviyormuş. Dükkânına çağırdı. Kaçan çorapları çeken bir aleti var. Şapka da kalıplıyor. Ondan çok hoşlanıyoruz. Yalnız biraz açık saçık konuşuyor. Tıpkı bizim Ümmühan nine gibi. Ama, siz Ümmühan nineyi çok severdiniz. Biz de Sofiya ile arkadaş olabilir miyiz?

Mahir amca, Berni diyor ki, konservatuvarda hiç Berni gibi müzik bilgisi olan yokmuş. İçlerinde daha Bach'ın adını duymayanlar varmış. Öğretmeni Berni'yi çok seviyormuş. Berni ona sizi anlatmış. Öğretmeni çok ilgilenmiş. Ayrıca çalıştırıyor. Geçe kalınca, Mahmut'la Sahir gidip alıyorlar. Berni onlara çocukluğumuzu anlattıkça, gülmekten ölüyorlarmış. Geçen akşam ben köfteyle pilav yapmıştım. Onlar Berni'yi getirince, onları da yemeğe çağırdım. Girmek istemiyorlardı ama, ben sizden izin aldığımızı, iki gün önce mektubunuzun geldiğini söyleyince razı oldular. Sofiya da bize pasta getirdi. Neyse, Sahir'le Mahmut'u yeni tanıdığı için çok terbiyeli konuştu da, bizi rezil etmedi.

Neyyire halacığım keşke siz burada olsanız. Bugün çok sinirlendim. Berni hiç aldırmadı ama, ben hırsımdan ağladım. Bizim dört numarada oturanların anneannesi bugün bize geldi. Biraz oturdu. Hani bir yüzbaşının karısı vardı ya, tıpkı onun gibi, dedikoducunun biri. Dört yanı gözden geçiriyordu. Sonra bize, Sofiya'nın ahlaksız bir kadın olduğunu, onunla konuşmamamızı söyledi. Ben de, "O bizim arkadaşımız. Ona fena sözler söylenmesini istemeyiz" dedim. "Siz ca-

hilsiniz, söz dinlemezseniz, oğlum amcanın oğlunu tanıyor, ona haber veririm" dedi. Öyle cinlendim ki... "Amcamın oğlu bize karışmaz! Biz ailemizden izin aldık" dedim ben de. Sonra ne söylediyse cevap vermedik. Çıktı gitti. Giderken de, mır mır bir şeyler söylüyordu. Bize karışmaya ne hakkı var? Bir de size şu amcamın oğlunu anlatmalıyım. Geçen mektupta da yazmıştım ya, sizden adresi alınca bize geldi. Berni de, ben de onu hiç sevmedik. Çok züppe bir oğlan. Hukukta okuyor ama, bize çok kafasız göründü..."

Şu ilaçları koyduğum yeri de bir türlü bulamam. Deli ederler insanı. Ne güzel bir geceydi. Her şey gelir beni bulur zaten. Ne diye sanki, o serseriler çıktı önümüze? Bu sinir iki gün yeter bana şimdi. Düşünmemeliyim...

Amcamın oğlu! Şu serseriler, nasıl rastgele bir girişle hayatımıza girdiler! Bu gece ölebilirdik. Peki yaşayışımız da, böyle rastgele, gelişigüzel bir yaşayış mı? Öyle. Ama, bu nasıl olur?

Amcamın oğlu da, işte bu serserilerin hayatımıza girişi gibi, günün birinde çıkıp gelmişti. Amcamın oğlu! Püh! Amcamın oğlu da kim oluyor canım! Biz anasından, babasından bile kopmuş çocuklarız. Yaşadığımız hayat, bize çok küçük yaşta, kan bağlarının değil, kafa arkadaşlığının asıl olduğunu öğretmişti.

Geçen yıl İzmir'e gitmiştim. Annem beni zayıf buldu. Akşam güneşinde, bahçede güllerin arasında oturuyorduk. Annem, "İyi iyi" dedi. "Su biraz büyüsün, öyle çocuk yaparsın. Biz korunmayı bilemedik. Doğumdur kadını asıl yıpratan. Bak..." sonunu dinlemedim. Karşımda kuru bir kadın oturuyordu. Çorap yamıyordu. Rahatça bana babamla yattığını anlatıyordu. Ona baktıkça, aramızdaki boşluk beni boğuyordu. Hiçbir ilgi duymadığım bir kadın. Yabancı biri bana. Birtakım kızlar, yeni yetişme çocuklar. Kardeşlerim. Şaşkın şaşkın bakıyordum onlara. İçimde en ufak bir kıpırtı, bir duygulanış olmuyordu. Onlar da beni, öylece çıkarıvermişlerdi dünyalarından. Bunun böyle olmasını istememiştik. Bizi Neyyire halanın yanma yollarken, sonucun bu olacağını bilmiyorlardı. Yok canım! İçgüdüleriyle direnirlerdi bilselerdi. Neyyire hala da bilmiyordu. Kendiliğinden oldu bu. Biz Neyyire halayla Mahir amcanın yattığı yatağı,

bir gün bile, bize gecelerini düşündürecek olan dağınık durumuyla görmedik. Oysa benim anne dediğim bir kadın, karşıma geçmiş, diyor ki: "Biz babanla durmadan yattık. Korunmayı bilemedik, ben de boyuna doğurdum." Rahatsız edici bir koku alıyorum dünyaya gelişimden. "Biz korunmayı bilemedik." Lafa bak! Ne zaman aklıma düşse bu söz, ateşim söner. Evimize, çocukluğuma değgin birtakım anılar var elbet. Kendimce, hoşuma gittiği gibi, yeniden düzenlediğim anılar. Bu kızlar, bu delikanlılar. Yok canım! Bunlar değil benim kardeşlerim. Bunların bir sinemaya gidişleri, bir alaturka şarkılara bayılışları, bir enstitüde dikiş dikişleri var ki! Nasıl ayrı dünyalarımız.

Amcamın oğluna gelince. Serseme bakın hele! Ama ne sersem. Allah Allah yahu, kim seni adam yerine koymuş. Peki, sen kim oluyorsun canım?

İşte bu olmadı. Meli, ölü kuşları yaşadığı o zaman parçasına takılmamalı. Bekliyordum. Ahmet'e rastlamasaydı, bilinçaltı, onu çoktan çekip alacaktı kendine. "Fatih'te, B... adında bir kadın, dostuyla BASILDI." Meli dimdik durur. İçinden bir Karadeniz türküsü tutturur. "Hamsi koydum tavaya da, hamsi koydum tavaya da, hamsi koydum tavaya da..." Gülsün mü, ağlasın mı bilemez. İnadına bütün tekerleklerini tersine çevirir. Sonra gene tutturur. "Bir basılmış avukat edebiyatçı, basılmış bir edebiyatçı avukat: Avukat edebiyatçı basılmış. Edebiyatçı, çı, çı, çı, çı, çı..."

Yıllarca önce bir gün, kozunu paylaşmamış mıydı amcasının oğluyla? Ağzının payını vermemiş miydi? Kendi kendisiyle uzlaşmamış mıydı? Peki sonra ne oldu? Hiç! Meli ne yaparsa yapsın, çevresindekilerin kafasında bir soru kaldı: "Bir avukatla basılmış." "Ulan be!" der Sofiya. "Ulan be! romanlara yazmalısın bunları, tiyatrolara yazmalısın. Eşşekoğlu eşşekler, bu iş böyle böyledir, demelisin. Namusumuzun bilmem neremizde olmadığını öğretmelisin, anlıyorsun, hadi."

Bir şey yapamamanın öfkesi bu Meli'deki. İnsanları şöyle omuzlarından tutup bağıra bağıra silkeleyememenin, haykıramamanın öfkesi: "Heeeeeyyy! Uyanın be, biraz toparlanın be! Biraz düşünün be! Düşünmek var ya, düşünmek, işte o. Biraz be! En azına razıyım. Biraz yahu!"

Sınıfın ortasında durur, dalgın dalgın bakar öğrencilerine. "Çocuklar" der. "Düşünmeye alışmalısınız. Çevrenize bakmayı, çevrenizdeki insanları tanımaya, anlamaya..." Konuşur konuşur... Sınıfta iki öğrencinin alnı ağar. Meli görür. Az. Olsun. Yorulur Meli. Ama gene de, "Olsun" der, "bir gün deniz olacağız."

Evet ama işte Meli, zamanlardan bir zaman, gece yarıları balkonlara uğrar, geçmişin bir ucundan tutturup başlar düşünmeye. Tekerlek takılır bir yere; başlar boşuna boşuna dönmeye. Bu yorgun, yıkkın bir Meli'dir. Mutlu bir Meli değildir bu. Bence iş burada işte. Her şeye, insan gücümüze karşı. İş, işte burada. Bu durulmuş, beklemeyi öğrenmiş, deniz olmaya çalışan bir Meli'dir, ama mutlu bir Meli değildir.

Ahmet der ki: "Bu gece tozutuncaya değin düşündüm." Meli de şimdi öyle yapacak, biliyorum. Hikâyesini düşünecek. Bu Meli'nin hikâyesidir. Öyle mi? Berni'nin evlenmesinden sonra, çevresine tek başına yaşayabileceğini öğretmeye çalışan Meli'nin hikâyesi mi bu? Başka çeşit sorulabilir. Meli'yi kurtaran aydın bir eğitim müfettişi mi, kendi gücü mü? İş daha yıkıcı bir sonuca varsaydı ne olacaktı? Bu hikâye, Meli'nin başına gelenlerin hikâyesi mi, yoksa, bir toplumun anlama, düşünme yolunun mu? Kurtuluş, suçlulara verilen acı durumlardan kurtuluş mu, kendinde bir inanışa varıp, güçlenerek kurtulmak mı? Yargıç eline düşse, tutuklu olsa, gene kurtuluşa varabilecek miydi? Özgürlüğümüz rastlantıya mı kalmış? Susacak mıyız, savaşacak mıyız?

İşte bütün bunlardan birine takılacak düşüncesi. Başlayacak düşüncesini sürdürmeye. Bir yere gelip bağıracak: "Kimseye hesap vermeye zorunlu değilim. Değilim efendim." Hikâye buradan başlar. Bırakıyorum Meli'ye.

Ben Korsan Çıkmazı'ndayım Meli. Seni orada bekliyorum.

Kimseye hesap vermek zorunluğunda değilim elbet. Ben önemliyim önce. Kendimle uzlaştıktan sonra. Püh! (Doğru mu bu? Niye sinirlerim bozuk öyleyse hâlâ? Böyle diyerek kaçıyor muyum bir çeşit? Hayır ben sağlamım. Şöyle demeliyim: Sağlam olmam gerek. Peki ne-

ye göre? İşte Ayşe, işte Ahmet, Bilge, Murat, Özün... Hepsi burada. Benim ileri oluşum bir arpa boyu. Ben, "Sağlam olmam gerek" diyecek bir duruluşa varmışım kendimde. Onlar, "Ne olacak, neye yarayacak!" diyorlar. Kendilerinde bulanıklar. Eh, işte bu.) Oyun oynuyorum. Olabildiğince çirkin bir benzetme ama, söylemeliyim. Kedinin farecikle oynaması gibi. Neyyire hala bunu sık sık söyler. Neşeli olaylar içinde söylene söylene, fare burada, dünyanın en sevimli yaratığı durumuna girmiştir bizim için. Ağzımız alışmış hemen, söyleriz. Şimdi farenin yerinde, domuz yavrusuna benzeyen, iri kıyım "dayı bey" var. Kedi de ben olacağım bu hesaba göre. Küçük, sarı bir kediyim ben. Gözlerim çok güzel; çekik, maviş gözler. Adıma da Boncuk, diyelim. Oyun oynuyorum. Bugün için dayı beye karşıyım gibi görünüyor. Aslında düşünmeyenlerin, anlamayanların, düşünmek istemeyenlerin, istediği gibi anlayanların, çevremde dönen, bütün bu dedikodu pıspısçılarının tümüne birden, tümüyle birden oynuyordum. Bunlar, yalnızlığın verdiği acıya alışma, kendine güvenme gücünün kuvvetini bilmezler. Pekişmiş, değer kazanmış, gücünü sınamış bir zamandır benim yaşanmış zamanım. Onlarınki aptalca bir elden kaçırışla dağılmış, tadını kaybetmiş.

Suçlu sandalyesinde oturuyorum. Yerim güzel. Müteahhit Rahşan Koçakoğlu'nun, yüz bilmem kaç bin liralık "Beyaz Villa"sının, büyük "teras"ına açılan kapının tam karşısındayım. İstanbul, denizi, adaları ve... Bu benim için, büyük bir gökyüzü parçası ve temiz hava demektir. Bu "salon"dan, bu pahalı eşyalardan sıkıldım. Pek küçük ayrımlarla, hemen her zengin evinde görülen damgalı eşekler bunlar. İlin, ünlü eşya evlerinden birinin yapısı. Kim bilir nasıl pahalıdır. Kalın, ağır, donuk tümü de. Hiçbirinin birbirini sevmediğine yemin edebilirim. Koltuklar durdukları köşelerin duvarlarıyla anlaşamamış, şöyle rahatça yerleşip kurulamamışlar. Büfenin üzerinde duran Parisli balerin, avizenin şıngıl mıngıl kristallerine bir öpücük göndermek için, ayaklarının ucunda yükselmiş ve sıkıntısından uyuyakalmış. Eşyalar bir karakol odasını hatırlatıyor bana. Komiserle polisler dışarı çıkmış, davalıyla davacı yalnız kalmışlar. O biçim sıkıntılı bir duruşları var. Tedirgin, eğreti. Bu odaya nisan yağmurlarının yağacağı, bu odada düş görüleceği düşünülemez. Bu odada, bir bahar çingenesinin, "Haydi, margarita..." diye bağıran, tasasız neşesi, hiçbir yankı uyandırmayacaktır. Böyle kalın, hantal duracaklar köşelerinde.

Rahşan Koçakoğlu bahçıvanıyla konuşmasını bitirip içeri dönünce, piposunu yakacak, sorgum başlayacak. Şu karşı koltuktakinin, karısı, sayın bayan Koçakoğlu'nun (Püh!) ne düşündüğünü bilemem. Yaşlı koca, genç karı. Köpürmeden kesilmiş çamaşır suyuna benziyor kadın. Ne benzetme! Gülmem geliyor. Ağırbaşlı, uslu olmam gerekir oysa. Biraz da üzgün, pişman, utanmış. Kadında insanın rahatını kaçıran bir kıpır kıpırlık var. Bozuk floresan lambaları gibi. Ona bakınca, kalaylı kap yalamış gibi oluyorum. Aşırı meraklı. Kocasından çekindiği için susuyor. Yoksa soramadığı sorular onu yakıyor. Yanakları, çil basmış bir kırmızılıkla alevli. Gözleri yeşil, kedi gözü. Ama, o benim gibi boncuk değil. Kartpostal kedisiyim ben, boynum kurdeleli. O sokak kedisi. Dam üstünde kambur, pısmış. Ben akıllıyım. Ağırbaşlı, efendi kızım. Benim oyunum, onların değerli olmadıkları, yalnız kendim için, canım öyle istediği için, arkadaşlara anlatıp gülmek için oynanan bir akıl oyunu. Onunki içgüdünün beslediği, kadınca bir kurnazlık. Gündelik. Deminden beri, hiç ilgilenmediği, Almanca bir makine dergisini karıştırıyor. Bankada hesabı var. Garanti. Rahşan Koçakoğlu'ndan gizli hem. Dalgaya düşürüp bir sorsan, kurulmuş bir rahatlıkla hemen söyler: Bilmem kaç bin lira, bilmem kaç kuruş. Kuruşuna değin biliyordur. Beyaz bacaklarını üst üste atmış. Ayağında, pahalı, taşlı tokalı, rüküş terlikler. Bu beni adam yerine koymadığından değil de, terlikle misafir karşılanmayacağını bilmediğinden. Zaten bacak bacak üstüne atış biçimiyle, az önceki sırtını kaşıyış biçiminde, kenar semtte bir evin, avluya bakan taşlık penceresi, açıkça görünüyor. Bir taşra ilinde bu pencere. Büyük ticaret illerinden biri. Ordu var ilde. Hızla gelişiyor. Zengini çok. Bu Rahşan Koçakoğlu'nun genç karısı; işte orada, o taşlık penceresinde, dirseklerine dayanarak domalmış, avluda çamaşır yıkayan komşu kadınlarla konuşuyor. Kalçaları gene şimdiki gibi halli. O kurnaz, bilmiş, kedi gözlerinde, ince hesapları var. Zengin kocaya varacak! Asla kızgın güneşte, bir avlu aralığının çirkef suları arasında ömür tüketmeyecek. Görücülerin topunu birden, öyle bir geri çevirmesi vardır ki, o yokuş yukarı sokakta, bütün komşuları buna inandırmıştır. Gözlerinde bir şey var. Çilli, yeşil, dik. Varıp baksan, o duyguyu, bu gözlerdeki acı inat zorla aldırmıştır akıllara.

Rahşan "bey dayı" içeri bir girse, bu soru işi bir başlasa. Hele hele Tanrım! Çok eğleneceğim. (Sinirlerim niye bozuk! Elim ayağım çözü-

lüyor hırsımdan. Kaçıyorum gibi. Böyle alaycı bir havada oluşum; onları işin aslını anlatmaya değer bulmadığım için mi, yoksa kendi anlatma, açıklama gücüme güvenemediğimden mi? Kesin olarak biliyor muyum? Ben bir dik kafalı, esintili kulum. Toplumun yasalarına gereğince uymuyorum. Beğenmediklerimi, beğendiğim biçime çeviriyorum. Hakkım var mı? Nereye değin bu hak? Nasıl? Bir öğretmen olarak, –ülküm iyi öğretmen olmak değil mi? Düzenimi buna göre kurup, bütün boğuntularımı, öğretmen oluşuma, bu sorumlu durumuma göre yola getirip düzeltmedim mi? Böyle yapınca kurtulmadım mı?– çevreme uyup o tempoda dönmem mi gerekiyor, yoksa çevremin aklını karıştırıp, bana karşı bir duruma getirecek de olsa, doğru bildiğimi yapmam mı? Ben sorular içindeyim. Bir sonuca erişemiyorum. Açıktayım. Onlar, örneğin Ayşe, örneğin Mahmut, sorularla ilgili bile değiller. Sormuyorlar. Vazgeçtiler. Oysa dış görünüşle, hepimiz birbirimize benziyoruz. Yok, onlar gibi bir kader kısmet perişanlığına düşemem elbet. Benim susuzluğum, tutunacak şeyi bulup çıkaramayışımda. Onlar tutunacak bir şey aramıyorlar gayrı. Tek başımayım. Öğrencilerin gözleri üzerimde. Öğrencilerin gözleri... Nasıl bakıyorlar. Elim ayağım çözülüyor. Boncuk oyası gibi oluşumla, uzun boyum, ince belimle; spor elbiselerim, hepsini bana tutkun kılan, akıllı, ebem kuşağı konuşmamla, ne zamana değin tutabilirim onları? Problemi çözmem gerek. Bir öğretmen olarak; kendinden, tutkularından kurtulmuş, kurtulmaya savaşan, kendini öğretmenliğe adamış bir kişi olarak, ne yapabilirim? Bir lise öğretmeni. Edebiyat Fakültesi'nden, onda, kantin şakalarından başka bir şey kalmamışsa üstelik... İşte bu.) Gene de epeyce eğleneceğim. Asıl ötekiler gelince çok has olacak canım. Olayın tek şahidi onlar. Ya Bedri bey? Yüksek mimar-mühendis Bedri Tunkay. Bugün onun da geleceğine bir "Vallahi" diyebilirim. Şu kadın, bugün, onu da buraya getirmenin bir yolunu bulmuştur. Ne kedi o! Mart ayında, dam üstünde, pıst. Bedri bey benimle çok mu ilgileniyor? Şu çil yeşil gözlerin açlığını anlamıyor mu? Hadi görsün şimdi, bak ben ne iki paralık malın gözüyüm. (Al sana fındık fıstık, çürük çıktı vay...) Rahşan "bey dayı" aile büyüğü olduğu için, bu işi benimle bir görüşmek istemiş. Şimdiden sonraki hayatımı düzene koyacak öğütlerde bulunacak, beni kötü yoldan kurtaracak zahir. Kadın öyle hesabına uydurmuştur ki, Bedri bey şimdi neredeyse burada olacaktır. "Oo! Good morning *" diyecek. "Demek siz! Ne şans benim için. Bugün güneş, yağmur yağar-*

ken açacak." O, odaya girer girmez beni görecek. Sonra gayrı hep beni görecek. Ben onun konuşmasının, o güzel mokasenlerinin, o çok zevkli spor gömleğinin, şakalarının, canlı konuşmasının dengesini kurmuş olacağım. Onlar bugün, bu eşyalardan tüyleri ürpererek açıkta kalmayacaklar. Kadına her söz söyleyişinde köpüğü kesilecek. Öylesine, içlidışlı konuşmalarına, şakalar yapmalarına, "yenge hanım"a çiçek getirilmiş olmasına karşın bu böyle. Bu içli dışlı oluş, onu Rahşan Koçakoğlu'na yaklaştırır. Rahşan Koçakoğlu onun için bilmem kaç milyon lira demektir. İşte bu. O gelince, o bana bakınca, benim sandaletlerim, keten eteğimin kalın makine dikişleri, kolları sıvanmış gömleğim, şu villayı, şu eşyaların topunu ayağının ucuyla geri çeviren oturuşum da yerini bulacak. Ama işte tümü bu; yalnız bu. Benim yüreğimdeki gücün de, güçsüzlüğün de dengesini, gene benim arkadaşlarım kurabilir. İşte bunu anlamıyor kadın. Benim okumuşluğum, inceliğim, çalımım onun elde edemeyeceği bir şey. Bunu anlıyor. Akıllı. Bedri beyi kadın olarak elde edemeyeceğini de anlıyor. Peki ben neden yüz vermem bu zengin, bu yakışıklı adama? İşte bunu anlayamıyor. Bedri bey spor arabasını açıklık bir yerde durdurup, (Kaliforniya yollarında yaptığı gibi) beni öpebilmek için, (sıkıya gelirse evlenmek sözü isteyerek ama), ne döneniyor çevremde! Ben? Ne demek! Bayağının aşağısı sosyete havası demektir benim için Bedri bey! Benim çağdaşlarım, benim arkadaşlarım, "Kemalim" demiş. "Türkiyem" demiş, şiir yazmış bir yanda, bir yanda bunca yılgınlığımız... (Ben bilerek, düşünerek sağlamım. Dengemi kurmaya çalışıyorum. Berni? Onu düşledim şu an. O Korsan Çıkmazı'nda nasıl öylesine sağlam, öylesine kıvançlı olabiliyor? Bunu düşünmeliyim.) Bedri beyin ilgisini benden alamayınca, elde edemeyeceğini anlayınca, şimdi artık tam dişi. Körü körüne bir hınç. Benim hayatımda dedikodulu bir olay mı geçti, işte koz! Hadi bakalım, görsün Bedri Bey ben neymişim? Sonuç? Hiç. Dişi.

Nasıl hırçın şu sessiz görünüşün altında. Rahatı, düzeni kaçıyor benimle beraberken. Hele Bedri bey varken. Karşımda duyduğu o aşağılık duygusu, onu diken diken ediyor. Gene de şirret ha! Çözümleyemediğim bir güçle kendine güveniyor.

De ama, "dayı bey." Kadın kabız olacak sıkıntısından. Dudaklarımın arasındaki fısıltılı ıslık sinirine dokunuyor. Biliyorum. İnadıma. Ben de hani! Olsun ama, buncacık. Neydi o günler! Şimdi biraz dalga geçebilirim.

"Dayı bey"in, neler söyleyeceğini çok merak ediyorum. Bu işin onu ilgilendirecek, ufacık bir yönü yok. Kadının zoru bu. Genç karı - rakı masası - devletin ekonomik durumu ile kasası arasındaki denge. İşte hayatının üçgeni. Önce genç karı. Altmışa pek az kalmışken, tavsamış erkekliğinin bütün gücü ile kadına düşmüş. Neler soracak acaba? Bahçıvanla sözü uzattığına bakılırsa, o da pek heveslisi değil, belli. Akıllıdır da. Balkanlar'da geçen çocukluğu üzerine, insanı içten içe saran, ilgilendiren hikâyeler anlatır. Koltuğunda kaykılarak, devletin ekonomik durumunu, kendine güvenen bir işadamı rahatlığıyla konuşabilir. Düşüncelerini açıklar. Olayları yorumlar. Evet ama amcasının kızının kızı olan benimle ilgilenmez. Ya! der. Öyle mi! der. Ee? Ha! Pekâlâ, der geçer. Neler soracak bakalım. Onu gücendirmemem gerek. Bu, benim Anadolu'da dolaşan ailemin, durulmuş, mutlu dünyalarını bozmak olur. (Yalnız bu mu? Kardeşimin nikâhına neden gitmedim öyleyse? Nasıl üzüldüler. "Böyle törenler bana göre değil, sinirleniyorum" dedim çıktım. Onlar dediklerine göre, oğlan evine karşı durumu idare edinceye değin, akla karayı seçememişler. Annemin misafir gününde çekip bağa gittim. İstanbul'dan geldiğim için, bana hoş geldin, demeye gelmişlerdi. Ata bindiğim gibi çarşıyı birbirine kattım. Herkese, "Avukatın kızı!" dedirttim. Böyle yapmam doğru mu? Peki? Çevre ve ben? Bu durumum, gelişigüzel, gündelik hafiflikten nerede ayrılıyor? Tanrı bilir, hafiflik etmiyorum. Canımın istediğini ve eğri bulmadığımı yapıyorum. Şimdi de, "Dayı beye açıklamak mı? Püh! Rica ederim" demem yeterdi babamın mektubunda. Babam anlar. Annemin zorlamasıyla yazmıştır, "Git dayına vaziyeti anlat gene de" diye. Niye buradayım? Gelip bunların tümüne böyle oynamam, bir aşağılık duygusu mu acaba? Mahir amca duysa ne der? Bana hiç ama, hiç yakıştıramaz.) Rahşan Koçakoğlu'nun, annemin dediği gibi söylersem, Rahşan "bey dayımız"ın çocukluğumuzun anıları içinde güzel bir yeri vardır. Bütün kardeşler, bu İstanbullu zengin dayıyı, bize oyuncaklar getiren zengin dayıyı sevgiyle anarız, çocukluktan söz açılınca. Anneme getirdiği tüllü şapkayı anarız. Radyum lambasıyla aydınlatılmış çardakta babamla rakı içişleri... Binde bir de ben, yazıhanesine uğrar, "Nasılsınız?" derim. Kadın yanımızda yokken, başka türlü, gözlerinin içinde bir yerde, başka biçimde bir ilgi, bir yakınlık vardı. Yok canım. Bu adama karşı değilim ben. O, kadının zoruyla ortada. Ben anlamayanların, anlamak istemeyenlerin...

Kadın karafatma gibi, kabarıp kabuk bağladı sıkıntıdan. Deminden beri, konuşmadan durmuş olmayalım diye sorduğu sorulara, ince bir terbiye gösterisi içinde, öyle cin çarpmış karşılıklar aldı ki, beni boğabilir hırsından. Ara sıra göz göze geliyoruz, sırıtıyor.

Dış görünüşüyle, beni bu suçlu sandalyesine getiren olay şu: (Bunu, benim derste kolaylık olsun diye hazırladığım, roman, piyes özetleri diliyle anlatsa insan, şöyle olur sanıyorum.)

"İyi bir ailenin kızı olan Meli –Meliha'nın kısaltılmışı– İstanbul liselerinden birinde edebiyat öğretmenidir. Çevresiyle anlaşamayan, iki çağ arasında bocalayan, duygularıyla düşünceleri bağdaşamamış, XX. yüzyılın bozgun havasında yaşayan, sanatçı yaradılışlı bir kızdır. Anadolu'da bulunan ailesinden ayrıdır. Bir apartman odasında yarı pansiyon oturmaktadır.

Bir gece odası polis tarafından basılır. Odasında, hükümet tarafından aranmakta olan bir avukatla, aşağı tabakadan, semtin fena tanınmış kadınlarından biri bulunur. Tam o sırada, Meli'nin amcasının oğluyla karısı gelirler. Sinemadan dönerken, Meli'ye uğrayıp bir kahve içmek istemişlerdir. Karakola gidilir. Zabıt tutulur. Kadınların ve Meli'nin yatağında uyumakta olan avukatın alkol almış oldukları da zapta geçirilir. Avukat karakolda tutulur. Kadınlar adresleri alınıp serbest bırakırlar. Hep beraber eve dönerler. Meli'nin amcasının oğluyla karısı, bütün bu olanlara şaşırıp kalmışlardır. Giderler. Olay çabucak duyulur, hızla yayılır; Meli'nin ailesi, lise çevresi, öğrenciler, öğretmenler, arkadaşlar arasında büyür, türlü biçimlere girer, dal budak salar. Eğitim Bakanlığı işe el koyar. Araştırma, soruşturma yapılır. Sonuçta Meli, avukatın serbest bırakılması üzerine, ayrıca müfettişin gösterdiği büyük ilgi ve anlayışla kurtulur.

Bu arada sinirleri bozulmuştur. Bir nevrasteni geçirir. İyi bakıldığı için aklanır ama, bu onu altüst eder. Kişiliği değişir. Toplum içinde süregelen, boş, yanlış, çürük inançlardan, hatta, dini olan şeylerin tümünden kurtulmuş olarak, yalnız akılla, yalnız sağlam bir düşünce sistemi kurmakla, yalnız kendini bir ülküye adamakla, okuyup, öğrenip çalışmakla kurtulabileceğini anlar. Kuvvetlenir. Kendiyle olan didişmesi süregelir ama, bu artık bir bozgun havasından kurtulmuş, dengesini bulmuştur. Özet bu. Sonları yok elbet. Özet, "avukatın serbest bırakılmasıyla..." da biter. Şu karşıkine sorsan, şöyle der: "Basıldı mı sana, karakollara düştüler mi bir de... Rezil oldu rezil. Ne mü-

fettişler kaldı gelmedik, ne soruşturmalar. Ne uyur yılanmış kızım. Hani fiyakada bin beş yüz. Al işte şimdi. Çokbilmiş Bedri beye de çok dolaştı ama, adam yüz vermedi." Amcamın oğlunun karısıyla bunun, olayı karşılıklı anlatıp geliştirişlerini, yorumlayışlarını görebilmek için, ömrümden bir on dakikayı verebilirdim. Ne dünya! İşin yayılmasında önemli gayreti olanlardan biri de amcamın oğlunun karısı. Eh, hani, benim başıma gelenlere gülünür! Onun derdi de, gene Âdem babamız, Havva anamız. Amcamın oğlu, bana tutkun. Herkes bilir bunu. Bu da duymuş. Eh, benim amcamın oğlu, onun kocası. İşte bu. Bu işi duymayana duyurmak, ilden ile, bütün dünyaya yaymak için, bu iki kadın hırsın verdiği güçle, canla başla çalıştılar. Yok doğrusu iyi çalıştılar, neme gerek! Püh! Çevrelerine biriken meraklı kalabalığı, önüne geçilmez, güçsüz, özsüz bir hızla kabardı. Öyle ki, kadınlar tüketip sustuklarında, onlar büyük bir gürültü içinde konuşuyorlardı. Sonra birden söndü her şey. Halk arasında şöyle derler: Bir sakız çiğnene çiğnene çürür. İşte bu. Nevrasteni! Kendini bir ülkeye adayacak her kişi bir kere bu yoldan geçmeli.

Elâ do şimdi. Elâ viresi. Öyle der Sofiya. Beraber basıldığımız lekeci Sofiya. Semtin fena tanınmış kadınlarından, Sofiya. "Sat anasını be kuzum. Yapma be Meli. Daha kazık yemedin sen. Ne namussuz köpoğlu köpektir bu insanlar, bilmezsin sen. Bak bu alın değirmende çatlamadı. Yapma be kuzum. Sen de oldun başıma bir deli Sabir" der Sofiya, küfreder. Korkunç küfreder. Sofiya'cık!

Sıkılıyorum. İş burada. (Hava ne güzel bugün.) İçim sıkılıyor ve bu hiçbir işe yaramıyor. Düşünüyorum, okuyorum, öğreniyorum. Bu, çevremdeki günlük hayatını yaşayan, düşüncesi, ancak bu çerçevenin içinde doğup gelişenlerden, biraz daha ayrılmama sebep oluyor. Gün geçtikçe, okuyup öğrendikçe, onların meselelerini, içinde dönendikleri olayları, ruh durumlarını, bütün bunların sebep ve sonuçlarını açıkça kavrıyorum. Her şey gizliğinden, karışıklığından kurtuldukça, benim için önemini kaybediyor. Düşçülüğüm bozuluyor. Yavana, tatsıza varıyor. Ben tek başıma kalıyorum. Kıyamet burada başlıyor. Öğrencilerin gözleri üzerimde. Yeni yetişiyorlar. Benim memleketimin çocukları. Duygularını, düşüncelerini, acılarını, sevinçlerini su gibi biliyorum. Gözleri üzerimde. "Edebiyatçı, bir avukatla basılmış!" Doğru değil. Ama toplumda, doğru olandan, gerçek olandan daha kuvvetle yaşıyor. O yılgın geceleri yeniden yaşayamam. İstanbul'un ortasında,

bir pansiyon odasının dört duvarı arasında geçen uzun geceler. Oturup memleketi düşünüyorum. Herkes bana karşı. Neden? Sudan bir sebep, örneğin şu kadının boşa gitmiş gençliği, örneğin istenmeyen amcamın oğlunun aşağılık duygusu vs., benim dürüst, iyi, temiz hayatımda yıkıcı olabiliyor. Ters anlaşılmış bir olay, insanların küçük hırsları... Sonunda sormaktan vazgeçiyor insan. Böyle. Yıkılmamak gerek. Kaçmamak, kaybolmamak. Eh, işte bu. İyi niyetimden adam olmak kaygımdan başka tutar yerim yok. Hepimiz iyi çocuklarız. Ne var ki, eski tekne yeni hamura dar geliyor.

Yağmur yağıyor. Geçer şimdi. Nasıl bakıyor kadın yağmura. Ya çoğalırsa? Ya gelmezlerse? Derdi bu. Sıkıldım. Gitsem kaçıyorum sanacak. Aptal! Bilse ki, oturuşum kaçmaktır. Anlatmak, açıklamak, alaya almak isteyişim, anlatmayışım, onların çizgisine iniş değil mi?Amcamın oğlu elleri ceketinin cebinde, pipo dişler arasında, omuzları hafifçe kalkık, gülümsemesini zorla tutuyormuş gibi, camlı kapıya dayanıp, hiç sesini çıkarmadan dinleyecek. "Siz" diyecek bana. Alaylı bir "Siz." Bir ara soracak:

— Siz arkadaş olduğunuz kimselerin, neyin nesi olduğunu araştırıp sormaz mısınız?

— Hayır. Duygularımla hareket ederim. Duygularım sizin anlayamayacağınız bir çizgidedir.

— Efendim? Sözcükle oynamayın.

— Sözcükle oynamıyorum. İncelik edeyim demiştim. Duygularım sizin anlayamayacağınız değin yüksektir demek istiyorum.

— Benim anlayışım hakkında bu yargıyı verirken, nasıl bir ölçü kullanıyorsunuz?

— Sabahları gene uzun uzun geriniyor musunuz?

— Kaçıyorsunuz bakıyorum.

— Hayır, lafı değiştirmeye bakıyorum, anlayışsızlığınıza güvenip. Açıklamamı anlayamayacaksınız çünkü.

— Açıklayamayacağını biliyorsun. Soru sorayım, kolaylık olsun. O avukat kimdir?

— Sevdiğim adam.

— Sizinle, yatağınızda yatacak değin, içlidışlı mıdır?

— Çocuk aldırtacak değin.

— Seni böyle konuşmaktan menederim.

— Açıkta kalırsın. Aldırış etmem.

— Bu bir aile meselesidir.

— Benim insanlar içinde, beğendiğim ve sevdiğim insanlar var. Onlarla beraberim. Onları ailem sayıyorum. Sizinle hiç, ama hiçbir ilgim yok.

— O! Bu fikirler, avukat efendinin olacak.

— Hayır benim. Başka?

— Âlâ. Sevdiğiniz adamla, evlenmeye karar verdiğiniz için mi yattınız? Burada bari dürüst müsünüz?

— Sözcüğü yerinde kullanmadınız. Dürüst açıkta kaldı. Dikkat edin, alay ederim. Hayır, sadece sevdiğim için yattım. Evlenmeyi düşünmüyorum.

— Bu hareketinizin, içinde bulunduğunuz memleketin koşullarına göre nasıl adlandırıldığını biliyor musunuz?

— Evet.

— Peki?

— Hiiç! Bir "izale-i bikr" evlenmesi yapmaktansa, böyle yapmayı daha dürüst buldum.

— Anlayamadım?

— Biliyorum. Anlayamazsınız da.

— Açıklayabilecek misiniz?

— Sanırım.

— Lütfen. Rica edeceğim.

— Estağfurullah. Konuşmamız hayli düşük bir çizgide olsa da, sizin gibi uzun uzun gerinecek zamanı olan vatandaşları uyandırmak, bir öğretmen olarak ödevimdir.

— İdealsiniz! Dinliyorum.

— Efendim, bugün memleketimizde, bu kızlık, kadınlık meselesi, bir facia durumunda yaşanmaktadır. Cinsi meseleler, manen de maddeten de, yıkıcı, yıpratıcı dengesizlikler doğurmaktadır. Zamanımız kızları, düşünüşleri ve duyguları bakımından yükselmiş, kolay bir doygunluğa kanmaz bir duruma gelmişlerdir. Bunun sonucu, evlenmenin güçleşmesi oluyor elbette. Bunlardan birçoğu hâlâ kendini, dünün evde kalmış kızıyla ölçerek, bir aşağılık duygusuna kapılıyor sonunda. Böylece evlenmelerin, yüzdeye vurmayalım ama pek çoğu, bir "izale-i bikr" evlenmesi oluyor. Bu aşağılık duygusundan, çevrenin baskısından kurtulmak için, kim olursa, nasıl olursa olsun bir evlenme yapıyorlar. Olmazsa ayrılıyorlar. Ayrılmak önemli değil. Bu onları evlenmemiş kız

durumundan, genç dul durumuna geçiriyor. Bir de çocukları oluyor. Çocuk önemlidir bir kadın için. Çok önemli. Yani sizin anlayacağınız, kızlıklarını sevdikleri biriyle yatıp bozduracaklarına, ki bu dürüst bir iştir doğanın yasalarına göre; bazı toplumlarda da, sizin buyurduğunuz gibi, adları, sıfatları vardır... Evet, öyle yapacaklarına, nikâh memurunun imzası ile yapıyorlar. Ben bu yolu beğenmediğim için, sevdiğim biriyle yattım. Dediğim gibi, evlenmek niyetinde de değilim.

— Bu biçimde konuşmanız, açık fikirli olduğunuzu göstermeye mi yarıyor? Daha edepli bir konuşma biçimi seçemez misiniz?

— Hayır. Bilerek yapıyorum. İnsan bazen küfretmek istiyor. Bu isteğimi karşılıyorum.

— Öyleyse, toplumun yasalarını...

— Toplum yasaları, insanları mutlu kılmak için düzenlenir. Biz eski teknede yoğrulan, yeni hamuruz. Tekneye sığmak olacak iş değil. Hamurla tekne arasında, bir kolayı bulunup da denge kuruluncaya değin, bizim mayamız kaçacak. Elimizden geleni yapacağız. Vatandaş olarak, namuslu vatandaş olarak kurtulacağız ama, insan olarak, hep açıkta, bunun azabını yaşayacağız. Bu bizim kuşağın kaderi. Nedenler ve sonuçlar hakkında da arzu ederseniz, bilgi verebilirim efendim...

Daha nasıl dalga geçerim kim bilir! Hırsımdan yanaklarım kızarır. Bu beni güzelleştirir. Ben güzelleştikçe Bedri beyle amcamın oğlunun erkekliği başlarına vurur iyice. Kadınların hırsı kabarır sinirden. Kabardıkça aptallıkları artar. Gözleri çıldır çıldır, ağızları bön, konuşmayı izlemeye çalışırlar. Ben hep tek başıma kalırım. Eh, sonuç? Amcamın oğlunun ağızdan dolma, Bedri beyin İngilizceden çevirme esprileriyle, incir çekirdeğini doldurmayan bir konuşma sürer gider. Ben küstah, edepsiz olurum, "dayı bey" odada yokken. O gelince sözcüklerle oynarım. Sözü uzatırım. Ne değin kesin konuşsam da, söylediklerimin doğru olmadığını bilirler. Avukat, Sofiya, ben, baskın, karakol açıkta kalırız yeniden.

Öğrencilerin gözleri üzerimde. Öğretmen arkadaşlardan birinin yuvarlak, taşkın kalçaları, ince sesi aklımdan çıkmıyor: "Meli, şekerim, halden anlarız." Onların anladığı yerde, ben anlayışsızlıklarından boğuluyorum. Gelsinler. Ne sorarlarsa, tersini söyleyeceğim. Kafasızlıklarını, anlayışsızlıklarını, bilgisizliklerini, kafalarına çarpacağım. Sonra deniz kenarına gidip, balık tutan çocukları seyredeceğim. Bu hiçbir şey demek değildir. Canım sıkılıyor.

Aralık sonlarında bir yağmur yağdı, püh! Yağmurdu işte. İstanbul, iki gün içinde suya basılmış keçeye döndü. Ahmet'i, ilk o günlerden birinde gördüm. "Ahmet ortalarda yok" diye düşündüğümden sonra, ilk olarak; Taksim'den beri yürüyordum. Benden başka kimsede yağmur sevinci yoktu. Islanmış, çamurlanmış, şemsiyelerini açmış dört bir yanımdan geçiyorlardı. Yeni demlenmemiş ama, gene de taze ve kaynar bir çay kıvamındaydım. Fransız Konsolosluğu'nun önüne geldiğimde, yağmur hızlandı. İyi hatırlıyorum; gökyüzüne bakmak için başımı kaldırmıştım; işte o anda, karşı kaldırımda Ahmet'i gördüm. Kalabalığın içinde bir yerdeydi. Bana ta yanımdaymış gibi geldi. Kapkaraydı. Çarpılmış gibiydi. Bir şey çökmüştü onda. Gözlerinden mi, duruşundan mı geldi bu duygu, bilmiyorum. Görünmesiyle kaybolması bir oldu. Çok uzaktaydı, karşı kaldırımdaydı. Oysa uzun uzun yüzüne bakmış gibiydim. Gördüğümü iyice biliyordum. Hızlanan yağmura aldırmayarak, kaldırımın kenarına dikilip kalabalığı araştırdım, yoktu. İnsanı içe baygınlık vererek lif lif çözen, dağıtan; sonra gene lif lif geren sıkıntı, o anda başladı. Onun önceden de içimde bir yerde olduğunu biliyordum. Yaygın, belirsiz bir durumdaydı önceleri.

Bir hafta, hep Ahmet'i düşündüm. Düşüncemi ona çeken, kuvvetle çeken, çözümleyemediğim duygular içindeydim. (Gece yarısı, odamda tek başıma oturuyorum. Beyaz, kırmalı, fistolu bir gecelik giymiş, yalnız bir kızı, fistolu geceliği, yalnızlığı anlayacak birini düşünüyorum. Kim olduğunu bilmiyorum. Yorgunum. Dizine yatıp uyumak istiyorum. O, dizine yatan, fistolu gecelik giymiş, yalnız bir kızı anlayan biri. İnsan bazen öylece yatıp, bir çocuk uykusu uyumak ister.

Caddeler, sokaklar, insanlar, beni hiç ilgilendirmeyen boş kalıplar. Amcamın oğlu ne dedi: "Bir türlü yazamadığınız romanlarınıza konu arıyorsunuz galiba!" Bu aptalca bir sözdür. Bu sözün aptalca olması, hiçbir şeyi değiştirmiyor. Canım sıkılıyor gene. Öğrencilerin gözleri üzerimde. Hepsi benim memleketimin çocukları. "Bir avukatla basılmış!" Doğru değil. Doğru değil; ama toplumda, doğru olandan daha kuvvetli yaşıyor. Neden? Neden kötü bir rastlama, toplumun geri oluşu, benim hayatımı altüst etsin? Öğrencilerin gözleri ne olacak? Çevre mi, ben mi? Oturup çalışmalıyım. Kendimi çok güçlü buluyorum. Bir gün Eğitim bakanı olabilirim. Çevremin güçsüzlüğünde, adam olma gücüm artıyor.

Tanrım! Nasıl canım sıkılıyor. Özün'ün arı ışığını duyuyorum sık sık. İnsanoğluna, iyi duygular, inan, güven veren, insanoğlunu sevgiden, sevinçten ışıtan has arı ışık...)

Kendimi yolun kenarından zorla alıp, yürümeye başladım. O zaman içimde bir şey birdenbire soğumaya başladı. Bir şey ters dönüp dolaştı. Çayım demini yitirip ılındı, su koktu. Ahmet'in sonradan anlattığına göre, gördüğümü sandığım anda; Şehzadebaşı'ndan, Bayazıt'a doğru yürüyormuş. Lanetlemeyi yaşıyormuş. Başta Tanrıyı, her şeyi sonra, yadsıyor, tam bir bozgun havasında ölemeyişin gerilişiyle lanet ediyormuş. Lanet sözcüğünü her anışında, "Selamünkavlen" deyip ıstavroz çıkarıyordum. Bu hiçbir anlamı olmayan bir hareket. Ben böyle yapınca güleriz. Gülmeyi getirir bize.

Ahmet'i düşündüğüm o bir hafta içinde, insanlarla olan ilişkilerimizi düşünerek, yeni anlayışlara varıyordum. Tanıdığınız kimselerin, hayatınıza nasıl, ne zaman girdiği örneğin. Üzerinde durunca, epeyce ilgi verici sonuçlar buluyordu insan. Onları ilk gördüğümüz zaman! Milyonların arasından, birbirini tanımak için karşılaşan iki insan, beni her zaman, bir hoş ederek ilgilendirmiştir. Ahmet için de düşündüm bunu. Birbirimizi ilk gördüğümüz günü bir türlü hatırlayamadım. Sahir bulmuştu onu. Bir mektubumu buldum anıların arasında: "Sev bu çocuğu, insan olmanın ıstırabını yaşıyor" diyordu. Almıştı karşılığını: "O da ne laf öyle!" Sahir benim çocukluk ve okul arkadaşım oluşundan çok, adam olma yolundaki çabama dayanak. O da aynı zorun acısını yaşıyor. Bu, benim güçlenmeme yarıyor. İnsan adam arardık çevremizde. Çoğu bulamazdık. Ama bir bulduk mu, buluşumuzu pahalı satmaya bakardık birbirimize. Sahir getirdi Ahmet'i aramıza. "Meli, kızım" demişti bir gün. "Bir çocuk var, hukuk sonda. Cin. Cin ama, pes." (Karşımızdakileri, çoğu kendi konuşma biçimimize göre dinliyoruz. Pes dememiştir Sahir. Kaşını hafifçe kaldırarak, dişlerinin arasından, fısıltılı bir ıslık sızdırmıştır. Onun bu hareketini ben, "Pes" diye dinliyormuşum demek ki.) Sonraları ahbaplıkları ilerledi. Sahir her gelişinde, ondan bir şey getirirdi bize. "Çocuklar hani şu yeni tanıdığım hukukçu var ya... Azizim..." Bu "hukukçu" ya da "hukuklu çocuk"tan ne zaman Ahmet'e, ne zaman "bizim Ahmet"e geçtik hatırlamıyorum. Önce nükteleri, ele avuca sığmaz havası, duygulanışları, insanı ışıtan zekâsı geldi; sonra kendi.

Kışın ortasında bir gün, kapıyı zehir zıkkım çalar geçerdi. Balko-

na koşardım; köşeyi dönerken, ayazın içinden bağırırdı: "Acıbadem'den geliyorum. Salık veririm. Eyvallah." Beyoğlu caddesinde, kalabalığın içinden karşıma çıkıverirdi: Ayaküstü, acele acele, "Sen domalan bilir misin?" derdi. "Orta Anadolu'da çok olur. Patates gibi bir şeydir. Mantar gibi de lezzetlidir. Onda, Anadolu'nun kıraç, katı kokusunu duyar insan: Kıvılcım ateşe gömülür. Bir kapak açarsın şöyle tepesinden; biraz tuz biber, anlatılamaz bir şey olur." Sözü bitince, "Eyvallah!" der, çeker giderdi. Sık sık andığım bir mektubu vardır. Üç dört satır: "Merhaba. Hiç Toroslar'dan geçtin mi? Fırsatını bulup mayıs sonlarında bir geç. Gök urmuş dağlara duman duman. Selam." "Sevdalık ince maraz" türküsünü ilk ondan duydum. Kalın sesiyle söylerdi. Kaşları çatılırdı kendiliğinden. Söylerken gülerdi. Sesi yoktu. Haşarı bir oğlan çocuğunun uçurtma yaparken takındığı ağırbaşlılık gelirdi üzerine. Gülerdik. Örneğin, "Hacı beyin gelinleri çift oynar" türküsündeki bereketin, kurulu düzenli aile neşesinin haberini de ben ona vermişimdir. O, Mozart getirirdi bir gün kendince: "Mozart katkısız saf maviler, aydınlık griler üzerinde, ışıkla çizilmiş geometrik biçimlerdir. Mozart, insana olgunun düzenini, rahatlığını verir." Özün, "Al benden de Debussy" derdi, "sisin içinde, bilinmez bir yerlerden ışık alan yağmurdur o." Ahmet bana bakardı: "Evet?" "İyi" derdim. "Oku kızım oku" derdi. "Öğretmen olacaksın. Müzik denince müzik sanat! sanat... Öğretmen ol bari. Bir şey ol velhasıl. Dengesizliği yaşamak değil, dengeyi kurmak hüner. Mızmızlık bu yüzyıla göre değil. Hızlı bir yüzyıl bu, çok hızlı..."

Hayatı bütün boyutlarıyla, alabildiğine yaşıyordu. Akıllıydı. Bilgiden gelen güçle, ışıl ışıl bakardı. Okurdu durmadan, öğrenirdi. Zamanı bütün ayrıntılarıyla, hep olağanüstü yaşar, değerlendirirdi. Zaman onunla değer alıyordu. Onu hayatıma böyle, yalnız bu yönden almışım. Zaman zaman hatırlayıp okuduğumuz, hayatımıza karışmış kitaplardan biri gibi. Sevilen bir melodi ya da; dilimize takılır bazı, durmadan söyleriz. Sonra unutulur bir zaman için gene. Yaz geceleri, ara sıra, yıldızlar için, çatıdaki balkona çıkar insan. Kahve içerken, kullanmadığımız halde, birden bir sigara tüttürmek isteyiverir içimiz.

O yağmurlu gün, sıkıntıyı içimde taşıyarak odama döndükten sonra, ilk olarak, Ahmet'i iki üç yıldır tanıdığım halde, nerede oturduğunu bilmediğimi düşündüm. Hayatımda, kendime karşı duyduğum en candan şaşma bu olacak. "Ahmet nerelerde?" ya da, "Ahmet gö-

rünmüyor," dendiği zaman, Bayazıt Meydanı gelirdi gözümün önüne. Bayazıt'tan yukarı, Aksaray'a doğru giden caddelerden bir cadde. Gece yarısına dek, tramvay ve otobüs gürültüsüyle dolu, sinemaların, bozacı, turşucu, muhallebici, komisyoncu, terzi, fotoğrafçı dükkânlarının, lokantaların arasında, büyük, renkli reklam ışıklarıyla dolu, geniş, ortası ağaçlı bir cadde. O yönde bir yerde oturuyordu. Ama, nerede? Onu ille bulmak istiyordum. Büyük bir sıkıntı içinde olduğunu duyuyordum içimden. Hiç düşünmediğim şeyleri buldum o bir haftada. Hiçbir zaman ben Ahmet'i aramamıştım, hep o gelmişti. Aklına estikçe, çıkmış gelmiş. Sözleşip bir yere gitmişiz, sokakta rastlamışız. Ailesi, çocukluğu, okul hayatı yönünden de bir şeyler bilmiyordum. Bildiklerim işte bu, Bayazıt'tan yukarı doğru giden cadde aydınlığındaydı. Onu olduğu gibi almış, günlük hayatıma buyur etmişim.

Sevdiği bir kız ya da kızlarla olan serüvenleri vardı zahir. Yaşamayı seviyordu. İşte bu. Bir soran olsa, "Zeki çocuktur" derdim. "İnsan çocuktur. Uygardır. Güvenilir. Çok sevimlidir." Arkadaşların içinde en çok Ayşe'yi severdi. O çıkıl çıkıl gülünce dayanamaz, gider saçlarını karıştırırdı. "Böylece sevimli olma!" derdi. "Sen bana yetmezsin. Sana âşık olmak istemem. Sen benim küçük bir kızı sevme, nazlatma, koruma duygularımın karşılığısın."

Bana gelince, ben onu eski şarap gibi tutuyordum. İnat ediyordum ben. Adam olmak için inat ediyordum. Buydu onu tutan. Bana olan duyguları, benimkilerin karşılığıydı. Bir odaydım ben onun için örneğin. İçinde kitaplar, dergiler, resimler olan bir oda. Bir gün, küçücük sarı bir fare gelmişti odama. Akıllı, yaramaz, şakacı bir farecik. Benimle açıkça alay etmişti. İşletmişti beni. Bunu anlattığım zamanki gülüşünü hatırlarım. Dişleri, esmer yüzüne göre fazla beyazdı. Bu ona, tuhaf bir özellik verirdi. Dişleriyle gözleri böylesine ışıldayan bir başkasına rastlamadım. İnce, kara suratına, kara, dağınık saçlarına karşı, gözlerinin ela oluşu şaşırtırdı beni. Melez bir havası vardı. Öğretmen oluşuma, boyumca öğrencilerim oluşuna karşı, çocukluktan, parasızlıktan, pansiyon-öğrenci hayatından kurtulamayışım, bu hayatı sevişim çekiyordu onu. Birini sevip sevmediğim onu hiç ilgilendirmiyordu. Onun için arkadaştım. Okuyan, dinlemeyi bilen, anlatacak sözü olan, beraber susulacak arkadaş. Bir odanın içindeydim. Kış geceleri, pişmiş elma kokan sıcak bir soba başı demektim. Akşamüzeri demlenmiş çaydım. Kaynar kaynar bir bardak çay. Sinirli olarak gel-

diği, durup dururken çatacak yer aradığı zamanlar, sesini çıkarmayan biriydim, akıllı uslu. Kafasını dinlemek, sessiz, temiz, düzenli bir yerde, konuşmadan oturmak istediği zaman, rahat bir koltuktum; yağmura bakan pencerenin önüne çekilmiş. Halden anlar, ağırbaşlı bir koltuk.

Bir akşam ayazında, Allahın belası bir yağmur serpelerken, Bayazıt Meydanı'nın ortasında dikilip durmuştu örneğin. Midesi bulanıyordu. Odasında yalnız rakı, votka, beyaz peynir vardı. Bir de pastırma... Soğuk almıştı. Tüyleri diken diken oluyor, dipleri ürpererek batıyordu. Midesi fena bulanıyordu. Lokantalarda bütün yemekler yağların içinde yüzüyordu. İstanbul ilinde gidecek hiçbir yeri yoktu. O zaman ben vardım işte. Ben o zaman, o sessiz temiz odada, bir bardak sıcak nane-limon, iki dilim kızarmış, ince ekmek demektim. Küçücük bir fare vardı yeryüzünde; odama gelmiş, benimle (utanmaz, arsız, yaramaz) açıkça alay etmişti. Minicik farecik. Gülüp duruyordum. Anlatıp anlatıp gülüyordum. Öyle ki, insan midesinin bulantısını unutup gülerdi. Dayanamazdı.

Beni böyle alıyordu o da işte. İşte bu. Birbirimizin, kimin nesi olduğunu bilmezdik. Bir şeyler anlatmıştık elbet söz sırası gelince. Örneğin o, taşra illerinden birinde, beş çocuklu bir memur ailesi evi biliyordu. Baba şişmandı. Göbekliydi. Kocaman bir göbeği vardı. Gülerken göbeği oynardı. Polis romanlarına düşkün bir memur – avukat. Anne tersine çok zayıftı. Kurumuştu. Kıkır kıkır gülerdi. Beş tane çocuğu vardı. Sabahtan akşama dek işi bitmezdi bu yüzden. Baba pazar günleri evde oturur, hurma çekirdeğinden, kıl testere ile küçük takunyalar, çedik pabuçlar yapardı. Cilalardı özenerek, dilinin ucunu dışarı çıkararak. Kontrplaktan dikiş kutuları, resim çerçeveleri oyardı. Yerlere süprüntü dökmemesi için, karısı önüne önlük bağlardı. Ama baba unutur, ayağa kalkıverir, süprüntüler, o incecik tahta tozları, tahta parçaları ortaya saçılırdı. Hem de, ah! Hem de... çırpılıp süpürüldükten sonra, sirkeli suyla silinmiş, tüyleri pırıl pırıl olmuş halının üzerine. Baba, bir çocuk gibi korkar, şaşırır: "Tuh canına, tuh canına..." derdi. Odanın dört bir yanından fırlayıp ortaya çıkan, çığlık çığlığa gülen, el çırpan, "Anne anne... anne anne..." diye tempo tutan, bacaksız piç kurularına, "Hişt, hişt" derdi, toplayın..." Koca göbeğiyle eğilmeye çalışırdı. Karısı bir koşu gelirdi. Zayıftı, sinirliydi. Bağırır bağırır giderdi. Faraşı süpürgeyi alır,

bir koşu gelirdi gene. Çok yorgunsa ağladığı olurdu ama, çoğu zaman gülerdi.

En çok geceyi anlatmışımdır. Sofradan kalkar kalkmaz, kavgaya başlardı küçükler. Kanepelerin altına girerlerdi, halının üstüne yatarlardı. Bir sepetin içinde oynaşan kedi yavrularına benzerlerdi. Gürültünün en yüksek çizgisinde, baba gazetesinden başını kaldırır, "Höst, höst" derdi. Dünyanın en tasasız adamıydı. Sesi duyulmazdı. Derken anne gelirdi. Anneyle beraber; küçük leğen, sabun tası, sıcak su dolu çaydanlık da gelmiş olurdu. Annenin bir omzunda gecelik bohçası, bir omzunda havlu. "Gelin bakalım buraya..." derdi... "Geh bili bili bili..." dediği zamanki anlam gelirdi yüzüne. Küçüklerin hepsi birden leğene dalmak ister, hiçbiri yüzünün silinmesinden hoşlanmaz; her biri başka biçim güler, cik cik bağırışırlar... Sabun bezi, köpük köpük, bu kalabalığın arasında dolaşır, "Kışt kışt" der anne. Kıkır kıkır güler. Tüylü, yumuşak Bursa havlusuyla kurular hepsini. Hiçbiri kımıldayamaz artık. Beş çift püsküllü terlik. –Hepsi kırmızı, ya da hepsi yeşil, kavga çıkmasın diye.– İçinde beş çift pembe ayak. Geceliklerin içinde kızlar, pijamaların içinde oğlanlar. Silinmekten kızarmış yanaklar, örgüleri çözülüp taranmış saçlar, gece açılırlarsa üşümesinler diye sıkıca bağlanmış kuşaklar. Hepsi kikir kikir, kikir de kikir... Anne hepsini koklaya koklaya öper, popolarına birer şaplak indirir, sonra, haydi hop babanın kucağına, göbeğine, omzuna. "İyi geceler, iyi geceler..." Oradan doğru, annenin peşi sıra, sıcak su şişeleriyle ısıtılmış yataklarına gitmek için boy sırası: Geh bili bili bili.

Şimdi en küçüğünün ortaokulu bitirdiğini de söylemişimdir bir ara belki. Ama Ahmet benim ailem olarak, hep bu beş küçük çocuğu düşünmüştür. Elleri yüzleri silinmiş, yanakları silinmekten kızarmış, yatmak için boy sırası olmuş beş küçük çocuk. Geh bili bili bili...

(Neyyire halayla Mahir amcaya gelince, onlar bizim dünyamızdı. Onlar başka iklimlerin, özsuyu dolu büyük mavileri, büyük anlamlarıydı bizim için.)

Ben de Ahmet'in ailesini buna yakın bir bilişle bilirdim. Ahmet'in ailesi benim için, bir sokak kapısı aralığından bakan, gözleri dolu dolu, küçük bir kızdı. Ahmet evden ayrılıyordu; küçük kız kardeşi, örgülü sarı saçlarıyla, ince, narin, gözleri dolu dolu kapı aralığından ona bakıyordu.

O da söz arasında annesinin öldüğünü, babasının genç bir kadın aldığını anlatmıştır. Yaz tatillerinde bile eve gitmiyordu. Babası eczacıydı galiba. Batı Anadolu'da bir yerdeydi onlar. Ahmet'i dayısı okutmuştu. Bunları düşündükçe buldum. Hemen de unutabilirim. Ama, sarı saçlı, küçük bir kız vardı, annesi ölmüştü. Bir akşam vakti, kapı aralığında duruyor, evden ayrılan ağabeyinin arkasından bakıyordu. Gözleri yaşlarla dolu, küçük, sarı bir kız. Bunu hiç unutamayacağım sanıyorum.

İnsan olarak tanırdım ama Ahmet'i. İyi tanırdım. Tanıdığımı sanıyormuşum. Öbür arkadaşları da. Tanrının insanları değişik oluşlar içinde sınayışını anlar gibi oluyorum. Çeşitli duygulanışlar içinde arkadaş oluvermiştik. Ahmet Aksaray ya da Fatih yönlerinde bir yerde oturan genç bir avukattı. Bir sürü işleri, para meseleleri vardı. Karışık, beni hiç ilgilendirmeyen. Okuyordu, düşünüyordu, şiir yazıyordu. Neşeliydi, zekiydi... Sevdiği bir kız ya da kızlarla olan serüvenleri vardı, zahir. Yaşamayı seviyordu. Ne olursa olsun seviyordu. İşte bu: Bir soran olsa, "Kafalı çocuktur" derdim. "İnsan çocuktur. Sevimli oğlandır..."

İşte Sofiya şimdi. Elâ do Sofiya. Elâ viresi. Sofiya'yla Ahmet bir araya gelmesin! Ne çok gülerdik. Ahmet, "Sincap gibi bu kadın" derdi. Essahtan Sofiya sincap gibidir. Sofiya! Sofiya, kahve falı demekti benim için. Bir iki saatte dikilip elime verilmiş, ifil ifil ütülü bir bluz; çabucak kolalanmış, çabucak temizlenip lekesi çıkarılmış, çabucak boyanmış elbiseler, pardösüler, kalıplanmış şapkalar demekti... (Şimdi gene Sofiya, gene Ahmet var. Bütün arkadaşlar bir aradayız gene. Üstelik şimdi daha yakınız birbirimize. Bir çeşit inat. Ama çok kırgınım. Yürek sızısı bir kırgınlık var içimde. Bir şey, bilinmedik bir yerde, bilinmedik bir şey kırıldı.) Sofiya küçük bir dükkânı neşeyle dolduran bir Rum kadınıydı.

Çocukluğunda birçok geceler aç uyumuştu. İnsanı gülmekten tıkayan, küfürlü hikâyeler anlatırdı. Parasının çoğu sinemaya giderdi. Gangster filmlerine, serüven filmlerine deli oluyordu. "Anasını" derdi, "ne çektim ben, sen bir bilsen..." İnsanları, hayatı enine boyuna eleştirir, açıklayamayacağım bir güçle, ana kadın, insan kadın olurdu gözümde. Becerikli elleriyle, acele acele elbisemi dikerken yüzüme bakar, "Soldun gene" derdi. "Çok okuyorsun be kuzum. Bu can hesabını sorar senden." Sonuna ille beni kıpkırmızı edecek bir söz ekler, sonra

kızarışıma bakıp gözlerinden yaş gelinceye değin gülerdi. Bir gün hastalanırsam bu gurbet elinde, Sofiya var diye güvenirdim içimden. Canım sıkılınca Sofiya'nın dükkânına gidebilirdim. Konuşursam, konuşurdu. Konuşmazsam sesi çıkmaz, işine bakardı. Sorardı bir ara:

— Çay içersin?

— Yok.

— Hiçbir şey?

— Aah!

— Eh, otur öyleyse, keyfine bak.

Başka bir gün dükkânın kapısından kafamı uzatırdım:

— Sofiya, gel bana bir pilav yap n'olur! Çok canım istiyor. Ama, gevezelik yok. Bir dolu yazılı yoklamam var.

— Olur, baş üstüne. Çenemi de kısarım, merak etme. Dükkânı kapayınca gelirim.

Sofiya gece yarısı gittiğinde, benim iki günlük yemeğim yapılmış, bütün söküklerim dikilmiş olurdu.

— Arkadaşımsın sen benim. Elbet yapacağım, derdi. Benimle gurur duyardı.

Ne bileyim ben Sofiya kimin nesi? Sofiya bir Rum kadınıdır. Bizim apartmanın iki kapı aşağısında, bir lekeci dükkânı vardır. İnsan kadındır. Benim bulup Sahir'e paha biçtirdiğim biri.

— Hepimiz anadan doğduk, demiş. Oturmuş, Sahir'le Ahmet'e hayat ve insanlar hakkında bir söylev vermiş.

— Piyhh! demişti Sahir; senin bu Sofiya yaman.

Bir hafta, bütün bunların içinde, o çarpılmış görünüşüyle Ahmet'i düşündüm. Hiç öyle görmemiştim onu. Sofiya fal baktı:

— Hükümet kapısından bir dert var başında, dedi.

İlgilenmedim. Hafta sonunda, birdenbire geldi. Kapıyı açar açmaz sordu:

— Ne var? Bütün hafta düşüncemi senden kurtaramadım.

— Gir içeri. Soğuk.

Paltosunu çıkardı. Ayaklarını paspasa siliyordu. Güldüm.

— Bir insanın güzel dans edip etmediği, paspasa ayak silişinden anlaşılabilir.

Geldiğine sevinmiştim.

— Kolların şöyle serbestçe iki yana sallandırılışı ve bacaklarda şu hareket.

Ayaklarımı siliyormuş gibi, muşambaya sürüyordum. Hafiften gülümsedi.

Oda sıcaktı. Kapıdan girer girmez, omuzlarından vücuduna doğru bir gevşeme yayıldı. Koltuğa oturdu, hep yüzüme bakıyordu sorarak.

— Elma kokuyor. Elma kabuğu attım da ateşe.

Kendimi tutamayıp güldüm. Her zaman onu kızdırmak isterdim. Gülerdi. İlk olarak gülmüyordu. Suratına bakınca, az önce de gülmediğini, bana öyle geldiğini anlayıverdim. Tıraş olmamıştı. Uzun hastalıktan kalkanların sarımtırak pembe rengi vardı yanaklarında. Şakaklarına ve çenesine doğru çekilip uzatılmış gibiydi suratı. Gülüşüm açıkta, dondu kaldı. İçimde bir şey ters döndü gene. O sıkıntıyı duydum yeniden. Sinirlerimi bozan, sevmediğim bir şarkı başlamış gibiydi. Karşısındaki koltuğa oturarak, bu sefer ben sordum:

— Ne var?

— Uzun... dedi.

Ellerini cebine sokup, ayaklarını uzatmıştı. Hiçbir şeyle ilgili değildi. Öylece oturuyordu. Bir zaman sustuk. Sonra ben:

— Geçen gün seni Taksim'de gördüm, dedim.

Hiç kımıldamadan bana baktı.

— Olamaz.

— Vallahi!

— Ne vallahisi yahu. On beş gündür yukarı çıkmadım. Evden, odadan çıkmadım hatta.

Oturduğu yeri bilmiyordum. Ama söz arasında, odasına değgin şeyler anlatmıştı zahir. Ben de kendimce bir oda kurmuştum kafamda. Birinci katta ya da çatı katında olamazdı. İkinci kattaydı. Merdivenden çıkınca, dar bir aralıktan sonra, merdivenin tam karşısına geliyordu oda kapısı. Pencerelerden karşıdakiler, otobüs, tramvay geçmeyen bir caddeye, sağdakiler, apartmanların arkasına bakıyordu. İki apartmanın dik duvarları arasından deniz görünüyordu. Duvarlar zift karalığında, deniz çini mavi gündüzleri... Gecelerini düşünmemişim. Odayı karyolası, masası, kitapları, küçük radyosuyla olduğu gibi görüyordum.

— 26 Aralık, Perşembe günü, saat tam...

Düşünmek için başımı kaldırdım. Radyonun üzerindeki saat tam, 21:30'du.

— Tam, 17 falandı.

— Olamaz!

Bir şeyler geçtiğini seziyordum. Anlatmaya başlamadan öncenin sıkıntılı sessizliği girdi araya. O zaman elimdeki örgüyü unutmuş olduğumu gördüm. Şaştım. Kaldırıp masanın üzerine koydum. Sıkıntı çevremde dönüp duruyordu. Kalkıp gitmesini istedim yürekten. Birdenbire çok yorulmuştum. Hiç ilgisi yokken, önüme bakarak Özün'ü düşünmeye başladım. Sanatçı! Resim onun aklını almış. Yaşıyor, düşünüyor; sevincini, acısını, düşüncelerini açıklayıp rahatlıyor. Varoluşunun bir anlamı, bir önemi var. Ben? Binlerce öğretmenden biri. Ne olacağımı bilmediğim için öğretmen olmuştum. Rastgele. Ahmet gözleri yerde sordu:

— Ne diye yaşadığımızı hiç düşündün mü?

— Şimdi başlıyordum. Hep araya girersin.

Bu sefer gülümsedi. Aramızdaki durgunluk dağılıverdi. Geniş bir soluk alarak doğruldu, bir sigara yaktı.

— Yalnızız biliyor musun?

— Öyle. Eski hikâye.

— Tek başımızayız demek istiyorum.

— Başkaları olsa değişir mi?

— Evet. Birçok anlamda evet.

— Doğru. Evet. Arkadaşlar...

Bir sessizlik oldu. Başımı kaldırdığım zaman Ahmet çok hastaydı. Birden, onun çok hasta olduğunu, oturamayacak, konuşamayacak değin hasta olduğunu, ateşinin 39 dereceyi çoktan geçtiğini anlayıverdim. Acele yatırılmalıydı, bir şeyler yapılmalıydı. Elle tutulacak gibi görünüyordu bu. Ayağa kalktım, şaşkınlıkla:

— Ahmet! dedim.

Tam o anda kapı çalındı. Sofiya'ydı. Kapıyı açtığımda, gürültülü bir neşe içindeydi. Bağırıyordu:

— Dondum vre!

Yüzümü görünce durdu:

— Ne var?

— Ahmet çok hasta dedim.

Hepsi bu. Her işi Sofiya yaptı. Bir yarım saat sonra, sobanın başında, konuşmadan oturuyorduk, sessizce. Ahmet 39 derecenin üzerinde bir ateşle benim yatağımda yatıyordu. Sofiya odaya girip onu görünce, hemen işleri eline almıştı. Çıkışmıştı Ahmet'e:

— Sus vre! Nereye gideceksin? Öleceksin. Şu gözlere bak. Suyunu ben vereceğim ağzına. Düştün elime. Hadi. Ne diyorsam onu yap sen hadi.

Önüne durulmaz bir güçle, iyilikle doluydu. Durmadan konuşuyordu:

— Döneriz arkamızı biz hadi. Namusuna dokunmasın. Çabuk soyun, giy Meli'nin pijamalarını hadi. Çabuk tut elini, hadi, dedi.

— Aferin işte. Dön arkanı bakalım, sürelim tentürdiyodu, hadi, dedi.

— İç şunu, iç hadi. Yat aşağı şimdi. Yallah. Bir şeyin kalmaz sabaha. Hadi, dedi.

Ahmet'i hiç öyle uysal, sessiz görmemiştim. Sofiya'nın her sözüne uslu uslu gülümsüyordu. Çok hastaydı. Her dediğini yaptı. Ben, üzüntüden şaşırmış kalmış, hiçbir işe yaramamıştım. Sofiya acele gidip konyak aldı. Zıkkım gibi, bol karabiberli, kininli bir ev ilacı hazırladı. Ahmet sesini çıkarmadan onu da içti, girdi yattı sonra. Kendini büsbütün bırakmıştı.

Sobanın başında oturmuş, yavaş sesle konuşuyorduk. Sofiya, iki koltuğu birleştirip, bana ille yatacak bir yer hazırlamak istiyordu.

— Ben beklerim. Hadi. Alışığım ben, diyordu.

— Olmaz, dedim. Direndim iyice. Beraber otururuz, yazılarımı kolaylarım ben de, daha iyi.

Fıstıklar o sırada aklına geldi. Gelirken fıstık getirmişti bana, unutmuştuk.

— Şeker getir, dedi. Limon da bul. Sana şu artan konyakla bir içki yapayım. Aldık konyak madem, gâvur olmasın. Hadi.

İnsana Hindistan'ı düşündüren, bir hoş tadı olan tuhaf bir içkiydi. Oturduk, usul usul konuştuk, içtik. Fıstıkları da yedik. Sofiya, sobanın önünü temizliyordu, geldiler. Polisler! İşte bu.

Canım sıkılıyor; canım sıkılıyor ve bu hiçbir işe yaramıyor.

Ya, o lo ho. Nerden de geldin sen benim aklıma? En çok Berni söylerdi seni biliyor musun?

Babam bizi görmek için İstanbul'a gelmişti hani. O yıllardaydın sen işte...

Bizi gezdirdi, armağanlar aldı. Giderken de, o zamanlar ikimize de gereğinden çok görünen, kocaman bir para bıraktı. Bizim de ilk işimiz, bunu Neyyire halaya yazmak olmuştu.

"Neyyire halacığım, şimdi biz bu parayı ne yapalım? Çok kafamız karıştı. En iyisi biz onu size gönderelim, sizde dursun. Yazın siz bize elbise falan yaparsınız."

Mahir amca ikinci yıl bize bir mektup yolladı. Diyordu ki:

"Böylece yavrularım, artık yetişmiş bulunuyorsunuz. Birtakım olaylar, durumlar karşısında, bize sormadan, aklınızın yattığı gibi yapabilecek yaşa geldiniz. Kendi kendinize karar vermeye alışmalısınız. Neyyire halanız da, ben de, size güveniyoruz. Sizlerle her zaman kıvanacağız."

Bu mektubu ikiye böldük Berni'yle. Yıllarca yanımızdan ayırmadık.

İşte bu Meli, işte bu. Keşke kafamız fazla çalışmasa, her şeyi böyle apaçık anlamasak. Rahat ederdik.

Böylesine aydınlık çocuklar olmasalardı, acıları daha az olacaktı.

Korsan Çıkmazı'nın ormanları, kapkara bir hışıltı bu akşam. Yanımız yöremiz bomboş. Geçecek biliyorum. Aklımızı kullanıp ışıklanacağız. Ama biz bu acıları yaşıyoruz ya; bu acı çektiğimiz geceler var ya, tükenip kaldığımız bu geceler... İşte burası önemli. Her acı bir şeyler alıp götürüyor; her acı biraz gölge daha getiriyor.

İşte Meli, omzuna hırkasını alıp balkona çıktı. Sigarası yandıkça, yüzü aydınlanıyor. Yorgun. Öyle oturuyor şezlongda. Suratının az önceki gerginliği kayboldu.

Bir şarkı söylemeliyim onun için. Sesim, Korsan Çıkmazı'nın ta uzaklarından gelmeli. O lo ho'yu söyleyeyim ben de...

O lo ho... Demedim mi ben sana, bugün iyi değilim diye. Geldi mi üst üste gelir sıkıntı zaten. Patlayabilirim bu gece. Derin denizler soğuktur. O mavi renk zehirlidir, varıp baksan. Güneşin doğup doğmayacağı umurumda bile değil. İçim sıkılıyor. Öyle sıkılıyor ki... Ölmeyi düşünüyorum ondan kurtulmak için. Yok, bu eski sıkıntım değil. Bu sinirlerimin harap oluşunun sonucu. Berni olmasaydı, daha çok sürünürdüm biliyor

musun? O lo ho! Ağladığıma bakma sen. Üzülme. Biz akıllı kişileriz. Sonuna değin direneceğiz. Yenilmeyeceğiz.

Öğrencilerimi bir görsen. Ah, o lo ho, anlatamam sana. Nasıl akıllı, nasıl bilgiye susamış çocuklar. Atatürk'ü, devrimlerimizi öyle kocaman bir sevişleri, çevreleriyle diş dişe öyle bir çarpışışları var ki... Onlar varken ölemez insan. Onlara baktıkça bir güçleniyorum, bir hızlanıyorum ki. Biz kazanıyoruz elbet. Bizim usumuz. Ama çok acı çekiyorlar. Onlar da bizim gibiler.

Bugün Ahmet'le de konuştuk ya, Cumhuriyet Türkiyesi'nin ilk kuşağı içinde, bugün değişen, ilerleyen, olumlu olabilen yüzde on ancak. Geri kalanı analarını, babalarını sürdürüp getiriyorlar. Arkadaşlarımızın içinde hâlâ, "Mübarek Kurban Bayramınızı kutlar..." diye bayram kutlayanlar var. Geçen yıl bir öğretmen arkadaşla bu yüzden bozuşmuştuk. Bugün bana çıkıştı:

— Meli, kusura bakma ama, senin böyle Muhammed, Muhammed deyişine çok içerliyorum. A, doğrusu ben dindarımdır. Hazreti Muhammed demen gerekir.

Oldukça yapmacıklı bir kaş kaldırışla karşılamıştım sözlerini.

— Ne yapalım ki ben dinsizim, dedim. Sizin anladığınız anlamda, o biçim dindarlardan da nefret ederim. Muhammed'e gelince...

O günden sonra, onunla ne zaman bir araya gelsek, ne yapar yapar, bir konu bulur başlardım:

— Hazreti Atatürk bence...

Tartışmada yenileceğini bildiği için, çarpar kapıyı çıkardı.

Tanrım nasıl dayanmalı. Nasıl güçsüzüz çevreye karşı. Nasıl böylesine geri, böylesine cahil olabiliyoruz. Otuz yedi yıl bu!

Selçuk'un mektubu aklıma geldikçe, içimden bayım bayım bir şeyler geçiyor...

Bu, o lo ho'yu öğrenmek için o filme tam üç sefer gitmiştik. Öğle yemeğini Fındıklı fırınından aldığımız simitlerle geçiştirirdik. Her şeyi birden öğrenmemiz gerekiyordu. Filmlerle gözümüz, uygar dünyalara açılıyordu. Bilmediğimiz neler neler vardı, filmlerden öğrenirdik çoğunu.

Sinemadan çıkınca başlardık konuşmaya:

— Gördün mü kız masaya otururken, çocuk sandalyesini çekti. Clark Gable'ın filminde de aklım takılmıştı buna. Sonra bak; hani otomobile bindiler ya, kız hep iki erkeğin ortasına oturuyor.

— Evet. Ben de tam orada sana söyleyecektim. Bir de hani, bar mıydı neydi, oraya gittiler ya, ben öğrendim o yüksek iskemleye nasıl çıkıldığını. Evde gösterirm.

İstanbul'u yavaş yavaş ele geçirmişizdir biz. Büyük bir serüven olmuştur İstanbul bizim için; sevdiğimiz semtler, sokaklar birer ikişer çoğalıp karışmıştır hayatımıza. Dükkânlarımız, dükkâncılarımız, tramvaylarımız, eczanelerimiz, manavlarımız olmuştur ahbaplıklar kurduğumuz.

Denize inen sokaklar... Çeşmeler, sular, müzeler... Sonu bulutlara çıkan yokuşlar, usul usul gelir, bizi bulur, hayatımıza girerlerdi. Müzik ve kitap vardı yaşamak için, onlarsız yaşayamayız sanırdık.

Yılbaşı armağanı olarak bir radyo almıştı Berni'nin babası. Sabaha dek çalardık usanmadan.

"Musiki Tanrıdır. Tanrı musikidir..." demişti Mahir amca. Denize inen, yemyeşil bir bayırda, bembeyaz saçlarıyla, pembe bir evde oturuyorlar şimdi. Bir resim gibi düşünüyorum onları. Prenses Rozalya'nın küçük, ama arı ışığıyla parlayıp duruyorlar.

Ah, Neyyire halacık! İhtiyar oldun artık. Bir anlattığını bir daha anlatıyorsun. Sonra gene. Biz de artık çocuk değiliz. Hani bir sırıtkan eskici Ali vardı. Hay eskici sırıtkan Ali hay! Eh tutturduk yolu. Adnan da uyanıp gelse, artık hiç kimse beni ağlamaktan alıkoyamaz.

Günün birinde de bir baktılar ki İstanbul onları eline geçirmiş. İstanbul aldı onları, tepeden tırnağa değiştirdi. İki genç kız yaşıyordu İstanbul'da. Kemerlerini iyice sıkıyorlardı. Küçük deri eldivenleri, spor tayyörleri, bereleri, püsküllü atkıları vardı. Dudaklarını hafifçe pembeleştiriyor, saçlarının biçimini kendileri buluyorlardı. Tırnakları bakımlıydı. Koyu renk tırnak cilası mı? Yoo! Gülrengi olmalı. Kimselerde olmayan o küçük başlıklar mı? Püh! Onların biçimini kendileri uydurdular da

onun için kimselerde yok. Biçimini uydurmak onlardan, gece yarılarına dek oturup kalıplamak Sofiya'cıktan. Sahir'le Mahmut istedikleri gibi alay edebilirler, alaylı adlar koyabilirler. Sonuçta onlar da çok şık iki kız olduklarını anlıyorlar ya! Evet, kızdırmak için yapıyorlar ama, olmuyor, İstanbul'la çekişe çekişe anlaşıyorlar.

Karanlık gökyüzünden ince, beyaz, mavi bir ışık geçiyor ya, onu yıldırım mı sanıyorsunuz? Değil. O Meli, 1947'de. Sonra turuncu bulutlar sıyrılınca, mavi gökyüzünde, bir melek mi uçmaya başlıyor? Eh bu da Berni olmalı.

1947-48'ler... Şarap tuttu beni. Hikâye anlatmalıyım gene. Yoksa hepimiz ağlamaya başlayacağız.

Konservatuvarın, en gözde öğrencisi Berni'ydi. Gökyüzünde uçmakta haklıydı. Çok seviliyordu çünkü. Öğretmeni çoğu zaman duygulanır. Berni'yi omuzlarından sarar, alnından öper, oturur ona Polonya'yı anlatırdı. Çocukluğunu, piyano derslerini, ilk aşkını... Berni duygulu kız, ne yapsın o da dayanamaz başlardı uçmaya.

Günün birinde yağmurdan, karanlık sokaklardan bir delikanlı adam çıktı. Kaşlarını çatmıştı. Kara saçlıydı. Saçları hep alnına dökülüyordu. Uzun boyluydu. Omuzlarını kısıyordu. Suratını asıyordu. Yakasını kaldırıp, ellerini cebine sokarak yağmurda dolaşıp duruyordu.

Bir gün yağmura bakmak için başını kaldırınca, gökyüzünde gülümseyerek ağır ağır uçan Berni'yi gördü. Bembeyaz bir kız! Kara kara gözleriyle ona bakıyordu: "Kim bu yahu!" diye düşündü. Oturup üç fıçı şarap içti, benim gibi. Bulut oldu o da, düştü kızın peşine. O, Beşiktaş-Karaköy tramvayı senin, bu Fındıklı yokuşu benim. Sen Fransız Sefareti'nin önünde, ben karşı yolda, senin izinde... Başladı kızın peşinde dolaşmaya. Gene durmadan yağdığı günlerden birinde yağmur, dur bakalım bir oyun edelim, deyip hızlandı. Ama, ne yağmur! Her yer çamur olunca, vızzzt! dedi kızın ayağı kaydı. Hop! Yakaladı delikanlı adam.

— Ooo! Teşekkür ederim, dedi kız.

Yürüyüp gideyim diye davrandı. Ama, ne demek! O ne yürek öyle. O ne çırpınış öyle. Ah Berni'cik. Yaş yirmi üç ama, hâlâ Neyyire halanın kuzucuğu. "Aman uçmalıyım" diyordu kendi kendine "Gök yüzü daha selamet. " Delikanlı, bırakmadı. Tutup kolundan çekti:

— Nedir bu üç gündür? Kaçmaca, kovalamaca mı oynayacağız?

— Lütfen kolumu bırakır mısınız?

— Bırakmazsam ne olur?

Ne bilsin Berni'cik ne olacağını. Gözleri yerinden uğramış yüreğine söz geçirmek olacak gibi değil. Öyle bakar. Dili tutulur.

— Gelin şurada bir yerde oturup konuşalım. Anlatacaklarım var.

— Oo! Şey... Yani, hayır, çok işim var da...

— Ke ke ke! N'oluyor? Öyle aklı başında bir kız görünüyorsun ki oysa.

Berni'deki de yürek ama. Dayanamaz. Tutar bulutları birbirine çat çat çarpar tutuşturur. Delikanlı adamın yüzüne bakar, yüreği ikiye ayrılır. "İn mi, cin mi bu?" diye düşe dalar. Düşünde bin bir gece görür. İç içe bin bir gece. Bu gecelerde hep yağmur yağar. Yağmurda bir kara gözlü adam dolaşır. Bataklıklarda ömürsüz çiçekler açar. Karanlık meyhanelerde dumanlar, o adamı toz etmeye uğraşır. Ama, yağmur gelir adamı kurtarır. Berni'yle Meli, yüzükoyun yataklarına uzanır, yağmura karşı konuşurlar.

— Sonra?

— Üf! Bilmiyorum. Baksana acaba aşk bu mu?

— Bilmem ki!

— Galiba bu. Ne garip çocuk. Hiç bize benzemiyor. Her şeyle alay ediyor. Ben aptal bir burjuvaymışım. Bugün birden önüme çıktı. Ödüm patladı. Kolumdan yakaladı gene tabii. " Nereye gidiyorsun?" diye sordu. Kafam karıştı. Yün almaya gidiyordum Sofiya'ya oysa. Omzumu silkeledim. "Hiç!" "Gel gidip bir yerde içelim. Kafam keçe gibi" Suratıma öyle bir bakışı vardı ki, gene o, aptal burjuva sözü geldi aklıma. "Pekâlâ" dedim. Beraber, bir dolu ara sokağa girip çıktık. Sonunda bir yere girdik. Öyle pis bir yerdi ki anlatamam. Birçok dumanlı adam var kafamda. Beni kimseye tanıştırmadı. "Merhaba" dedi, oturduk. Meli, biz sahiden sırça köşkte mi büyüdük dersin?

Dünyaları altüst olur bu masalın içinde. Sofiya'yı daha iyi anlamaya başlarlar, Turan'ın ahbaplarını gördükçe. Dünyasız adamlar girer düşlerine. Kuşların uçtuğunu, bakıp da göremeyen adamlar. İnsanlar toplanır kafalarında. İnsanlar... İnsanlar... İnsanlar... Meli'yle Berni, avuçlarını açıp bakarlar. Kuru kuruya bir şeyler: İnsan hakları, özgürlük, uygarlık, mutluluk... MUTLULUK... MUTLULUK... İLLE DE MUTLULUK; hele hele mutluluk.

Kara kara oyuklarda kara yılan solukları ürpertir onları. Çatıları uçar, duvarları yok olur. Ortalarda kalırlar, kollarında kitaplarıyla. Büyük, güçlü bir acı, alır onları insanlara doğru sürükler. Turan önde, onlar ortada, Sahir'le Mahmut arkalarında yürürler... Dönüp arkalarına, kırmızı Siirt battaniyelerinin sıcağına bakamazlar. Bir utanç gelir içlerine. İsli, dumanlı camların arkasındaki tıraşı uzamış, yitik sarı suratlardan bir korku kalkar yüreklerine. Neyyire hala, "Lokma, ağzı kapalı çiğnenir" der. Adamın biri, yumruğunu kaldırıp cama indirir. Parçalanan etlerinden akan kana bakıp tükürür. Ağzı bir hayvan ağzını andırır. Parlak, genç gözleri, bir Meli'de, bir Berni'de küfreder.

— Kuralların ağzına...

Durmadan bozuluşlar yaşarlar. Turan hiçbir şeye inanmaz yanı başlarında. Turan içer. İçince konuşkan biri olur. Sokaklarda dolaşırlar, gece yarıları kaldırımlara oturur konuşurlar, konuşurlar. İnsanlara değgin, toplumlara değgin büyük çarpıntılar yaşarlar. Kafalarındaki büyük kavgadan, alınları ağar. Apartman komşuları kara yılanların bulaşıcı hastalığını yayarlar. SİZİ SİZİ SİZİ SİZİ... Sofiya onları yüreklendirir.

— Aldırmayın siz namussuzlara. Orospudur hepsi onların. Orospu demek, heriflerle yatıp kalkmak demek değildir. Hadi. Orospu demek insanları zehirlemek demek. Arkadaşlığı, dostluğu anlamamak demek, anlaşıldı mı? Geldi bugün amcamın oğlu. Verdim ağzının payını gitti. Kimdir o, almış bir sıçan karı. Eteği sarkar iki karış. Hadi.

Mahmut'la Sahir büyük, kara kaplı sağlam kitaplar olurlar. Meli onlarladır en çok. Berni ye, "Sen de gel!" der. Berni, "İnşallah yarın fırtına olur da, biyoloji öğretmeni gelmez" diye dua eder. Alır başını, sokaklara, evlere, insanlara bakmaya gider. Sıkıya geldiği yerde sorar: "Turan, hani Roma İmparatorluğu ikiye ayrılmıştı ya..."

Meli, kitabını kapar, yatağına uzanır. Yumruğunu çenesine dayayıp düşünür.

— Ya! Demek böyle! Peki ben kimim öyleyse? Ben kimim peki öyleyse? Ben, ne demek? Ne demek ben?

Berni üsteler:

— Ha Meli? Aşk bu mu acaba?

— Bilmiyorum ki...

— Ama ben hep Turan'ı düşünüyorum. O olmayınca yanımda, vallahi derin soluk alamıyorum.

Turan üç sigarayı üst üste içtikten sonra parmaklarını gerer, kemiklerinin çatırtısını dinler. Berni'ye sorar:

— Duyuyor musun?

Berni kulak verir. Bir papatya koparır.

— Bak Turan, der. Dünyanın en güzel çiçeği. Papatya sever misin? O son çizdiğin proje var ya, bana papatyayı düşündürüyor. Papatyanın kendini değil de, hani baharın ilk papatyasını görünce duyduğumuz, nasıl anlatayım, hani yüreğimizde bir şeyler olur ya...

Turan gülümseyerek bakar o dupduru yüze. Tutar, saçlarının üzerine elini koyar, düşünceli düşünceli. Berni'nin yanakları pembeleşir. Turan şaşar:

— Yahu sen, amma güzelsin be!

Berni, yanakları çukur çukur, sevinir, güler.

"Albayın kızı gelmiş" derler o taşra ilinde. "O ne kız öyle! Hükümet doktoruyla savcı birbirine girmişler. Ama albayın karısı işini bilir. O, doktoru istiyormuş. Kız bakalım ne der. Okumuş kız çünkü. İyi sıkıştırmışlar kızı."

Meli, Berni'nin mektuplarını okudukça, üst üste sigara içer. Sinirlenir. Kaldırıp kaldırıp yumruğunu dizine indirir. Babası onu göbeğiyle dizi arasında bir yere oturtur.

— Söyle bakayım, der. Eşşek!

— Ecik.

— Ha, ha ha. Eşşek herif de bakayım.

Meli'nin dili dönmez. Mavi gözlerini kırpıştırır Emziğini ağzından çeker.

— Ecikhrif.

Babası ha ha'ları daha sevinçle sıralar. Seslenir:

— Yahu, bak seninki küfretmeyi öğrendi ama, emzikten vazgeçeceğe benzemez.

Annesinin, yün takımların arasından, naftalinli sesi gelir.

— Lokum ver dedim ben sana, lokum ver. Hüner gösteriyorsun gene orada. Lokum ver de kandır.

Eşşek herifler, der Meli. "Dön gel Berni, dön gel..." diye mektup yazar. Berni hemen karşılığını yollar. "Böyle hayırlı kısmetlerim var-

ken nasıl gelebilirim! Üç gündür, sofraya inmiyorum. Avaz avaz haykırdım evde. Bana gözdağı veriyorlar. Okula göndermeyeceklermiş. Mahir amcaya yazdım ben de. "

"Kimseleri istemiyormuş. Bir sevdiği var herhal" diye yayılır ile. Annesi iyice şişman, iyice yabancı, karşısına geçer.

— Kızım kızım, rezil etme bizi. Herkes bir yana çekiyor. Dedikodu bacadan aştı. Bugün doktorun yengesi gelecek gene. O olmazsa başkası. Okumayı artık aklından çıkar. Ah Neyyire abla ah...

Berni Meli'ye benzer ama, Berni Meli değildir. Rengi uçar ama, belli etmez. Karşı koyar.

— Boşuna! Evlenmeyeceğim ben. Konservatuvarı bitireceğim.

— Para?

— Çalışır kazanırım. Ders veririm.

— Ya! Bakıyorum pek başına buyruk olmuşsun sen. Biz burada neyiz acaba? Eşşek başı mıyız ha? Şuradan şuraya adımını atamazsın. Bacağını kırar önüne koyuveririm senin ben. Kaç zamandır sesimi çıkarmıyorum diye, başıma çıktın sen benim. Doktora sözü verdim bile ben.

— Yoo! Bunu yapamazsınız!

— Yapar mıyım yapamaz mıyım görürsün. Ben başka analara benzemem. Daha neler...

Berni öyle sessizce bakar, sessizce.

— Siz bilirsiniz! der.

Merdivenlerden, terliklerini şaklata şaklata inen annesi, "Ha şöyle!" diye düşünür. Dönüp de Berni 'ye bakmaz. Oysa Berni elini usul usul kaldırmaktadır. İndirdiği zaman...

— İşte böyle, der. Bindim trene geldim.

Meli başını sallar.

— Elbette. İşte bu.

Turan, sigarasını eme eme dinledikten sonra, başını kaldırır, o yaz boyunca hasret kaldığı kıza bakar. Tepesine toplanan kara saçlara, yakasındaki küçük sarı güle, pembe tırnaklı bembeyaz ellerine. Kendi yağmurluğu daha kirli, elleri daha kara görünür. Bir tutukluk gelir üzerine. Hiç sesini çıkarmaz. Ama içince açılacaktır. Berni'nin koluna yapışıp soracaktır:

— Bütün bunlara karşılık sen, ben İstanbul'da birini seviyorum. Okulunu bitirince evleneceğiz demedin mi?

Berni pembe pembe susar.

— Ha, demedin mi yahu? İlle bunların konuşulması mı gerek? İlle herkes gibi mi yapacağız? Hadi oturup gelinlik elbiseni düşünelim bari...

Berni boynunu büküp gülümser. İçinden kendine:

— Gelin elbisesini çok severim oysa, der.

Turan kolunu sarsar:

— Evet. Bir şey söyle, susma.

Berni dudaklarını onun kulağına yaklaştırır:

— İçimden söyledim.

Birden bir panjur sesi işitilir; bir evin çatı katında bir pencere açılır. Berni'yle Turan el ele tutuşup pencereden girerler içeri. Turan pek acemi görünür pencerenin karşısında. Berni sevinçlidir:

— İşte bizim Korsan Çıkmazı'mız da burası.

Meli ağlamaya başlar sebepsiz. Sofiya en güzel elbiselerini, tüllü şapkasını giymiş, boyanmış, süslenmiştir. Meli'yi kolundan çeker:

— Sus vre! Ne ağlarsın. Berni ağlasın. Onun canı yanacak.

Meli gözlerini silerek güler.

— Sofiya, ah ahlaksız Sofiya, ah adi Sofiya... Utanma yok mu sende?

— Yoktur. Sende vardır? Yoksa Berni gitti, ben kaldım diye ağlıyorsun?

— Deli, deli. Gâvur delisi.

Gece yatmadan önce, Sofiya başka bir Sofiya olur. Elini yüzünü sabunlar. Ayaklarını yıkar. Geceliğini giyerek gelir, Meli'nin yatağının ucuna ilişir. Yüzünde Meli'yi hüngür hüngür ağlatacak bir gariplik vardır. Hiçbir şey Meli'nin ona verdiği arkadaşlık gibi, onu evine gece yatısına konuk edişi gibi önemli değildir. Sofiya, sesinde, gülmeye boğuşturduğu bir kırıklıkla konuşur:

— Biliyorsun, ben de çok beklemişimdir, bir adam bana sahip çıkacak; benim için, beni düşünerek çalışıp ekmek parası kazanacak. Hiçbir adam da çıkmadı ki, bana bir çiçek getirsin. İki kuru dal olsun isterse...

Sonra Berni'ye mutluluk dileyerek yatar uyurlar. Sofiya çocuk gibi uyur.

Meli uyumaz. Meli artık hiç uyumaz. Geceler boyunca okur. Meli kitaplar dolusu arkadaşlar edinir; Meli kitaplar do-

lusu acılar, mutluluklar, sorular bulur. Elleri cebinde, İstanbul ilini daha çok eline geçirmeye çıkar. Gökyüzlerini; gökyüzündeki çoban yıldızını gören Afrikalı çocukla, Kuzey Buz Denizi'ndeki buzları düşünür. Meli okur, Meli şaşar, Meli duyar, Meli şaşar, Meli şaşar, Meli sorar...

Çın çın çın, Berni'nin Korsan Çıkmazı'nın kapısını çalar günlerden bir gün, der ki:

— Berni bak kızım. Şu bizim memleket var ya, pek de öyle kalabalık değil. Üç beş sınıf var. Yaşadığım toplumun insanlarını tanımak için, öyle büyük güç harcamak gerekmiyor. Toplumbilime göre...

Berni, soğanları becerikli bir bıçak tutuşuyla çabucak soyup, muslukta ellerini sabunlayarak dinler.

— Evet, geçen gün o büyük bakkaliyede sıra beklerken, ben de öyle düşünüyordum. Çevremdekilere baktım baktım da, konuşmalarından tut, para sayışlarına, başörtü bağlayışlarından ayakta duruşlarına dek, nasıl da birbirlerine benziyorlar, diye şaştım. Bir kadını bana göstersinler, kadının, yarım saat çok bile, yaptığı işleri izleyeyim, sonra oturur, sülalesini, gelmişini, geçmişini, geleceğini sayıp dökebilirim.

Meli onun sırtını okşar:

— Senin adam olacağını biliyordum yavrum. Yalnız adam olmak başka, tencere yakmak başkadır.

Berni bağırır. Meli, tencerenin dibini kazıtmasın diye, soluğu sokakta alır.

Hiç mavi gözlü bir kız görmediniz mi, köprü üstünde, saatlerce dikilip balık tutanları seyreden. O Meli'ydi işte. Yapayalnızdı. Canı sıkılıyordu. Çevresindekilere hiç aldırış etmezdi. Çünkü gökyüzünden birinin inip geleceğini sanıyordu. Masallardaki gibi bir şehzade.

Oo! Bu olmadı ama, Meli balkonda uyuyakalacak. Sabah serinliği çıkıyor. Adnan'ı uyandırmalıyım. Meli inatçı çünkü. Dinler mi beni. Uyku ilacının hüneri bu. Neyse kalkıyor... Pikeyi kaldırıp Adnan'ın yanına uzanacak. Beraber uyuyacaklar. Ellerin, dudakların birbirini aramasının dışında, beraberce ele geçirilen, bölüşülen, bilincine varılan bir anlamın varlığını duyarak uyuyacaklar.

Ben Korsan Çıkmazı'nda sabahlamalıyım. Berni daha uyumadı. Neredeyse uyuyacak o da; ben güneşin doğuşunu bekleyeceğim. Bu hakkımdır. Sonra ben olabilecek bir şey bekliyorum. Oysa Meli bir masal kişisi bekliyordu. Onu bir gün, bir dişçinin bekleme odasında bulunca, nasıl şaşmıştı.

Orası da ne biçim odaydı öyle! Camlı bir bölmeyle ayrılmıştı, bekleme odasıyla dişçinin odası. Camlı bölme tozluydu. Ortadaki kırık ayaklı masanın üzerindeki dergiler de ele alınmayacak değin yırtık, kirli, tozluydu. Sandalyeler boyalı tahtadan. Hem de renklerden renk kalmamış gibi, kararmış bir kahverengi. Duvarda bir tane bile iç açıcı resim yok. Dişi ağrıyan bir kedi resmi vardı Meli'nin küçükken. Gözlerinden yaşlar akıyordu. Çenesiyle başını, beyaz bir tülbentle bağlayıp, koca bir düğüm atmışlardı tepesine. İçerden konuşmalar, gülüşme sesleri geliyordu. Gevezeydi dişçi. Durmadan gülüyordu. Meli gülmüyordu. "Körlenmiş bir bıçak gibi küskünüm" ya da "Büyüttüm kiliseler gibi yalnızlığımı" derdi sorulacak olsa. Omuzları düşmüş oturuyordu. Hava berbattı. Karlar erimiş, çamur olmuştu. Gökyüzü karanlıktı. Kırlarda bir tane bile çiçek yoktu. Meli, kafasına takılan bir şeyi tutturup, saatlerce yorucu, çıldırtıcı bir biçimde düşünmeye başlamamak için, çağrışımlardan kurtulmak için, ne yapacağını bilemiyordu. Yapayalnızdı Meli. Başkaları severken, sevişirken, başkaları dans ederken, başkaları yüzerken, başkaları... Meli her yerde yalnızdı. Her şeye elleri cebinde uzaktan bakıyor, beğenmiyor, yürüyüp gidiyordu sonra. Bazen de işte tam o günkü gibi, hiçbir şey yardım etmez insana. Doğa yoktur, renkler yoktur... Yoktur. Bir şeyler yoktur.

Meli ağlayabilirdi rahatça ama, çevresinin biçimsizliği, ağlamasını önlüyordu. Tam o sırada kapı açıldı. Meli başını kaldırınca Adnan'ı gördü. O, eli kapının tokmağında, dişçiyle konuşuyordu. Meli, "Anladım" dedi usulca kendine, "deminden beri içimde, sevince benzeyen, uzak, belirsiz bir duygu vardı. Buymuş. Bu adamın sesiymiş. Toprak altında kalmış bir çini parçasına benzetmiştim o duyguyu, tanımlamak için."

Dişçi de dışarı çıktı o arada. Bayramlarda çocukların taşlara sürttükleri çatapatlara benziyordu. Meli'yi görünce neşesi daha da ışıldadı:

— Vay! Canım! Nereden çıktın, Nasılsın?

O koca adamken, Meli de na şuncacık küçük bir çocukken, o taşra ilinde Meli'den başka okuyan, söyleneni anlayan birini bulamamıştı. Birbirlerini çok severlerdi. Dosttu onlar. Hep konuşuyordu:

— Ha Meli? Çok bekledin mi? Vay canım. Canın sıkılıyor senin. Neyin var? Kim bu, Adnan bak. Benim öksüzlük, kimsesizlik arkadaşım. Hani seni mozaik fabrikasına götürecektim Adnan'ın. Açılışına gitmiştim ben. Ha, bak bak, neler buluyorum. Ha ha! Adnan'ın resmini görünce sen! Efendim? Ne dersin söyleyeyim mi? Rengin uçmuştu kız. "Ne hoş adam" diye unuttun mu ha? Bu Adnan benim çocukluk arkadaşım. Öksüzün derdini öksüz anlar...

Meli rastgele, dudağının ucuyla karşı koydu:

— Biz neci oluyoruz burada?

İçeri girip oturmuşlardı. Dişçi karmakarışık konuşuyordu:

— Çay gelsin. Kahve? Bir şey içelim. Peki güzelim kızma içmeyelim. Ama içelim bir şey. Gazoz. Çay, çay en iyisi...

Adnan sormuştu gülümseyerek:

— Bu, "Biz neci oluyoruz burada"dan, ben de pay çıkarabilir miyim kendime? Bir erkek elinin en güzel kibrit çakışıyla sigarasını yakarak, ona dosdoğru, rahatça bakarak. Meli de ona bakmıştı. Acele acele toprağı eşeleyip, çini parçasını ortaya çıkarmıştı. Masmavi, "Aşk budur" demişti. Bakıp kalmıştı. Dişçi de durmadan sorardı:

— Konyak içelim ya da? Konyak konyak. Isınırız.

Meli çini parçasını bağrına basmış susuyor.

İşte Meli, görüyorum. Hem balkonda dikilen Meli'yi görüyorum, hem o Meli'yi. Hepimizin çok uykusu geldi artık.

Adnan, rahatça bakıyor ona ilgiyle.

— Konyak mı? Bak onu içeriz. Sarışınlar çok üşür. Siz üşümüyor musunuz?

— Ben sarışın değilim. İyi bakın. Benim yalnız gözlerim mavi.

— Öyle mi? Peki öyleyse ben ne renk oluyorum bu hesaba göre...

— Siz...

Meli, Adnan'ın sağlam çenesinden, gergin çorabına doğru bakıyor. Üzerine hiç tanımadığı bir utangaçlık, bir sıkılma geliyor. Yüreği sıkışıyor. Çift ip atlamalı en iyisi, delice. Şaşırıp susuyor.

— Hiç, yani, renk meselesi zaten...

Dişçi konyak şişeleri, bardaklar, dolap rafları arasından söze karışıyor.

— Yoo, Adnan yakışıklıdır.

Meli odaya doğru yürüyor. Ayaz çıktı. Ürperiyor.

Meli susuyor. Günlerce susabilir artık. Hava istediği gibi can sıkıcı olabilir artık. Dişçinin müşterileri geliyorsa, çıkmaya zorunlularsa Meli gene yalnız kalacaksa... Olsun kalabilir. Artık her bir şey vız gelir Meli'ye anlaşıldı mı?

Ey uyku, bak beni dinle, kapının önünde, Meli Adnan'a elini uzattı... Adnan ne yaptı? Adnan onun elini iki avcunun arasına aldı, hep öyle dosdoğru yüzüne bakarak ona dedi ki, uyku, bak ne dedi Adnan:

— Gelin benimle. Gelin sizi bir yere götüreyim ben. Çok hoşuma giden, tam bu havaya göre bir yer. Şöyle baş başa oturalım. İkimiz de Suat'ın dostu olduğumuza göre. Gelin benimle bakayım. Büyük sözü dinleyin biraz. Sarışınlar, yani mavi gözlüler inatçı olur ama...

Uyku musun nesin, git başımdan. Sevdim bu geceyi ben. Çok sevdim. Uyumam artık.

Ha, bak bu anlattığım var ya, işte bunu, bir Berni anladı, bir Meli'nin uzun uzun yürüdüğü yollar, bir de ben. Diyorum ya, güneş nasıl olsa doğacak. Korsan Çıkmazı'ndan ayrılmamalıyım, artık.

Sabahı burada bekleyeceğim.

14 Şubat 1960 - Ankara

Uzak bir Doğu ilinde kar kapıyı alır. Sobada ekmekler kızarır. Mütevazı odaları demli çay kokusu doldurur. Kırmalı elbiseler dikilir. Mahir amca Beethoven'ı anlatır. Dışarda büyük bir savaşın kan kokusu ve korkusu vardır.
İki küçük kız, Berni ile Meli, modernleşmekte olan bir ülkenin çehresini oluşturan Neyyire hala ve Mahir amcanın evinde erdemli insanlar olarak büyütülürler.

Hayatın karmaşık ve bazen zalim yüzü onları şaşırtsa da, doğru insan, dürüst insan olacaklardır. *Korsan Çıkmazı* büyüyüşün uzun bir öyküsüdür.

Nezihe Meriç'in 1960 yılında yazdığı bu sıcacık roman, erdemli insanın toplumsal rolünü anlayabilmek için, yeni okumalara her zaman açık. Erdemin anlamının giderek sisteni... yeni zamanlarda da...

TEMA
TÜRKİYE ÇÖL OLMASIN!
(0212) 281 10 27

ISBN 975-363-988-0